

Besluit 63/23

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 15 december 2023

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 8 september 2023

Datum

15 december 2023

Documentnummer

5382559

Provinciale Staten van Noord-Brabant;

Gelezen het voorstel van de griffier van 5 december 2023, nr. 63/23 A;

Gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

Besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 8 september 2023.

's-Hertogenbosch, 15 december 2023

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

mr. I.R. Adema

mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

**PS 63/23 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van
Noord-Brabant op 8 september 2023**

Inhoudsopgave	
Index gesproken personen:	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Toelating en beëdiging burgerleden Provinciale Staten	7
Afscheid leden van Gedeputeerde Staten	8
Hamerstukken	15
Stemming	15
Bestuursakkoord 2023-2027	15
Bepaling aantal zetels in Gedeputeerde Staten en benoeming leden van Gedeputeerde Staten (incl. stemming)	115
Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten	116
Afscheid leden Provinciale Staten die tot lid van het college van Gedeputeerde Staten zijn benoemd	121
Sluiting	122

Index gesproken personen

Berkvens, M.P.M.J., 57, 100
Boon, M.C.H., 22, 61, 77, 84, 87, 88, 101, 114
Brok, N.J.M., 8
Buiks, R.P.A.F., 20, 38, 39, 51, 52, 53, 57, 58, 60, 81, 82, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 97, 98, 99, 100, 115, 117
Damen, T., 8
Deckers, E.H., 29, 30, 31, 81, 89, 114, 116
Dirken, A.M.W., 119, 120
Dommelen, J.C.F.M. van, 48
Eck, J.J.A.W. van, 8
Frenken, J.P., 15, 16, 17, 18, 21, 22, 30, 31, 35, 36, 46, 47, 58, 77, 113, 116
Gremmen, R.J., 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 76, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 114, 122
Griffier, 7, 8, 120, 121
Gruithuijsen, M.P.J.M. van, 119, 120
Hamerslag, N.I., 23, 49, 65, 100, 101, 115, 117
Hattem, A.W.J.A. van, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 33, 34, 39, 49, 50, 62, 63, 81, 86, 89, 91, 92, 96, 114, 117
Havermans, M.C.J., 85
Heijmans, N.G.L., 16, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 79, 81, 86, 90, 91, 92, 104, 117
Horst, J.B. van der, 119, 120
Koevoets, H.J.P.E., 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 99, 100, 115, 117
Kuiper, A.M.H., 32, 77, 79, 94, 95
Lauwen, W.P.J.C., 26, 114
Leeger, E.M., 116, 120
Lemkes, E.P.J., 13
Linden, J.J. van der, 25, 26, 27, 28, 29, 61, 80, 86, 87, 88, 89, 100, 114, 116
Ludwig, T.W., 98
Mees, H.M., 8
Miltenburg, M. van, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 94, 95, 96, 97, 117
Minkels, J.D., 38, 72, 102, 118
Nuijten, A.J.A., 8
Nuijten, K., 20, 24, 32, 33, 51, 59, 60, 79, 83, 84, 95
Oudenhoven, M.P.M., 119, 120
Putman, N.H.M., 24, 27, 36
Rennes, H.A.G., 12
Rutjens, W.H.A., 17, 19, 22, 26, 28, 29, 30, 35, 37, 46, 48, 50, 51, 52, 53, 58, 61, 63, 64, 70, 82, 83, 90, 98, 102, 115, 117, 119
Schipper, A., 36, 37, 59, 74, 104, 118
Tolsma, S.A.H., 47, 87
Ven, A.J.M. van de, 10, 11, 60, 61
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 72, 74, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123
Vossen, I.E.F.M., 69, 70, 102, 115, 118
Wildenberg, C.H.A. van den, 29

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Boon, M.C.H. (Maikel)	PVV	Bergen Op Zoom
Broek, D.C.H. (Daan) van den	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son En Breugel
Buiks, R.P.A.F. (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dirken, A.M.W. (Wilma)	VVD	Hoeven
Dommelen, J.C.F.M. (Johan) van	BBB	Reusel
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son En Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Gruijthuijsen, M.P.J.M. (Martijn) van	VVD	Tilburg
Hamerslag, N.I (Nikky)	Partij voor de Dieren	's-Hertogenbosch
Hattem, A.W.J.A. (Alexander) van	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Hazendonk, L.S. (Laura) van	GroenLinks	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Horst, J.B. (Jos) van der	SP	Oisterwijk
Hulten, S.M. (Saskia) van	PvdA	Eindhoven
Kammen, P. (Patricia) van der	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	BBB	Roosendaal
Langenberg, K.M.M. (Kasper) van de	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Eindhoven
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	BBB	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. (Jade) van der	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. (Matthijs) van	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D (Jozef)	Forum Voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. (Jeroen) van	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. (Jelle) van	VVD	Oisterwijk
Oudenhoven, M.P.M. (Marc)	Lokaal Brabant	Vierlingsbeek
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. (Rik) van der	VVD	Rijswijk

Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Raak, O.E.A. (Oscar) van	SP	Tilburg
Rijvers, A.J.M. (Aloïjs)	BBB	Ulicoten
Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Ronnes, H.A.G. (Erik)	CDA	Boxmeer
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Schipper, A. (Anne)	ChristenUnie-SGP	Best
Stoot, F. (Floris)	D66	Zevenbergschenhoek
Tolsma, S.A.H. (Sinne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. (Tanja) van de	CDA	Beek En Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. (Corinne) van den	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 8 september 2023

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Toelating en beëdiging burgerleden Provinciale Staten**
- III. Afscheid leden van Gedeputeerde Staten**
- IV. Hamerstukken**
 - Statenvoorstel 47/23 Derde wijziging Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020**
 - Statenvoorstel 39/23 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 29 september 2023**
- V. Stemming**
 - Ontwerpbesluit Statenvoorstel 47/23 Derde wijziging Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020**
 - Ontwerpbesluit Statenvoorstel 39/23 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 29 september 2023**
- VI. Bestuursakkoord 2023-2027**
 - Bestuursakkoord 2023-2027 Samen Maken We Brabant!**
- VII. Bepaling aantal zetels in Gedeputeerde Staten en benoeming leden van Gedeputeerde Staten (inclusief stemming)**
 - Statenvoorstel 50/23 Vaststelling aantal gedeputeerden voor de Statenperiode 2023-2027 en benoeming leden van Gedeputeerde Staten**
- VIII. Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten**
- IX. Afscheid leden Provinciale Staten die tot lid van het college van Gedeputeerde Staten zijn benoemd**
- X. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant Vrijdag 8 september 2023

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 53 leden aanwezig, te weten:

Berkvens, Bijl, Boon, Van den Broek, Buiks, Damen, Deckers, Dirken*, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen*, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst*, Van Hulten, Jansen**, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen**, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Schipper, Spapens**, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Afwezig: Brouwers, Rijvers.

* tot afscheid

** na beëdiging

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik open de vergadering en ik verzoek u allemaal te gaan staan voor een moment stilte.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb bericht van verhindering ontvangen van de heer Brouwers en de heer Rijvers en ik heb bericht gekregen dat mevrouw Van Hazendonk later komt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik wil graag iedereen van harte welkom heten, in het bijzonder de bezoekers op de publieke tribune, welkom. En natuurlijk de mensen die ons via de livestream volgen. Ik stel de agenda aan de orde. Ik neem aan dat iedereen akkoord is met de agenda. Hij is ook relatief overzichtelijk. Dat wil overigens niet zeggen dat hij kort is. Ik stel daarbij vast dat de agenda is vastgesteld. U weet het, alle moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend, worden geplaatst door de griffie op iBabs, onder Statendag 8 september 2023, onder agendapunt 12, ingediende moties en amendementen. Vandaag zal blijken, want dat is een belangrijk onderdeel van de dag, hoe u tegen het bereikte bestuursakkoord aankijkt. Vast staat dat aan de totstandkoming daarvan een belangrijke bijdrage is geleverd door de heren Van Merrienboer en Pauli, oud-gedeputeerden van deze provincie. En ik wil hen natuurlijk hartelijk danken voor hun inzet. Het is natuurlijk ook gepast daar een bosje bloemen voor aan te bieden. Dus nogmaals dank en ik wil jullie graag even naar voren vragen.

Applaus

Toelating en beëdiging burgerleden Provinciale Staten

De **voorzitter**: Dan zijn we al gekomen bij het volgende punt, de toelating en beëdiging van de heer Brok, de heer Damen, mevrouw van Eck, mevrouw Mees en mevrouw Nuijten als burgerleden. Indachtig artikel 6 van het reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020 is door de griffier getoetst of de kandidaat burgerleden op grond van de voorwaarden als neergelegd in het reglement van orde, toelating kunnen krijgen als burgerleden. Alvorens de functie tot burgerlid te kunnen uitoefenen, leggen burgerleden conform het reglement van orde een eed, of de verklaring en belofte af. De griffier heeft mij verklaard dat de heer Brok, de heer Damen, mevrouw van Eck, mevrouw Mees en mevrouw Nuijten aan de voorwaarden voldoen. Ik neem aan dat uw Staten derhalve tot toelating besluiten? Ja, dat is het geval. Dan vraag ik de bodes hen naar voren te begeleiden en ik verzoek u allemaal te gaan staan.

De **griffier**: Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot burgerlid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgerlid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord?

De heer **Brok**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De heer **Damen**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

Mevrouw **van Eck**: Dat verklaar en beloof ik.

Mevrouw **Mees**: Dat verklaar en beloof ik.

Mevrouw **Nuijten**: Dat verklaar en beloof ik.

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd en heel veel succes toegewenst.

Applaus

De **voorzitter**: Ik verzoek iedereen weer plaats te nemen, want ik ga straks schorsen en dan kunt u ook feliciteren. We hebben met elkaar afgesproken dat niet te doen op dit moment, want we zijn namelijk gekomen bij het afscheid van de gedeputeerde Ronnes en gedeputeerde Lemkes. En als we daar afscheid van hebben genomen, dan zullen we schorsen, zodat u ook de zojuist benoemde burgerleden kunt feliciteren. Ik zal eerst het woord tot hen richten, daarna mevrouw Van de Ven, namens de CDA-fractie en tot slot geef ik hen natuurlijk ook zelf het woord. Het is denk ik goed om te weten dat aan de afscheidnemende gedeputeerden op 13 oktober aanstaande een afscheidsreceptie wordt aangeboden. U bent daar natuurlijk van harte welkom. En de nadere gegevens zullen nog volgen.

Afscheid leden van Gedeputeerde Staten

De **voorzitter**: Vandaag neemt Erik Ronnes afscheid als gedeputeerde. Erik, je werd na een bewogen periode in de Brabantse politiek gedeputeerde. Je kreeg een portefeuille die je op het lijf geschreven is. Ruimte en wonen, Omgevingswet en Gebiedsgerichte aanpak stikstof. Ik zag al iemand anders kijken. In Brabant kun je spreken over de slag om de ruimte. Mensen hebben ruimte nodig, ruimte om te wonen, te werken, ruimte voor landbouw, de natuur en ook ruimte voor water. Het is een ingewikkelde puzzel. Er zijn grote maatschappelijke tegenstellingen. De discussies zijn fors. We hebben dat de afgelopen jaren ervaren op tal van onderwerpen. Er moeten huizen bijkomen, woningen gerenoveerd, zo snel mogelijk. De belangen

zijn soms tegenstrijdig en het uitgangspunt van jou, Erik, was om de gesprekken daarover in de regionale overleggen te voeren. Tijdens werkbezoeken hoor ik wel eens dat de provincie moeilijk doet, of dat iets niet mag. De standaardreactie van Erik is dan, ze hebben mijn telefoonnummer en anders heb je die toch wel gegeven? De regio in beweging en in beweging houden, dat was jouw uitgangspunt. Praten, duwen en trekken. Partner zijn voor gemeenten, de corporaties en al die instellingen en organisaties, daar ligt je kracht. Het vraagt een open oor, luisteren en overtuigingskracht. Het Rijk heeft de provincies de opdracht gegeven de regie te pakken in ruimtelijke processen. Kortom, werk een heldere visie uit en zet lijnen uit naar de toekomst. Dit als Brabantse inbreng voor de komende Nationale Nota Ruimte, daaraan is onder aanvoering van jou, Erik, in de afgelopen jaren hard gewerkt. Het zijn ingewikkelde vraagstukken, waarbij jij de mensen in beweging bracht en hield. Het is een zaak waarbij je veel vroeg van de mensen met wie je werkte. Je vraagt veel, je bent kritisch. Maar, zo is mij verteld, ondertussen ligt er wel een goede nota. Je bent betrokken bij de mensen om je heen, van de schoonmaker tot de directeur. Soms krijg je in het weekend iets te horen en dan wordt er geappt met een melding erbij, niet voor nu, voor komende week. Evenwicht tussen werk en vrije tijd, ook daarvoor heb je oog. Je bent goed geschoold voor het bestuurlijke werk. Je kunt stellen dat je het met de paplepel ingegeven kreeg. Je vader Jan, vandaag hier aanwezig begrijp ik, was lang een prominent lid van Provinciale Staten. En je oom Frans Ronnes was iemand die zijn sporen meer dan verdiend heeft als burgemeester in Haren en Laarbeek. En dan spreek ik ook uit eigen ervaring, Frans was een geweldige collega. Het was dus met die achtergrond niet vreemd dat je na een periode in het bedrijfsleven koos voor het openbaar bestuur. Eerst gemeenteraadslid en wethouder in Boxmeer, daarna de Tweede Kamer en toen werd je gedeputeerde. Normaal, dames en heren, is de volgorde anders. Eerst de gemeente, dan de provincie en vervolgens Den Haag. Dat het bij jou, Erik, anders liep, is ook een illustratie van de complexe rol van de provincie. Steeds meer dicht bij de gemeente, als schakel tussen hen, Rijk en Brussel. Daaraan, Erik, komt vandaag, voorlopig in ieder geval, een eind. Je hebt je met hart en ziel ingezet voor Brabant en ik wil je daarvoor van harte bedanken bij deze.

Applaus

De **voorzitter**: Ik spreek Elies Lemkes ook toe en daarna vraag ik ze allebei naar voren, dat lijkt mij wel goed. Elies, ook jij neemt vandaag afscheid als gedeputeerde en daarmee ook van de Staten. Het slotakkoord van een baan waarvan jij zei, dit kon ik niet weigeren, dit past bij mij. Het is waarvoor ik mij inzet. Die woorden heb je waargemaakt. De weg naar het ambt van gedeputeerde begon in de IJsselmeerpolders. Daar heb ook ik, als burgemeester van Lelystad, goede herinneringen aan. Wij spraken daar wel over. Van de Rijksdienst naar de gemeente Almere ging je. Vervolgens de overstap naar Brabant. Een lange reeks van activiteiten, commissies rondom de regionale ontwikkeling van Zuidoost-Brabant. Je werd directeur van de regionale ontwikkelingsmaatschappij NV Rede, die uiteindelijk zou uitgroeien tot de Brainportorganisatie, daar was je directievoorzitter en directeur. Het is een periode geweest waarin Brainport stevig op de kaart werd gezet. Daarbij heb je grote verdiensten gehad. Hetgeen ook blijkt uit het ereburgerschap van Eindhoven. Ook is je daarvoor de provinciale onderscheiding Hertog Jan toegekend. Je sloeg een nieuwe weg in, werken voor een sector waar je hart ook ligt. Je werd algemeen directeur van de ZLTO en NCB, organisaties die een spil in de agrarische wereld van Brabant en Zeeland vormen. Vanuit die betrokkenheid werd je lector Duurzaam produceren in de agrifoodsector bij de HAS. Totdat Brabant een beroep op je deed. Een beroep, zoals gezegd, dat je niet wilde en kon weigeren. Je werd gedeputeerde Landbouw, voedsel en natuur. Je maakt een moeilijke periode mee, bestuurlijk was het niet stabiel, het college wisselde van samenstelling. Belangrijker nog, de maatschappelijke verhoudingen rondom de landbouw kwamen in toenemende mate op scherp te staan en werden zelfs explosief. Dat maakte jouw rol als verbinder met die sector ingewikkeld en moeilijk. Dat kwam ook naar voren bij de ingewikkelde gesprekken en onderhandelingen over het landbouwakkoord. Het zegt veel over je kennis en betrokkenheid dat je daar als enige gedeputeerde in Nederland voor die gesprekken bent uitgenodigd. Je hebt daar een grote en betekenisvolle rol kunnen spelen. Als gedeputeerde bleef je bevlogen voor de toekomst van de landbouw,

stuurde op innovatie en vernieuwing van de sector. Kansen voor boeren. Wie Elies spreekt en over Elies spreekt, heeft het over landbouw, maar je inzet was veel breder dan dat. Drie extra gezonde jaren voor de Brabanders en de Brede welvaart. Dat zijn ook dossiers waar jij hard aan hebt gewerkt en waar je bevlogen over bent. Je bent een dossiertijger. Alles wordt tot op de komma gelezen. Je bent kritisch en vraagt door, dossiers moeten kloppen. Tegenover dat staan de ervaringen van de mensen die direct voor je werken. Je bent bij hen betrokken, belangstellend en attent. Dat wordt door hen gewaardeerd. Ik heb dat persoonlijk ook op diverse momenten mogen ervaren en heb dat ook zelf enorm gewaardeerd, Elies. Je bent meelevend, persoonlijk en bovendien ontzettend aardig. Elies, ik wil jou bedanken voor jouw grote inzet voor Brabant bij deze.

Applaus

De **voorzitter**: En dan geef ik nu graag mevrouw Van de Ven het woord.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik begin met Elies. Beste Elies, om tot een afscheidswoord te komen, ga ik eerst even terug in de tijd. Want de introductie van zowel jou als Erik was bijzonder te noemen. Het verkiezingsjaar 2019 staat diep in ons CDA-geheugen gegrift. En bovendien gun ik niet één beginnend Statenlid wat wij destijds als CDA-fractie doorgemaakt hebben vanaf de coalitieonderhandelingen, waar totaal geen ruimte was op het agrarisch dossier, lees de stallendeadline. Als fractie kwamen we in een snelkookpan terecht. De druk op onze fractie was enorm te noemen. Er werd verdeeld gestemd over de landbouwparagraaf in het eerste coalitieakkoord. Op 25 oktober stonden er 2000 boeren op de stoep voor het huis van Brabant. Alle CDA-Statensleden kregen afspraak op locatie toegewezen, lees drie maanden beveiliging op hun woonadres. En op 13 december, nadat er geen ruimte vanuit het college bleek te komen, stapten we met onze gehele fractie uit een coalitie, waar we als partij het gevoel hadden totaal geen ruimte te krijgen op een dossier dat een groot deel van de Brabantse bevolking niet kon dragen. Als je na deze turbulentie de vraag toegespeeld krijgt of je kandidaat gedeputeerde wil gaan zijn voor een, ik mag wel zeggen fractie die zoekende was naar antwoorden, oplossingen en naar elkaar, dan heb je wel een afweging te maken. Maar ook toetreden tot een politieke arena die op het agrarisch dossier tot op het bot verdeeld is en waar polarisatie niet geschuwd werd. Ga er maar aan staan. En Elies pakte de handschoen op en met verve. Je bent overtuigd CDA-lid geworden en ging ervoor. Beste Elies, er was grote behoefte aan kennis van zaken over landbouw, voedsel en natuur. Wie konden we beter vragen dan een persoon als jij, met een gigantisch groot netwerk in zowel de agrarische als in de foodsector? Je was lector Duurzame veehouderij aan de HAS green academy, hier in Den Bosch. De verbindende rol in de verduurzaming van de agrarische sector staat jou op het lijf geschreven. Ook het feit dat de wereld van en rondom de agrarische sector zo enorm groot en complex is, vraagt om een bestuurder met zeer veel kennis van zaken op dit dossier. Precies dat was waar we naar op zoek waren en precies dat was waar provincie Brabant behoefte aan had, aan een persoon die de beide werelden van enerzijds landbouw en anderzijds natuur aan elkaar kon verbinden. En zoals je altijd verkondigd hebt, je kunt landbouw en natuur niet los van elkaar zien, ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. In de nieuw gevormde coalitie Samen slagvaardig en slim, ons Brabant kreeg je de portefeuilles Landbouw en voedsel, Natuur en milieu en je werd coördinerend portefeuillehouder Gezondheid toebedeeld. Je ging aan de slag om de verbinding landbouw natuur een prominente plek te geven in onze mooie provincie. En de manier waarop je dat deed daar kon menig bestuurder nog veel van leren. Je ging in gesprek met het brede middenveld, organiseerde symposia, nam alle Statensleden aan de hand mee over de inhoud, die die jij voor ogen zag. Er kwam zelfs een nieuwsbrief Landbouw en voedsel. Precies dat karakteriseert jouw manier van werken. Eerst zorgen voor een breed draagvlak in de Brabantse maatschappij. En dan pas een breed gedragen plan ter besluitvorming voorleggen aan PS. Op deze manier heb je beleidskader Landbouw en voedsel, beleidskader Gezondheid en de Uitvoeringsagenda Mest met succes door de Provinciale Staten weten te loodsen. In al deze dossiers versta jij de kunst om speerpunten die voor jou van groot belang zijn, op te nemen. Ik noem er een aantal,

jonge boeren, innovatie, precisielandbouw, circulariteit, biobased economy, kennis- en data-gedreven, brede welvaart. De volle breedte van de agrarische sector verdient een toekomst van intensief tot natuur inclusief. Na de val van de tweede coalitie in betreffende bestuursperiode moest je de portefeuille Natuur loslaten. Dat heeft jou veel pijn gedaan. In deze coalitie Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant kreeg je de portefeuilles Landbouw en voedsel, Bodem, VTH, coördinerend portefeuillehouder Regionale samenwerking, coördinerend portefeuille Brede welvaart, inclusief Gezondheid, gebiedsgedeputeerde Gebiedsgerichte aanpak van de Peelvenen, de Strabrechtse Heide en de Loonse en het Drunense duinen. Elies, we hebben je leren kennen als een zeer intelligente, zeer integere, tot in de puntjes verzorgde vrouw, qua kleding en gedrag en stijl. Je was en bent een bestuurlijk zwaargewicht qua bestuurlijke kwaliteiten en persoonlijkheid. Jij was in staat om ons als fractie door jouw grote expertise op landbouw mee te nemen in de moeilijke fase, waarin we als fractie beland waren. Je weet waar je het over hebt. Je verstaat de kunst van uitleggen met heel veel inhoud, waardoor je mensen mee weet krijgen in het juiste verhaal. En dat op een zo bedachtzame, nette, rustige, maar vooral deskundige manier van communiceren. Dat siert jou enorm. Bovendien, zowel jij als Erik hebben altijd het collegestandpunt verdedigd en uitgedragen. Dat wil ik hier wel gezegd hebben. We vonden het als CDA-fractie en bestuur een eer om met je te mogen samenwerken. En hopen dat we in de toekomst te allen tijde op jouw kennis en kunde mogen terugvallen. Het is onmogelijk om in deze korte tijd alles wat je voor Brabant betekend hebt, te vervatten. Maar onze dank is zeer groot. Alle lof. Wij gaan je missen. Het maatschappelijk middenveld, de boeren, de burgers en het Brabants bestuur gaan jouw kennis en kunde zeer zeker missen. Zeer veel dank voor alles wat je voor ons en Brabant hebt betekend.

Applaus

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Beste Erik, in deze zelfde turbulente tijd werd jij letterlijk uit de Tweede Kamer geplukt om onze mooie provincie de helpende hand te bieden, om orde op zaken te stellen. Dat stak jij ook niet onder stoelen of banken en gebruikte dat ook wel eens in een overleg met de fractie, wanneer het, vooral tussen ons twee, knetterde bij bepaalde onderwerpen. Want ook voor jou, Erik, geldt dat je zware portefeuilles kreeg als gedeputeerde. Ook jij hebt in deze korte tijd dat je gedeputeerde mocht zijn van ons mooie Brabant twee coalities gesmeed. In de eerste coalitie kreeg je de portefeuilles Ruimte en wonen, Werklocaties en detailhandel, Omgevingswet, coördinerend portefeuillehouder Gebiedsgerichte aanpak stikstof met een afvaardiging naar het IPO op dit dossier. In de daaropvolgende coalitie kwam daar gebiedsgerichte aanpak Brabantse Wal bij. Dat hield in dat de interim Omgevingsverordening onder jouw bewind werd gewijzigd, evenals de aanpassing van de BAS die toen de BOS werd genoemd. Het verstedelijkingsakkoord, daar ben je voorstander van en je sloot de woondeal met de minister. Jouw drive was dat je knokte voor meer woningen en niet alleen in de stedelijke regio's. Er moest ook voldoende gebouwd worden op het platteland, om deze leefbaar te houden. Volgens wethouders in de provincie, ik heb een rondje gebeld, had je veel aandacht voor de moeilijke situatie waarin met name de agrariërs zich bevonden. Als dat te dichtbij je kwam, zoals Ina ook aanhaalde, wat betreft complexiteit van de regelgeving en beleid, dan liet je jezelf spiegelen. Je was voor de transitie die er volgens jou wel moest komen. Echter, je bent geen ijskonijn dat geen voeling had met de persoonlijke pijn van inwoners. En dat siert je enorm. Erik, ook zoals Elies ben je een bestuurlijk zwaargewicht qua bestuurderskwaliteiten en persoonlijkheid. Het is bewonderenswaardig hoe je ons als fractie meenam in moeilijke besluiten. Voor jou geldt te allen tijde, wees goed op de relatie, op de inhoud mag het schuren, dat hoort bij je politieke werk. Dank voor die tip. Als fractie vonden we het bijzonder dat je op alle vragen, zelfs op in onze ogen vreemde vragen, altijd serieus en beheerst antwoord gaf. Je probeerde zo'n vraag zo goed mogelijk te beantwoorden. Door jouw enorme dossierkennis kon het wel eens voorkomen dat je in debatten wat uitgebreid was in je beantwoording. Met ons als fractie had ook jij een uitstekend contact. Je was gemakkelijk benaderbaar. Als we als fractie een afwijkend standpunt hadden, zette jij samen met Elies, je daar snel overheen. Jullie waren in onze ogen ook echt een team samen. Ook jij droeg te allen tijde het collegestandpunt uit. Op het laatst vertelden jullie wel schoorvoetend dat de collegevergaderingen pittig waren. Op bepaalde zware dossiers werden de

verhoudingen vijf tegen twee. Dat vonden jullie lastig om te vertellen. De kiezers en achterban zagen niet de strijd die ook jullie moesten leveren, om tot eerlijke, voor de inwoners gelijkwaardige besluitvorming te komen. Toen we na de laatste verkiezingen door een aantal partijen via de verkenner als onbetrouwbaar werden weggezet, raakte je dat in je ziel. Een onterechte beschuldiging die zowel jij, als Elies, als het CDA totaal niet verdient. Wij weten wel beter. Erik, je bent een sympathieke, eerlijke man, die als je binnenkwam rust in de ruimte bracht. Je wist samen met Elies balans te brengen in het geheel. Je houdt van gezelligheid, een barbecue, feestje of etentje liet je niet vlug schieten. Eén van mijn oude collega Statenleden noemde jou en Elies de ideale schoonouders. Jullie mogen raden wie dat zei. En als ik problemen had, zou ik eerst Erik vragen hoe hij dat op zou lossen. Beschouw dat als een enorm compliment. We weten allemaal dat je ambitieus bent. Wij wensen je een mooie toekomst die voor jou ligt, een mooie nieuwe uitdaging, waarin jij jouw kennis en kunde ten volste in kunt zetten. Doen waar je goed in bent. Heel veel dank voor alles wat je voor ons en onze prachtige provincie en haar inwoners heb betekend. Het ga je goed.

Applaus

De **voorzitter**: En dan geef ik nu graag het woord aan gedeputeerde Ronnes, ofwel Erik. Ga je gang.

De heer **Ronnes** (GS, CDA): Voorzitter, waar begin je na zoveel mooie woorden? Laat ik beginnen zoals ik het ook voorbereid heb. Geachte voorzitter, beste Ina, geachte leden van Provinciale Staten, beste collega's, heel veel dank voor de mooie woorden die mij toegesproken zijn door de voorzitter en ook namens de fractie. Echt heel erg veel dank voor de waardering die uit de woorden naar voren komt. Dat doet goed na drie-en-een-half jaar inzet voor deze mooie provincie. Ruim drie-en-een-half jaar geleden werd mij gevraagd de stap vanuit Den Haag terug naar Brabant te maken, om als gedeputeerde mijn steentje bij te dragen om Brabant weer bestuurbaar te maken. Omdat Brabant mij aan het hart ging en gaat, heb ik destijds de stap gemaakt. Ook omdat ik met de portefeuilles waar ik verantwoordelijk voor zou zijn en worden, een grote bijdrage kon leveren op welke wijze we Brabant overdragen aan de volgende generatie. Rentmeesterschap in optima forma. Het was niet altijd gemakkelijk, maar toch hebben we veel kunnen bereiken in al die jaren. Ondanks dat de start van het college in mei 2020 midden in de Coronaperiode viel, hebben we veel kunnen doen. Velen van jullie en van de vele Brabanders die ik heb ontmoet tijdens mijn periode, heb ik in het begin digitaal leren kennen. Niet de meest optimale start, maar het werkte, want gewerkt is er. Records sinds lange tijd op het gebied van de woningbouw, de woondeals met alle 56 gemeenten en alle coöperaties in Brabant, meer grip op xxl-logistiek, de broodnodige projecten opgestart, zoals het CSM-terrein in Breda, beter bekend als 't Zoet of Fellenoord in Eindhoven. Ook de Grote Oogst aanpak van grote werklocaties, de mooie succesvolle gebiedspilots in Elsendorp of in Zundert en met de verstedelijkingsstrategie is de basis gelegd voor een belangrijke bouwsteen voor het Brabant van de toekomst. Een greep uit alles waar ik de afgelopen jaren aan mocht meewerken en verantwoordelijk voor mocht zijn. Ik wil nu vooral uw Staten, de griffie met haar medewerkers en de ambtelijke organisatie bedanken voor de geweldige steun en de ondersteuning, die ik als bestuurder heb mogen ontvangen. Veel dank daarvoor, evenals voor het vertrouwen dat ik van uw Staten heb mogen krijgen. Ik heb nog overwogen vandaag de reflectie te laten horen op de complexe bestuurlijke politieke situatie in Brabant en hoe ik dit ervaren heb. Maar deze bewaar ik voor later, als de tijd er rijp voor is. Rest mij nog een aantal mensen in het bijzonder te bedanken. En dan begin ik toch bij mijn eigen familie, mijn vrouw Femke en mijn kinderen Mieke en Niels, die ruimte hebben gegeven om deze zware functie te kunnen vervullen, want het is gewoon echt een zware functie. Als je in het oosten van Brabant woont, Boxmeer, dan is West-Brabant, Bergen op Zoom, een heel eind. Gelukkig kennen we heden ten dage het digitaal vergaderen en dat maakte mogelijk om in de auto in elk geval wat tijd in te lopen. Daarnaast het team Ronnes, zo heten ze in mijn appgroep. De inmiddels vertrokken beleidsadviseur Renate, die op dit moment bij de provincie Utrecht werkt, mijn voorlichtster Jacqueline en mijn secretaresse Ingrid, tijdelijk vervangen door Brigit. Het team dat 24 uur per dag, zeven dagen in de week paraat was om te zorgen dat ik mijn bestuurlijke rol kon vervullen in goede

en in slechte tijden. Renate, Jacqueline en Ingrid veel dank voor jullie tomeloze inzet, jullie waren geweldig. En dan niet te vergeten de mannen die me veilig op alle plekken in Brabant brachten, Rob, Paul, Bart en Robert. Erg bedankt daarvoor, zonder jullie had ik niet kunnen doen wat ik heb gedaan. Ook dank aan de collega's in het college, inclusief de voormalige collega's Christophe van der Maat, Peter Smit, Erik de Bie, Wil van Pinksteren, Suzanne Otters en Annemarie Spierings, waarmee ik heb samengewerkt. Speciaal dank aan mijn collega Elies Lemkes, van wie ik veel heb mogen leren. Wat een vakvrouw, iemand die de provincie Brabant zeker zal gaan missen. Ik sluit af en maak me op voor een nieuwe toekomst. Het gaat u allen goed en pas goed op Brabant. Houddoe.

Applaus

De **voorzitter**: Gedeputeerde Lemkes, nog één keer.

Mevrouw **Lemkes** (GS, CDA): Dank voor je warme woorden, Ina. Die raken, dank je wel. En dank ook Tanja van de Ven en de fractie, voor jullie waardering. Het was fijn om samen te werken. Geachte voorzitter, leden van Provinciale Staten, beste collega's, precies een week geleden reikte ik als waardering en aanmoediging onze Agrifoodpluim uit, midden in de Peel, aan Janke van Dijk, oprichter van PaludiPlants, startup in natte teelten. De vriend van Janke, melkveehouder in de Peel was erbij. Hij vertelde over de omschakeling van zijn bedrijf naar steeds meer natuur inclusief. Stap voor stap komt hij vooruit en wil hij vooruit door duurzaam te ondernemen. In de pioniersgeest van de Peel. Zo zijn er vele jonge boeren. Op hen kunnen we rekenen voor de toekomst van Brabant, als we ze een beetje helpen. Voor u staat een dankbare en trots afzwaaiende gedeputeerde. Dankbaar dat ik afgelopen jaren het mooie ambt van gedeputeerde van Brabant heb mogen vervullen. Trots op onze provincie, behorend tot de meest innovatieve van Europa en op de Brabanders. Het zijn de mensen die het doen. Ik begin dan ook met het bedanken van een aantal mensen en maak een diepe buiging voor uw Staten, voor uw inzet, passie en bevologenheid. Uw scherpste in vraag, opdracht en debat hield mij scherp. Dank aan de griffie voor al het advies en ondersteuning. Vanzelfsprekend ook veel dank voor mijn collega's in GS en voormalige collega's in GS, Erik heeft ze net allemaal opgenoemd. Het was niet altijd per se gemakkelijk om er in een labrynt van doelen en regels met elkaar uit te komen. In het belang van Brabant en de Brabanders kwamen we wel zover. Onder de bezielende leiding van onze Commissaris van de Koning, vrouw van stavast. Dank Ina. Maar deze debatten zouden nooit zijn gevoerd zonder steun van de ambtelijke organisatie. Ik ga niet alle namen noemen, want ik wil niemand vergeten. Maar ik dank allen met wie ik heb mogen samenwerken van directie, programmamanagers en hun teams, tot de medewerkers van de Omgevingsdiensten, die dagelijks met hun voeten in de klei staan. Ik realiseer me dat sommige dossiers lastig waren, maar heb veel respect voor jullie kennis, kunde en gedrevenheid en geduld. Zonder anderen tekorten te willen doen, noem ik in het bijzonder mijn ondersteuningsteam, steun en toeverlaat. Rob, Manon en Magda en recenter Lieke en Elise. En natuurlijk dank voor de uitstekende zorg van de kamerbewaarders, de facilitaire diensten en de chauffeurs, die veilig en altijd met goede zin het mobiele kantoor van A naar B reden. Bijzonder dank aan collega Erik, rasbestuurder met een groot maatschappelijk hart, die je Brabant en iedere gemeenschap toewenst. En van wie ik, als debutant in de politiek, veel heb geleerd. En tenslotte dank aan het thuisfront dat het nu ook weer mogelijk heeft gemaakt me ten volle te kunnen inzetten voor deze functie. Ik was nooit politiek actief geweest, of aangesloten bij een politieke partij, toen ik in het voorjaar van 2020 vanuit het CDA werd benaderd met de vraag of ik gedeputeerde zou willen worden met als portefeuille Landbouw en voedsel, Natuur en milieu, Gezondheid en VTH. Hoewel het pijn deed om mijn lectoraat en een brede scope aan toezicht- en adviesfuncties te moeten opgeven, besloot ik deze uitdaging aan te gaan, vanuit de drive om te verbinden. Te vaak heb ik vanuit andere posities ervaren dat gedacht en gehandeld werd vanuit controverses en er eerder sprake was van een verdere verwijdering dan van een toenadering, onder andere tussen landbouw en natuur. Terwijl dat bondgenoten zijn. En economie, ecologie en samenleving een drie-eenheid vormen. Het werd een rollercoaster die startte na een bestuursbreuk en in Coronatijd. Het heeft me vele zijden van

het bestuurlijk en politiek speelveld laten ervaren. De mooie, maar ook de minder mooie aspecten. Intensief en roerig, zo kun je de afgelopen jaren wel noemen. Na een jaar volgde een college en portefeuillewissel. Dat betekende Natuur en milieu naar nieuwe collega's en Brede welvaart en Regionale samenwerking als nieuwe onderdelen in mijn portefeuille, met nieuwe verbindingen en uitdagingen. En zo ging ik van de keukentafel bij de boer, naar de gebiedstafel in de Peel, naar de hoofdtafel van het landbouwakkoord. Van Research en Developmentlabs in zaad en eiwit, van Brabantse multinationals, naar de educatiekas bij het mbo. Van emissiebeperkende vloer naar dronedemonstratie en autonome gewasrobot op de boerderij van de toekomst. Van Bionext beurs naar mestbewerkingsinstallatie. Van de Brabantse Dag van de Gezondheid naar de Grüne Woche. Van Refugee Team in Tilburg naar Schuldenlab. Samen met partners binnen en buiten Brabant hebben we het nodige mogen bereiken. Ik noem een paar voorbeelden. De beleidskaders met de zo belangrijke langjarige focus, zoals in landbouw en voedsel, op weg naar de duurzaamste sector in Europa, ons gezondheidsbeleid met de ambitie van drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander, het praktijknetwerk Brede welvaart, samen met de Vereniging van Brabantse gemeenten, het actieplan jonge boeren en actieplan biologische landbouw, de Uitvoeringsagenda Mest, de proeftuinen, de biodiversiteitsmonitor, het bodemprogramma, maar ook de uitbreiding van BrabantStad met Oss en Roosendaal. En de aandacht voor en investering in de veiligheidscultuur bij BRZO-bedrijven. Met als rode draad in alle domeinen verbindingen leggen, over muren en grenzen heen kijken en het denken en doen in ketens en ecosystemen, of het nu om voedsel of brede welvaart gaat, verduurzamen in alle domeinen en communiceren en zichtbaar maken van resultaten. Dit alles met aandacht voor de in Brabant zo kenmerkende menselijke maat. En dat blijft heel hard nodig in een tijd waarin de urgentie van het behalen van omgevingsdoelen, ruimte voor ondernemerschap en een almaar aantrekkende juridische wurggreep ons in een spagaat heeft gebracht. Om alles toch in goede banen te leiden, is het integraal en over muren heen kijken een absolute randvoorwaarde. En uitvoering geeft daarbij versnelling en energie. Terugkijkend permitteer ik me nog een aantal reflecties met u te delen. We doen het voor Brabant. Brabant is niet het gebouw. Het gebeurt buiten. Als je niet uitkijkt, word je binnen de kortste keren deze toren binnen gezogen. Samen voor Brabant betekent ook samen met Brabant. Een van mijn eerste ervaringen en verwondering waren de vervormde beelden die buiten leefden over wat er hier gebeurt en vice versa. Innovatie is en blijft de weg vooruit naar oplossingen. Maar innoveren doe je met vallen en opstaan. Er is ruimte en tijd nodig. Blijf vooroplopen, maar verzeker je van hulptroepen en zorg dat er geen Brabanders de dupe worden van overheidsambities. Ook dat is inclusie. Waak voor discrepantie tussen naakte feiten, politieke waarheden en wensdenken. En tussen mogelijkheden en onmogelijkheden, dat is, zo heb ik gemerkt, vaak een dunne lijn. De samenleving is ook een ecosysteem met kwetsbare habitats, dat grenzen stelt aan de maakbaarheid. De samenleving is mensenwerk en duurzaamheid is een balancing act. Ik sluit af met de volgende overweging. We leven in een tijd van transitie met wat we noemen, wicked problems. Ongetemde problemen met meer en vaak moeilijk aanwijsbare oorzaken. En voor je het weet, zijn de beleidsoplossingen ingehaald door een nieuwe realiteit. Het beleid wordt daardoor als het ware vloeibaar, speelbal van onzekerheid. Politiek is vanouds een manier om de onzekerheid van het bestaan in goede banen te leiden en vertrouwen te bieden. Dat vergt denk- en doe-kracht en moed en lef. Het gaat er daarbij om, om het juiste te doen in het moment, als een ambachtsman of vrouw die handvaardigheid oefent en denkt met duim en wijsvinger. Uit mijn tijd als directeur van Brainport weet ik hoe waardevol zowel wetenschap als ambacht zijn en de samenwerking tussen hoofd, handen en hart. Dat brengt ons tenslotte bij de grondslag van de deugdethiek. Deugd in de betekenis van kracht en moed, waarbij het gaat om de praktijk van het handelen. Een betrouwbare overheid handelt deugdzaam en duurzaam. Van de tien deugden zijn er vier in dit verband kardinaal. Verstandigheid, rechtvaardigheid, moed en gematigdheid. Daarbij houdt verwondering je scherp en origineel. In besturen gaat het kortweg om de praktijk van deugdzaam handelen. Ik wens u dan ook van harte een deugdzaame bestuursperiode toe.

Applaus

De **voorzitter**: Ik schors de vergadering voor vijftien minuten.

Schorsing

Hamerstukken

Statenvoorstel 47/23 Derde wijziging Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020

Statenvoorstel 39/23 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 29 september 2023

Stemming

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 47/23 Derde wijziging Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020

Vastgesteld bij acclamatie

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 39/23 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 29 september 2023

Vastgesteld bij acclamatie

Bestuursakkoord 2023-2027

De **voorzitter**: Dames en heren, wil iedereen plaatsnemen en kan ook georganiseerd worden dat er mensen vanuit de lounge hier gaan komen, want we gaan verder. Ik heropen de vergadering, we gaan verder met de bespreking van het bestuursakkoord. Voor de goede orde schets ik kort de procedure. De onderhandelende partijen hebben het bestuursakkoord reeds gepresenteerd en laten verdere toelichting op dit moment achterwege. Ik geef daarom in de gebruikelijke volgorde de fracties de gelegenheid, indien gewenst, hun visie op het bestuursakkoord te geven. Na de tweede termijn is de besluitvorming omtrent eventueel ingediende moties. Tijdens het debat kunnen dus moties worden ingediend en kan er worden geïnterrupteerd. Voor de goede orde, ik zal interrupties toestaan, rekening houdend met de beschikbare vergadertijd en evenwichtige verdeling daarvan. Voor dit onderwerp geldt daarbij dat alle Statenleden kunnen interrumperen met de restrictie van maximaal een korte vervolgvraag per interruptie. En met de agendavergadering is afgesproken dat alle fracties maximaal vijf minuten spreektijd hebben in de eerste termijn en in de tweede termijn wederom. Voordat we dan gaan beginnen met de heer Frenken, moet ik even terug naar de hamerstukken. Daar ben ik iets te snel overheen gelopen. Ik had mijn blaadje al omgedraaid. Voordat ik de heer Frenken in relatie tot het bestuursakkoord het woord geef, sta ik daar eventjes bij stil. Ik zou iedereen die binnenkomt willen verzoeken stil te zijn, want we zijn al uitgebreid begonnen. En dat geldt ook voor de directie. Er staan namelijk nog twee hamerstukken op de agenda. Statenvoorstel 39/23 de Lijst van ingekomen stukken Provinciale Staten 8 september en het Statenvoorstel 47/23 Derde wijziging Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020. Het zijn ambtshalve wijzigingen. Ik neem aan dat u bij acclamatie instemt met deze wijzigingen en deze voorstellen. Dat is zo. Dan zijn ze bij deze aangenomen. Dan ga ik terug naar het bestuursakkoord. Zoals gezegd eenieder heeft vijf minuten spreektijd en ik geef graag het woord aan de heer Frenken. Er is natuurlijk geen college in deze setting, zal ik maar zeggen, dus het college voert ook niet het woord. En er zijn ook geen maiden speeches.

De heer **Frenken** (BBB): Ja, dank u wel voorzitter. Er is geen college, maar wel een voorzitter. Dus eventjes via u. Ik heb een speciale bril, want je weet maar nooit. Voorzitter, allereerst wil ik iedereen feliciteren met het bereiken van een akkoord. Er is vast heel hard gewerkt om de inbreng van zes partijen in één document te verwerken, op een wijze dat de inwoner van Brabant het idee krijgt, nu gaat het gebeuren. Dat staat er immers ook. Het geheim van vooruitkomen is aan de slag. BBB zat al eerder aan tafel en het is ons niet gelukt om Brabant weer de nodige ruimte te geven, die het nodig heeft om vooruit te komen. Wij wilden een duidelijke keuze voor de inwoner waarop hij kon bouwen, een stevig fundament. Dat is ons helaas niet gelukt, maar voorzitter, BBB vraagt zich af met het lezen van dit akkoord of dat nu

wel gelukt is. Ja, er staan veel goede bedoelingen en vooruitzichten in, stippen aan de horizon, maar een concrete uitwerking van hoe we daar gaan komen, ontbreekt compleet, evenals een financiële onderbouwing. Er worden geen keuzes gemaakt en dat kan ook niet als je een regenboogcoalitie bent en allemaal vooraan in de bus wilt gaan zitten en meesturen. Dan ga je wel met elkaar, maar helemaal nergens heen. Een ding is wel duidelijk. Het oude vertrouwde verdwijnt en er komt een periode van onzekerheid voor in de plaats. Voorzitter, BBB kan u verzekeren, het oude vertrouwen is er allang niet meer. Dat is al heel lang weggerend. En volgens de uitspraak van een heer, ik zou geen namen noemen, trekt het nieuwe college, althans de coalitie, nu ook de sportschoenen aan. Volgens BBB om heel hard achter die inwoner van Brabant aan te rennen en ze in te halen. Voorzitter, in dit akkoord zijn allerlei kleine escapes ingebouwd om voor iedere partij toch wat kleur op de wangen te kunnen houden, als zij dit akkoord aan hun kiezers moeten gaan uitleggen. Zo gaf Lokaal Brabant afgelopen vrijdag al aan dat het woordje tenzij in de stallendeadline tekst staat, om vanaf april '25 mogelijk de deadline door te schuiven. Als we het dan over perspectief hebben, daar kom ik zo op terug. Ook moet de natuur hersteld worden en vergroot worden. Echter, komen we de zin tegen dat er in deze bestuursperiode geen extra Natura 2000 gebieden of zodanig streng beschermde gebieden bij mogen komen. Mogen we als BBB concluderen dat er door alle natuurplannen van deze linkse coalitie een streep komt te staan? Hoe gaat GroenLinks dat aan haar achterban uitleggen? En hoe legt de PvdA uit dat er geen woningen gebouwd gaan worden? Hoe legt de SP uit aan de mensen met een kleine beurs dat zij hun rekening niet kunnen betalen en in slecht geïsoleerde huizen blijven wonen? We zien de armoede nu al stijgen. Hoe legt D66 uit dat hun gewenste zon en wind op land niet gerealiseerd gaat worden? En tot slot, hoe legt Lokaal Brabant uit dat ze helemaal niks voor de agrarische sector gaan betekenen, anders dan de boodschap brengen dat de sector moet dokken voor alle huidige en nieuwe wensnatuur, stikstofruimte, economische groei door nieuwe bedrijfslocaties, windmolens, zonneparken en onze netcongestie pijpleidingen et cetera, et cetera. Voorzitter, Brabant is geworden tot een hele grote escape room, waarin alle inwoners en bedrijven gevangen zitten. En aan de zijkant staat dadelijk het nieuwe college te kijken hoe wij daaruit weten te komen. Samen is het toverwoord, terwijl het college de sleutel zelf in handen heeft. Doorschuiven van de deadline is inderdaad een juridisch trucje, zoals in het akkoord is te lezen. Voorzitter, dat is wel heel eerlijk en open, maar niet zo integer. En omdat dit een bewuste keuze is, lijkt het ons dan ook op zijn zachtst gezegd een soort van bestuurlijke dwaling. Ons dwingend advies is dan ook stop daarmee, voordat de inwoner voor enorme kosten kan gaan opdraaien. De stallendeadline is failliet en Brabant dadelijk ook. Wij van BBB snappen dat Brabant vooruit moet komen, maar de manier waarop daar lopen we niet helemaal gelijk in.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel voorzitter. Een goede Brabander zegt regelmatig time flies when you're having fun. Ik zit zo een beetje naar de tijd te kijken en u komt al aardig in de buurt van de vijf minuten. Dus ik ben ook heel benieuwd, meneer Frenken, u zegt van, ja, dat bestuursakkoord gaat eigenlijk nergens over, daar wordt eigenlijk niks in geregeld. Met hoeveel suggesties gaat u komen om dit bestuursakkoord te verbeteren? De zes coalitiepartijen zijn bijzonder graag bereid in te gaan op goede, serieuze voorstellen. En waar ik ook heel benieuwd naar ben is het volgende. Wat voor voorstellen had u, in het door u onderhandelde en door u bereikte bestuursakkoord, waar u als onderhandelaar akkoord mee bent gegaan? Kunt u een aantal fantastische zaken aangeven, die in dat bestuursakkoord stonden en die u nu niet tegenkomt?

De heer **Frenken** (BBB): Uiteraard zou ik dat kunnen. Maar wij zijn wel een partij van afspraak is afspraak. We hebben gewoon afgesproken daar verder geen openbaarheid aan te geven. Dus dat is mijn antwoord. En als je dan praat over mijn vijf minuten, ja, als u mij blijft interromperen, dan wordt het een lange avond. Dan gaan we half vijf niet halen.

De heer **Heijmans** (SP): Ik heb nog geen begin van een antwoord gehoord. U hoeft tegen mij niet te zeggen dat stond in het bestuursakkoord, dat we met de andere fracties hadden bereikt. Maar dan gaat u

ons die aanreiken in de vorm van een motie, een voorstel, om dat alsnog in het bestuursakkoord krijgen, neem ik aan.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, daar waar straks de onderwerpen op tafel komen, komen wij vanzelf met moties of met amendementen om bij te sturen. Uiteraard.

De **voorzitter**: U heeft nog een minuut mijnheer Frenken. O, ik zie de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik wil de heer Frenken complimenteren met zijn bevolgen betoog richting dit vreselijke bestuursakkoord. Maar ik vind de vraag toch wel terecht, die wordt gesteld. In hoeverre verschilt het nu met wat er eerst op tafel lag? Daarvan zegt de heer Frenken, ik ga daar geen afspraken over schenden, we gaan er niks over bekendmaken. Maar zonder op de inhoud in te gaan, ziet hij wezenlijke verschillen in wat er eerder is onderhandeld en wat er nu ligt.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter als ik kijk naar mijn opening, dan heb ik heel eerlijk gezegd van luister, wij wilden iets forceren, een doorbraak forceren wat goed is voor Brabant en dat is niet gelukt. Tot zover zijn wij niet gekomen. En dan kijk ik naar dit verhaal dan zeg ik, ja, dit gaat hem ook niet worden. Dus inderdaad dan zeg ik van ja, dan staan we nog steeds op gelijkspel. Wij gaan straks wel, als we eenmaal op rit zijn, komen met onze voorstellen, die gaan we inbrengen en kijken of daar dan een meerderheid voor is om het bij te sturen. Maar even concreet, u vraagt van, geef nou eens precies aan waar nou echt die verschillen zitten. Dat heb ik al gezegd, dat vind ik niet kies. Een man een man, een woord een woord. Dat blijft zoals het is.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat respecteer ik, als u zegt dat u er niet op in wil gaan. Maar zonder die verschillen te benoemen, zijn er grote verschillen? Zijn er nadere verschillen in de beleving van de heer Frenken van BBB?

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, ik begrijp de nieuwsgier. Die wordt gaandeweg vanzelf beantwoord.

De **voorzitter**: Gaat u verder, u heeft nog een minuut.

De heer **Frenken** (BBB): Dan zal ik wat moeten overslaan. Voorzitter, samenvattend, lees dit document als een belofte, een sprookje van een provincie waar het mooi leven is. Als we maar samen optrekken en samen zingen en blijven geloven dat we niet ten ondergaan. Even kijken.

De **voorzitter**: Terwijl u kijkt, interrumpeert de heer Rutjens u.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik ben graag bereid collega's te helpen, want ik heb begrepen dat de vijf minuten wat te kort waren. Maar misschien dan de vraag, daarmee help ik u dan, wat zijn dan uw concrete voorstellen middels motie die dit bestuursakkoord wel gaan verbeteren?

De heer **Frenken** (BBB): U vraagt mij vooruitlopend op een aantal zaken om daarmee te komen. En ik zeg daar gaan wij mee komen, maar niet nu.

De heer **Rutjens** (JA21): Niet vandaag, of niet in uw eerste termijn?

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, zeker niet in mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Daar moet u het mee doen. Gaat u verder, meneer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Even terug naar wat ik zei. De manier waarop wij daarnaar kijken, is anders. Er is in het verleden een verkeerde keuze gemaakt wat ons betreft en dan hebben we het uiteraard natuurlijk over een stallendeadline. Sterker nog, het is wat ons betreft in strijd met de Abbb, ofwel algemene beginselen van behoorlijk bestuur, ook wel ongeschreven recht en ook wel gezond verstand. En dat sluit aan bij de gulden regel van BBB. Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet. En in dit geval hebben wij overduidelijk boeren die door overheidshandelen kosten hebben gemaakt, die niet ruim of onvoldoende leiden tot perspectief. Dat lijkt toch aardig in strijd met het evenredigheidsbeginsel en daarom wil BBB dat deze boeren schadeloos gesteld worden, zodat er voor hun eventuele vervolginvesteringen die er wel toe doen, weer financiële ruimte is. Voorzitter, ik ga afronden. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, maar heeft die jeugd ook zelf wel een toekomst? Wij geloven daar stevig van wel in en als wij maar de juiste weg aanleggen hier in Brabant, dan komen zij er wel. Rest ons, voorzitter, nog maar één vraag, want dat missen wij toch echt, het allerbelangrijkste waar hier iedere Brabander mee zit. Wat gaat deze coalitie doen om de nodige 130.000 woningen, inclusief de nodige zorgwoningen, in de aankomende vier jaar wel te realiseren? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. De afgelopen jaren hebben we als provincie veel bereikt en mede ervoor gezorgd dat Brabant de groeimotor en de banenmotor van Nederland is geworden. We zijn een welvarend en gelukkig Brabant en tegelijkertijd zien we ook dat we steeds vaker tegen grenzen aan lopen. Of het nou is qua stikstof, of arbeidsmarkt, of qua ruimte. En de VVD neemt daarom wederom de verantwoordelijkheid om die keuzes te maken, die nodig zijn om de positie van Brabant zowel nationaal als internationaal verder te verstevigen. En voorzitter, dat vereist moed, maar ook samenwerking met andere partijen en dat vereist niet aan de zijlijn staan, maar ook die handschoenen oppakken. En het vereist bestuurders die deze uitdagingen zien en ook aankunnen. En de VVD is daarom trots op het voorliggende akkoord en op onze twee gedeputeerden die we voor gaan stellen. Want het akkoord is verbindend en ik denk ook dat veel partijen in dit huis een aantal punten uit hun verkiezingsprogramma zullen herkennen in het akkoord. En het akkoord is tegelijkertijd ook heel ambitieus. En ik licht daarbij graag ook nog even een paar dingen uit. Brabant gaat zo snel mogelijk weer open en dat betekent dat we op een haalbare en realistische manier stikstof gaan reduceren, onder meer door het verschuiven van de stallendeadline en evenredig ook andere sectoren bij te laten dragen. En daarnaast gaan we volop prioriteit zetten op natuurherstel in de Natura 2000 gebieden, boven de aanleg van nieuwe natuur. Brabant blijft ook bereikbaar. Onze inwoners willen op een goede manier van A naar B kunnen, bijvoorbeeld om van huis naar werk te gaan. Daarom gaat de auto niet in het verdomhoekje, maar investeren we vol in onze wegen, zoals de N65, de N629 en de N279, waarbij we bij de laatste ook gaan kijken naar verdubbeling van de rijstroken. En ook zetten we in op het OV en op gedeelde mobiliteit voor ieder wat wils.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoor de heer Gremmen van de VVD nu zeggen, we investeren vol op onze wegeninfrastructuur, maar het tegendeel is het geval. Aan het eind van de vorige bestuursperiode is er juist een forse bezuinigingsronde aangekondigd op de wegeninfrastructuur onder uw eigen college, onder uw eigen VVD-gedeputeerde. Vervolgens zijn er een heleboel projecten stil komen te liggen vanwege stikstof. En wat we nu zien, is nog maar een heel schrale oogst ten opzichte van alle eerdere plannen die er de afgelopen jaren geleden hebben. Heel veel verbredingen gaan juist niet door, heel veel provinciale wegenprojecten zijn juist gestopt.

De **voorzitter**: Uw punt?

De heer **Van Hattem** (PVV): Wat verstaat de VVD dan onder vol investeren? Is dit niet gewoon een verkapte bezuiniging, die als een investering wordt gepresenteerd?

De heer **Gremmen** (VVD): Nee, zeker niet. De investeringen die we doen in onze wegen zijn zowel in de N-wegen als dat we gaan kijken, samen met het rijk, om die A-wegen ook zo snel mogelijk aan te pakken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de plannen die er al liggen voor de A50. We moeten natuurlijk creatief zijn, want de stikstofproblematiek heeft zijn invloed op de wegeaanleg. Maar we zien dat ook de huidige gedeputeerde, de heer Smeulders, in het vorige college creatief daarmee om kan gaan en ook de projecten door kan laten gaan, die noodzakelijk zijn. En we benoemen in dit akkoord nog specifiek een aantal wegen, omdat die of door stikstof nu aan de kant gezet zijn, bij de Raad van State gesneuveld zijn, maar waarvan we wel vinden dat die oplossingen echt noodzakelijk zijn in de komende bestuursperiode.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat is het hoogst noodzakelijke, wat eigenlijk nog gebeurt. Maar het is natuurlijk wel een totale afkalving van wat er eerder aan plannen lag in de afgelopen jaren. Is de heer Gremmen van de VVD het dan met mij eens dat er eigenlijk veel meer garen op de klos zou moeten om de files in Brabant aan te pakken, om te voorkomen dat Brabant de komende jaren opnieuw in de file blijft staan, dan wat er nu ligt? En hoe verhoudt zich dit tot die bezuinigingen die eerder zijn aangekondigd op de Brabantse wegeninfrastructuur?

De heer **Gremmen** (VVD): Ik denk dat we investeren in wat nu nodig is om de Brabander weer makkelijk van A naar B te laten rijden en tegelijkertijd reserveren we ook geld voor het spaarpotje, het SIF, het Spaarfonds Infrastructuur om ervoor te zorgen dat we ook in de toekomst gewoon nog genoeg financiële middelen hebben om die knelpunten aan te kunnen pakken en ook onze wegen veilig te houden.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Om de wegen veilig te houden en te sparen en dergelijke. De vorige VVD-gedeputeerde mobiliteit had een heel prachtig plan, waar we enorm enthousiast over waren. Alleen gaf ze toen ook aan dat er 140 miljoen euro tekort was, om al die plannen uit te voeren. Veel beloftes, geen geld. Hoe denkt de VVD eigenlijk die 140 miljoen dan terug te gaan halen? Dat bedrag zien we niet meer terugkomen in het kleine blokje financiën van dit akkoord.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de heer Rutjens ziet inderdaad een kleine financiële uitwerking. We hebben ook gezegd met de zes partijen dat we gedegen financieel beleid willen voeren, dus we gaan eerst de plannen uitwerken en dan kijken we welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. En u kunt ervan op aan dat wij zullen strijden om zoveel mogelijk geld ook naar de infra daarvoor veilig te stellen.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar die plannen waren er al en om die plannen uit te voeren, komen we 140 miljoen euro tekort. Dus er zijn twee mogelijkheden, die plannen overboord of 140 miljoen in de pot. Wat is het?

De heer **Gremmen** (VVD): Volgens mij is de werkelijkheid niet zo simpel als de heer Rutjens het doet voorkomen. Je kunt namelijk ook creatief kijken, waardoor je slim dingen kan combineren, bijvoorbeeld het onderhoud van wegen naar voren halen, of juist wat verder naar achteren schuiven. Maar tegelijkertijd zie ik ook een motie van JA21 en de PVV om de opcenten niet verder te verhogen. Dus aan de ene kant wilt u meer geld voor wegen en infrastructuur en aan de andere kant wilt u de lasten zo laag mogelijk houden. Volgens mij doen we dat in dit akkoord en volgens mij doen we dat met uw voorstel niet.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA) : Dank u wel, voorzitter. Meneer Gremmen, u zei net een interessante zin en die was, u gaat de plannen die allemaal in dit voorstel heeft staan eerst uitwerken en dan gaat u pas kijken wat u kunt betalen. Dan moeten er mogelijk keuzes gemaakt worden, als ik uw zin goed begrijp. Wat is dan het plan waard? Want het zou zomaar eens kunnen zijn dat er dan een heleboel niet meer in dit plan past, omdat u hebt aangegeven 2,5% groei in de motorrijtuigenbelasting en daarbinnen moet alles betaald worden. Dus u zei net van ja, we gaan dat later uitwerken. Ik ben eigenlijk wel benieuwd of u die zin even verder kunt definiëren.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, sowieso ben ik blij dat ik af en toe ook verstandige dingen zeg. Dat compliment steek ik maar in mijn zak. Maar het is eigenlijk het halve verhaal, want inderdaad verhogen we de motorrijtuigenbelasting 2,5%, dus eigenlijk met één procent meer als wat de afgelopen jaren gebruikelijk was. Toen was het namelijk 1,5%. Maar daarnaast hebben we ook een pot aan vrije begrotingsruimte. En die pot is wat ons betreft groot genoeg om alle ambities en uitdagingen die we in dit bestuursakkoord hebben uit te kunnen gaan voeren. Maar nogmaals, dat vergt wel enige uitwerking en gedegen financieel beleid. En daarom zeggen we, we komen bij de perspectiefnota in het voorjaar met een uitwerking van die specifieke plannen.

De **voorzitter**: De heer Nuijten, gaat uw gang.

De heer **Nuijten** (JA21): Voorzitter, begrijp ik goed van de VVD, als ik die woorden zo hoor, dat die verhoging van 2,5% van de opcenten rechtstreeks naar de Brabantse wegen gaan?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, zoals de heer Nuijten waarschijnlijk ook wel weet, zijn de opcenten geen doelbelasting. Dus het is niet zo dat al het geld dat met de opcenten binnengehaald wordt, ook per definitie naar infrastructuur gaat. Wij hebben in dit akkoord een stevige paragraaf op mobiliteit neergelegd en daar horen ook stevige financiële middelen bij, maar het is niet zo dat een-op-een de opcenten vertaald worden in investering in mobiliteit.

De **voorzitter**: Meneer Gremmen, gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank. Brabant blijft ook bereikbaar omdat we onze schaarse ruimte beter gaan benutten. We gaan meervoudig ruimtegebruik stimuleren en we gaan naar behoefte woningen bouwen op een plek die past, of die nu binnen of buiten de bebouwde kom is. En we zetten in op een natuur waarin iedereen kan recreëren en waar hard gewerkt wordt om onze veiligheid te verbeteren, bijvoorbeeld door een betere uitrusting van onze boa's met een vuurwapen. En Brabant wordt duurzamer. We kiezen voor de energie van de toekomst met onze inzet op waterstof en de extra inzet op kernenergie, waarbij we ook de ruimtelijke toepassingen hiervan gaan bekijken. Maar we willen ook dat iedereen de omslag mee kan maken. Dus zorgen we voor lokaal draagvlak bij windmolens. De immunisatieportefeuille gaan we inzetten voor isolatie en voor zonnepanelen. En we gaan niet onze vruchtbare grond zomaar opofferen voor zonnepanelen. En dit alles, zoals u van de VVD gewend bent, met een stevig financieel fundament, zonder de lasten te veel te verzwaren en zonder onverantwoorde risico's te nemen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het is natuurlijk positief dat er extra wordt ingezet op kernenergie, maar er mag wat ons betreft nog wel wat meer garen op de klos, maar daar kom ik later nog op terug. Maar er is door de VVD nu weer gezegd, wind op land, het plaatsen van windturbines. Terwijl er al een paar jaar geleden vanuit de VVD, vanuit provinciale afdelingen was gezegd, er komen geen windturbines op land meer bij. Wederom zien we nu in een nieuw bestuursakkoord dat de VVD wind op land mogelijk maakt,

terwijl ons net al overbelast is, terwijl er al genoeg problemen zijn met die netcongestie. Kan de VVD aangeven waarom ze nu toch weer meegaan in die idioterie van wind op land?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, allereerst afspraak is afspraak, wat ons betreft. Er zijn afspraken gemaakt in de regionale energiestrategieën en die komen we dus ook na. Dus daar gaan we niet als provincie voor liggen, zeg maar. We gaan die plannen niet dwarsbomen, terwijl er gemeenteraden zijn die daarmee ingestemd hebben. Bovenop die RES-opgave zeggen we, wind op land kan alleen maar bij lokaal draagvlak en lokaal eigenaarschap. Als aan die twee voorwaarden voldaan wordt, dan is het blijkbaar iets dat de inwoners van dat gebied willen. En dan vind ik het ook niet fair om als provincie dan te zeggen van nou, wij gaan dogmatisch zeggen dat er geen enkele windmolen meer bij komt. Maar wel echt onder die twee voorwaarden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dan zien we dus toch een ontwikkeling waarbij er extra windturbines mogelijk worden gemaakt. Het zijn niet alleen de lokale effecten, maar het heeft op het hele net negatieve effecten. Het brengt enorme extra kosten met zich mee, die aanpak van zulke wiebelstroom. Dus ik hoor de VVD zeggen van ja, er moet lokaal draagvlak zijn, maar we zetten die RES-en voort, want die gemeentes willen dat. Die gemeentes doen dat ook onder druk, mede onder druk van deze provincie. En is de heer Gremmen van de VVD het dan met me eens dat we gewoon die druk eraf zouden moeten halen? Dat we die gemeentes helemaal niet zouden moeten verplichten om overal die windparken en die zonnepanelen neer te zetten, die ons net letterlijk opblazen en zorgen voor alleen maar meer kosten en energiearmoede in onze samenleving?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de heer Van Hattem doet nu net alsof de RES-en een idee zijn van de provincie en dat wij als provincie daar superscherp tegen al die gemeenten hebben gezegd dat het moet en het zal. Dat is volgens mij niet het geval. Volgens mij is het een Rijksopgave die bij de gemeenten is neergelegd en wij als provincie hebben daar een toezichhoudende rol op, waarvan we eerder hebben gezegd in debatten in de Staten, die vullen we zo minimaal mogelijk in. Als de gemeenten zelf met plannen komen die voldoen aan alle opwekeisen, dan gaan we daar niet voor liggen of doorheen walsen. Volgens mij hebben die gemeenten hun verantwoordelijkheid genomen en liggen er goede plannen om tot een duurzame energievoorziening te komen. Ik ben het met de heer Van Hattem eens dat wij liever ook inzetten op meer kernenergie en andere stabiele vormen van stroom. Je kunt niet alles binnenhalen in een coalitie, zeg ik dan ook maar. Maar met een combi van al die dingen, dus met zowel kernenergie als waterstof, als zonnepanelen, windmolens en investeringen in ons energienet komen we er volgens mij goed uit.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch even terugkomen op die kernenergie. Er staan ook echt wel goede dingen in het akkoord. Kernenergie was er eentje van. Toen ik het las, dacht ik van ja, het gaat gebeuren. Maar het gebeurt niet, er wordt geen besluit genomen. Oftewel we stellen het uit, we stellen het uit. En als de inwoner van Brabant ergens behoefte aan heeft, dan is het stabiliteit. Die netcongestie moeten we oplossen. Ik zie dat de VVD nu gewoon zegt van ja, je kunt niet alles binnenhalen. Wat heeft u dan wel binnengehaald? Wat gaat u beloven aan die inwoner dat het wel gaat gebeuren?

De heer **Gremmen** (VVD): Ik zal mijn spreektekst nog even op de website van de VVD Brabant zetten, om die in ieder geval nog even terug te lezen. Dan kunt u ook nog een keer nalezen wat wij allemaal, onder andere, binnen hebben gehaald. Ik kon helaas niet alles in vijf minuten kwijt. En dan specifiek over die kernenergie. Als ik zou kunnen beloven dat er morgen een kerncentrale in Brabant zou kunnen staan, dan zou ik dat graag doen. Alleen dat kan niet, want die ontwikkeling kost gewoon nog even tijd. Die ontwikkeling van kleine kerncentrales, die we liever hebben dan die grote, die in Borssele staat, duurt nog

gewoon een aantal jaar. En daarom zeggen wij als VVD en dat staat gelukkig ook in het akkoord, ga nu dan aan de slag met die ruimtelijke voorbereiding om ervoor te zorgen dat we klaar zijn. Op het moment dat die techniek zover is dat het ook echt geplaatst kan gaan worden, dat we dan klaar zijn als provincie om hem ook daadwerkelijk te gaan plaatsen.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, volgens mij zijn er voorbeelden genoeg elders in Europa dat die dingen gewoon wel te realiseren zijn. En nogmaals, wij zitten hier om de inwoner te dienen en niet om een eigen hobby uit te voeren. Dus mijn vraag is, wanneer gaan we voor die inwoners zorgen dat er stabiele energie is, want wind en zonnepanelen dat is fantastisch, maar 's nachts heb je er geen fluit aan. Er is behoefte aan energie en een stukje stabiliteit, ook voor de toekomst. Ik daag de VVD echt uit om snel met een voorstel te komen, maar we mee in kunnen stemmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, daarom gaan we dus inzetten op die mix van verschillende energievormen, dus zowel zon en wind, maar ook kernenergie en waterstof. En gaan we tegelijkertijd ook forse investeringen doen, of die hebben we eigenlijk ook al gedaan, in onze netvoorziening, zodat de netschaarste zo snel mogelijk is opgelost.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, er is dus geen keuze. Jammer.

De **voorzitter**: U heeft geen derde termijn. Ik ga naar de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde de heer Gremmen heel daadkrachtig zeggen, we gaan de groene boa's uitrusten met een vuurwapen. Dat is ook een langgekoesterde wens van de PVV. Alleen als ik het bestuursakkoord lees, wordt het toch iets vager neergezet. Er staat duidelijk bij dat het aan de minister van justitie is. Hoe ziet u de rol van de provincie richting uw minister van justitie?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, inderdaad staat dat er. Vaag zou ik niet willen zeggen. Maar er staan in ieder geval wat voorbehouden bij omdat het niet zo is, dat wij als provincie in een klap kunnen zeggen van oké, dat gaan we regelen. Daar hebben we die minister voor nodig. Nu ben ik in de verkiezingscampagnetijd met de minister op pad geweest, om in het bos met boa's te gaan kijken naar wat ze nou dagelijks tegenkomen en hoe het daar werkt. En de minister heeft daar ook aangegeven dat zij welwillend wil kijken naar het bewapenen van groene boa's. En ik ga daar dus ook vanuit. Ik ga het college daar ook scherp op houden, dat de nieuwe gedeputeerde Veiligheid daar dan ook mee aan de slag gaat.

De heer **Boon** (PVV): Dank, mooi antwoord. De PVV zal ook een motie indienen om het in het college nog wat scherper neer te zetten. Dan heb ik nog een vraag, misschien een beetje een technische. Er staat ook in het bestuursakkoord dat er extra scholing komt voor de groene boa's. Daar ben ik alleen maar voor. Maar extra scholing betekent in de praktijk dat er minder, je mag het geen blauw op straat noemen, maar groen in het bos is. Worden de scholingsuren ook gecompenseerd, zodat er evenveel uren in het bos gepatrouilleerd wordt?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, dit is wel een hele specifieke technische vraag. Ik ga er vanuit dat we ervoor gaan zorgen of in ieder geval een poging gaan doen om te kijken dat dat niet ten koste gaat van de inzet van de groene boa's in het buitengebied. Maar hoe dat precies technisch allemaal werkt, daar heb ik geen idee van. Dat moet ik ook eerlijk bekennen.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel voorzitter. Geen vraag, maar wel een opmerking, omdat er ook bij de VVD blijkbaar misverstanden bestaan over kernenergie. Borssele is geen grote kerncentrale. Een type 3 grote kerncentrale is 1600 megawatt. Het duurt acht jaar om die te bouwen. Dat kost ongeveer acht

miljard, als je kijkt naar EDF of Sizewell C en de productiekosten zijn acht cent per opgewekt kilowattuur. Dank u wel.

De **voorzitter**: Meneer Gremmen, gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank voor dit lesje kernenergie. Gelukkig zijn het allemaal dingen die ik al wist. Alleen als VVD kiezen wij ervoor om echt die kleine, modulaire vormen van kernenergie te stimuleren en niet in te zetten op een Borssele-achtige kerncentrale of eventueel een grotere in Brabant.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Dank, voorzitter. Mobiliteit is net al benoemd en we stippen nu ook veiligheid aan. Dus vandaar dat mijn vraag gaat over verkeersveiligheid. Er staat namelijk in het bestuursakkoord opgenomen dat voor verkeersveiligheid niet wordt ingezet op fysieke maatregelen, maar op gedragsverandering. En ik vroeg me af of geduid kan worden wat hiermee bedoeld wordt.

De heer **Gremmen** (VVD): Uit onderzoek is gebleken dat de meeste ongelukken in het verkeer veroorzaakt worden door menselijk gedrag. Dus dat kan zijn onder invloed van verboden middelen, of door de telefoon in de hand. Dat soort zaken. Wij zeggen dus dat we niet per se gaan inzetten op verkeersveiligheidsmaatregelen, geen extra vangrails of de maximumsnelheid verminderen. Wij hebben niet het idee dat dat de oplossing is om die verkeersveiligheid te vergroten. We gaan dus juist inzetten op gedragsverandering. In de vorige periode heeft mijn collega Suzanne Zwart ook al een voorstel gedaan om bijvoorbeeld meer flitspalen neer te zetten, meer cameratoezicht. Dat zijn bijvoorbeeld opties die zouden kunnen helpen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): Dan rest mij niets anders dan namens de zes onderhandelende partijen, de VVD, GroenLinks, PvdA, D66, SP en Lokaal Brabant de motie in te dienen Samen maken we Brabant! Daarmee geven we het college de opdracht om het bestuursakkoord tot uitgangspunt te nemen van het te voeren beleid voor de komende jaren en daarbij alle politieke partijen te betrekken en de gezamenlijke ambities te realiseren.

Motie M52-2023 Samen maken we Brabant!

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023; kennis genomen hebbende van het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant!';

van oordeel zijnde dat:

- de gedachte van dit bestuursakkoord verbindend is;
- dit bestuursakkoord zijn integrale doorwerking moet hebben in de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering in de bestuursperiode 2023-2027;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant!' tot uitgangspunt te nemen voor het te voeren beleid en de daartoe op te stellen begrotingen in de periode 2023- 2027;
- daar waar mogelijk met alle politieke partijen gezamenlijke ambities te realiseren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Roel Gremmen, VVD

Jade van der Linden, GroenLinks

Ward Deckers, PvdA

Nico Heijmans, SP
Matthijs van Miltenburg, D66
Hubert Koevoets, Lokaal Brabant

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. Toch nog even een vraag over die verkeersveiligheid. Betekent dat dan ook dat er geen bomen gekapt meer zullen worden aan de provinciale wegen? En er alleen maar ingezet wordt op flitspalen? Ik ben benieuwd naar uw mening daarover.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik denk dat dat echt situatie specifiek is. Volgens mij kappen we als provincie nooit, of laten we nooit bomen kappen als het niet strikt noodzakelijk is voor enige vorm van veiligheid langs de weg. En ik ga er vanuit dat de nieuwe gedeputeerde, die ook al de huidige gedeputeerde is, daar de komende tijd ook mee doorgaat.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. In het begin van het betoog van de heer Gremmen horen we dat de N-wegen prioriteit krijgen. Dat kunnen we volledig onderschrijven. Maar hoe denkt de VVD die wegen aan te kunnen pakken, terwijl we met een stikstofsloot zitten. Krijgen die dan prioriteit wanneer er stikstofruimte is of gaan we gewoon bouwen? Hoe ziet de VVD dat voor zich?

De heer **Gremmen** (VVD): Door in te zetten op die combinatie van zowel stikstofreductie als herstel van de Natura 2000 gebieden hopen we zo snel mogelijk uit dit stikstofsloot te komen. We kijken vooral ook, als er dan weer stikstofruimte is, waar die het eerste nodig is om zaken te realiseren. En het kan zijn dat we dan misschien nog even extra inzetten op natuurherstel in sommige gebieden, waar machines nodig zijn, die daar het gebied in moeten, dat kan zijn woningbouw en dat kan ook infrastructuur zijn.

De heer **Nuijten** (JA21): En op het gebied van infrastructuur? Hebben jullie een afweging gemaakt welke wegen prioriteit krijgen? Zijn dat de wegen waarbij er eigenlijk een minimale uitstoot is, zoals de N629? Of een weg waarbij er juist een heel groot knelpunt is, maar wel meer stikstof vrijkomt? Waar zit de balans?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, aan de ene kant zeggen we dat we moeten inzetten op emissiearm, bij zowel bouwen van woningen als aanleggen van wegen. Dus daar zit ook een speerpunt in. We kijken we bedrijven daarbij kunnen helpen, maar we stimuleren ze ook gewoon om dat zo snel mogelijk te gaan doen. Het ligt er natuurlijk ook wel aan hoe snel de planvorming rondom al die N-wegen weer losgetrokken kan worden, want bijvoorbeeld bij de N279 zit er nog een traject aan vast, waarbij ook de omliggende gemeentes een rol krijgen in een Participatietraject. Dan kunnen wij wel zeggen dat we daar als eerste die vrijgekomen stikstofruimte voor willen gebruiken, maar als de plannen er dan nog niet liggen, heeft het ook geen zin. Dus wat ons betreft gewoon waar de plannen er liggen en er inderdaad zo min mogelijk stikstofuitstoot al is. Dat zijn natuurlijk toch de quick wins, om daar te beginnen. Dan hopen we dat alles zo snel mogelijk weer vlot getrokken kan worden.

De **voorzitter**: Dan ga ik nog naar meneer van Hattem. We gaan wel langzamerhand tot een afronding komen. De heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): In het bestuursakkoord wordt heel nadrukkelijk gesteld dat deze nieuwe coalitie zich wil laten afrekenen op resultaten. De VVD als grootste fractie neemt daarin een voortrekkersrol, neem ik aan. Ik zou toch aan de heer Gremmen willen vragen hoe deze nieuwe coalitie af

te rekenen is op resultaten? Om een heel specifiek punt aan te halen, noem ik het stikstofsloot. Hoe en welke specifieke criteria worden er op tafel gelegd, waarbij wij als PS deze coalitie kunnen beoordelen op resultaten ten aanzien van een stikstofsloot? Wanneer is het er bijvoorbeeld af? Is er bijvoorbeeld een periode voor?

De **voorzitter**: De vraag is wel helder hoor.

De heer **Van Hattem** (PVV): Kan de heer Gremmen daar iets meer duidelijkheid over geven?

De heer **Gremmen** (VVD): Ik denk dat we met de maatregelen die we nemen, waaronder ook de aanpak van de stallendeadline, maar ook de grote oogstaanpak om de industrieterreinen verder te verduurzamen en er staan nog een aantal andere maatregelen in het coalitieakkoord zo snel mogelijk weer stikstofruimte te krijgen. Daar zullen we hard voor moeten werken. Daar zal het college heel hard voor moeten werken. Dan zullen we zien wanneer dat is. Ik kan niet garanderen dat binnen nu en een paar maanden heel Brabant weer open is. Het zal toch geleidelijk gaan. Het zal waarschijnlijk ook nog per regio kunnen verschillen, omdat je natuurlijk toch in elke regio een andere dynamiek hebt qua stikstofuitstoot en de mate van reductie die je kan toepassen. Maar het college zal er alles aan doen, in ieder geval spreken we dat hier nu met zijn allen af, om dat zo snel mogelijk vlot te kunnen trekken. Maar een specifieke datum kan ik daar niet op plakken. Maar we zullen, zeker als VVD, het college scherp houden. Dat bent u ook van ons gewend. Dat gaan we zeker doen.

De **voorzitter**: Meneer van Hattem in de afronding.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat zitten we in het duister te tasten wat er nu gaat gebeuren. Want ook de aanpak die er nu ligt, is niet duidelijk, niet af te rekenen en we moeten maar afwachten, wat er komt. Is er in ieder geval misschien een ijkmoment aan te geven? Als we bij wijze van spreken een half jaar verder zijn en er is nog steeds niks behaald, kan er dan een bijstelling van de plannen plaatsvinden? Of moeten wij dan vaststellen dat onze boeren ten onrechte in de verdomhoek worden gejaagd? Wat gaat de VVD dan doen? Wat gaat deze coalitie dan doen, om te zorgen dat er wel weer ruimte in Brabant komt? Blijven ze de zaak dan toch maar aankijken en voor zich uitschuiven en we zien wel wat er gebeurt?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, zoals de heer van Hattem ook weet, komen er ook landelijke verkiezingen aan. Dus sowieso is het bij een aantal zaken onduidelijk welke koers ze gaan krijgen. Het landelijke beleid zal ook effect hebben op ons Brabantse beleid. En ik verwacht van alle bestuurders in Brabant, zoals ik dat ook in de afgelopen jaren van ze heb verwacht en zij dat ook hebben gedaan, dat ze adaptief zijn. Als er een nieuwe situatie zich voordoet, passen ze zich daarop aan. En ook wij, als coalitiepartij zitten er dan niet geharnast in om per definitie alle plannen die hier nu opgeschreven staan toch door te duwen als de wereld totaal veranderd is. Stel dat de wereld verandert, dan veranderen wij mee.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was klaar met uw betoog, volgens mij. Mevrouw Van der Linden staat al even klaar, ik geef haar graag het woord.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Dank u wel, voorzitter. Ik ben trots, niet alleen op het resultaat dat hier nu voorligt, maar juist ook op dat deze zes partijen op 23 juni besloten om samen aan de slag te gaan. Niet omdat deze partijen de standpunten hebben die het dichtst bij elkaar liggen, maar omdat deze partijen verantwoordelijkheid voelden en voelen om aan de slag te gaan met de grote opgave in onze provincie. Het gevoel van urgentie en de liefde voor onze provincie binden ons. Dit heeft de afgelopen weken geleid tot een akkoord waar we Brabant mee vooruit gaan brengen. Want stilzitten en achteroverleunen terwijl onze natuur achteruitgaat, de verdrogingsproblematiek toeneemt, biodiversiteit

afneemt en de gevolgen van klimaatverandering ons steeds harder raken, daar kiezen wij niet voor. Samen maken we Brabant nog groener, gezonder en gelukkiger. Met de ambities en plannen in dit akkoord bieden we Brabant perspectief. We bieden zicht op een welvarend groen en gezond Brabant. We zetten in op brede welvaart en klimaatrechtvaardigheid. We gaan voor een Brabant waar iedereen mee kan doen en een Brabant dat we groen en gezond door kunnen geven aan de volgende generaties. Met dit bestuursakkoord gaan we aan de slag voor een groen Brabant. We herstellen en versterken onze Natura 2000 gebieden. We realiseren het Natuurnetwerk Brabant en we leggen randzones en verbindingen aan. We zetten in op een toekomstbestendige agrarische sector en stimuleren natuur inclusieve en biologische landbouw. We treffen beperkingen voor het onttrekken van grond- en oppervlaktewater en verbreden de grondwaterheffing, zodat de gebruiker betaalt en we kunnen sturen op minder wateronttrekkingen. Met dit bestuursakkoord gaan we aan de slag voor een gezond Brabant. We zorgen dat we in 2030 55 procent minder CO₂ uitstoten ten opzichte van 1990. We gaan energiearmoede tegen door onder andere bij te dragen aan grootschalige isolatie van woningen, door warmtetransitie en zonnepanelen. We ontwikkelen een verbeteraanpak waarmee Brabant bijdraagt aan het halen van gezondheidswinst door schonere lucht. En we gaan onderzoeken hoe en wanneer we ruimte in stikstof- en watervergunningen kunnen intrekken. Met dit bestuursakkoord gaan we aan de slag voor een gelukkig Brabant. We zetten in op 130.000 betaalbare woningen, waarvan 30 procent sociale huur. Want iedereen moet fijn kunnen wonen in onze provincie. We zetten de extra ondersteuning voor de bibliotheeksector, die we vanaf 2023 beschikbaar hebben gesteld, door.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Sorry, het ging even over een stukje eerder, want het is nogal een cadans. Maar we hoorden wat over energie en meteen daarna had u het over schone lucht. Die verbinding zie ik ook wel. Wanneer gaan we stoppen met bomen stoken in de Amercentrale?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Ik zou voorstellen dat u die vraag aan het college stelt zodra er een nieuw college is.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik vraag me af wat de onderhandelende partijen daar dan van vonden, want die gaan een gedeputeerde leveren.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, dit is echt een taak voor de uitvoerende macht, GS. Dus ik stel voor dat u de vraag stelt aan GS zodra er een nieuw college is geïnstalleerd. Ik zal verder gaan. We zetten in op betaalbaar, toegankelijk, betrouwbaar en frequent openbaar vervoer, een basisvoorziening als alternatief voor de auto. En we betrekken jongeren bij het beleid en de activiteiten van de provincie. We experimenteren met de generatietoets, want het gaat om hun toekomst.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie. Gaat uw gang.

De heer **Lauwen** (BBB): Voorzitter, ik hoor zojuist mevrouw vertellen over het feit dat ze 130.000 woningen gaat bouwen. Daar kiest ze voor 30% sociale huur. Het Rijk heeft dit ook opgelegd, 30%. Mijn vraag is waarom u op dit minimum blijft zitten?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, die 30% sociale huur komt vanuit de woondeals, die zijn in de woondeals geregeld. We vinden het juist mooi dat we in het bestuursakkoord ook aandacht vragen voor de goedkope koop en de middenkoop, zodat er ook genoeg doorstroming kan plaatsvinden. Maar dat het wat ons betreft meer dan 30% mag zijn, dat staat natuurlijk buiten kijf.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. Ik zie over woningbouw in het bestuursakkoord staan, dat u stimuleert dat alle Brabantse gemeenten een gebiedsgerichte ontheffing kunnen krijgen in het kader van de wet natuurbescherming. En er staat dan ook nog tegelijkertijd in dat beschermde dieren en planten in het gebouwde gebied goed beschermd blijven. We maken ons daar wel zorgen om, want wat ons betreft zit daar een discrepantie in. Kunt u daar een toelichting op geven?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Daar zit geen discrepantie in, want als je gaat kijken hoe je aan die regels kunt voldoen, dan kun je ook per gebied gaan kijken, niet per project. De provincie Utrecht is daar onder andere al mee aan de slag. Het is wellicht leuk om daar een keer verder over door te praten. Of wellicht leuk om daar een keer technische vragen over te stellen, want ik kan me zomaar voorstellen dat er een veel duidelijker ambtelijk antwoord op komt, dan dat ik hier nu kan geven.

De **voorzitter**: Meneer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik hoorde GroenLinks net zeggen van ja, iedereen moet fijn kunnen wonen in Brabant. Met nadruk op iedereen. En we zien op dit moment dat met name de woningmarkt overbelast is geraakt door de massa-immigratie. En ik zie bij de stukken van Brabantse gemeenten dat er specifiek voor doelgroepen gebouwd gaat worden en wat zijn die doelgroepen? Migranten en statushouders. Kan GroenLinks nu toch eens even heel duidelijk aangeven wat dit betekent voor iedereen fijn wonen in Brabant. Hoelang moeten onze eigen Brabanders nog op wachtlijsten blijven staan voor sociale huurwoningen, als er niks wordt gedaan aan die ongebreidelde massa-immigratie?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, volgens mij ga ik over mijn eigen antwoorden en ik heb helemaal geen zin om hierop te antwoorden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, we zien het hier nu al weer gebeuren. De bestuurlijke arrogantie ten top, het hautaine karakter van deze coalitiepartij, van GroenLinks. Een oppositiepartij stelt een kritische vraag en men zegt, we hebben geen zin om te antwoorden. Allemaal mooie woorden over samen maken we Brabant. We moeten samenwerken, uitgestoken handen. Het zijn geen uitgestoken handen, het zijn gewoon vuisten in het gezicht van de oppositie. Als u hier niet op wil antwoorden, dan kijkt u weg voor de noden van de Brabander en met name die Brabanders die jarenlang op wachtlijsten moeten staan voor een sociale huurwoning. Dus ik hoor toch graag van GroenLinks wat ze gaan doen om te zorgen dat die Brabanders niet zo lang op een wachtlijst moeten staan voor sociale huurwoningen. Dat onze woningen voor onze Brabanders zijn, dat ze hier ook daadwerkelijk fijn kunnen wonen en niet alles wordt weggegeven.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik vind het prima om goede discussies te voeren en deze discussie is al zo vaak hier in deze Statenzaal besproken. Wij gaan het antwoord hier niet veranderen. U ook niet. Dus we gaan er niet uitkomen. Laten we gewoon vooral doorgaan en hier niet blijven hangen.

De **voorzitter**: U heeft het woord, mevrouw Van der Linden. Gaat u verder.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Dank u wel, voorzitter. Dit bestuursakkoord is geen GroenLinks verkiezingsprogramma, want wij hebben geen 28 zetels. Maar wij willen wel onze verantwoordelijkheid pakken. En gelukkig zitten de VVD, PvdA, SP, D66 en Lokaal Brabant er ook zo in. En dat is maar goed ook, want zo bieden we niet alleen perspectief, maar zorgen we ook voor stabiliteit. Deze tijden van grote veranderingen vragen om een betrouwbare en verantwoordelijke overheid die de Brabander door de transitie heen helpt. Maar dit doen we niet alleen. Dit willen wij met de hele staten doen, met onze

medeoverheden, met de betrokken organisaties, met de Brabander. Want samen maken we Brabant. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. U bent allebei nog blijven staan dus dan geef ik toch maar even kort het woord aan de heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Mevrouw van der Linden had waarschijnlijk al haar spreektekst uitgeschreven en daarin gezet, we gaan dit samen met de hele Staten doen. Maar als ik dan kijk naar haar beantwoording zojuist, hoe ze hier zegt, ik ga hier geen reactie op geven, ik ga niet serieus in op kritische vragen vanuit de oppositie. Wat zegt het dan over samen met de hele Staten doen? Kunt u daar eens even op reflecteren? Wat betekent dit dan? Of zijn het weer hele loze holle woorden, die we al vaker hebben gehoord van uw partij?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik wil met iedereen constructief in gesprek om te kijken hoe we Brabant vooruit gaan helpen. Maar we gaan Brabant niet vooruit helpen, als we de discussie elke Statenvergadering weer opnieuw op de agenda zetten, waarvan we weten dat wij het nooit met elkaar eens gaan worden. We gaan niet verder komen door het hier de hele tijd over te hebben. En de politiek is ook om Brabant vooruit te brengen. Dus laten we niet in deze discussie blijven hangen, elke vergadering maar weer.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar die Brabantse burger blijft ook maand op maand, jaar op jaar, lang op die wachtlijst staan voor die sociale huurwoning. Dus daarom moeten we die discussie ook blijven voeren. Dan zitten we dus nu met de situatie, men wil met iedereen het gesprek aangaan, met heel de Staten, maar alleen over de onderwerpen die GroenLinks en de coalitiepartijen aan staan. En dat is verschrikkelijk bestuurlijk dedain. Hoe kunt u met zo'n arrogante houding zeggen, we gaan samen met de hele Staten aan de slag. Als u al meteen zegt, over bepaalde onderwerpen gaan we het maar niet meer hebben.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik vind dat we het natuurlijk over alle onderwerpen moeten kunnen hebben hier. Daar is het ook voor bedoeld. Maar het is elke keer weer dezelfde discussie en de valse tegenstelling die u aandraagt. Ik heb gewoon besloten, ik heb daar gewoon geen zin meer in. Laten we vooral vooruitkijken.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik zal even heel rustig ademhalen, zodat iedereen weer een beetje kan bijkomen van de commotie. We hoorden ook, het gaat over samenwerking met de Staten. Maar we hoorden ook de woordvoerder van GroenLinks zeggen, zodra het uitvoering betreft, dan is het aan Gedeputeerde Staten. Dat ging over die vraag van de Amercentrale. Dat vinden wij een beetje lastig. Wat gaan we nu wel en wat gaan we nu niet bespreken? Welke onderwerpen kunnen wij samen met de Staten bespreken? En wat delegeert u nu al naar Gedeputeerde Staten, waarbij we een paar weken moeten wachten om aan hun te vragen hoe het zit?

De **voorzitter**: Uw punt is helder, denk ik. Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Ik denk dat we het over alles kunnen hebben, beleidskeuzes et cetera. Alleen als u een specifieke vraag stelt over een bepaalde vergunningverlening, dan kunt u dat beter aan de Gedeputeerde Staten vragen.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar we kunnen bijvoorbeeld wel over de principes van bomenstook praten?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Prima.

De **voorzitter**: Ik denk de laatste interruptie in dit blokje. Gaat uw gang, mevrouw Van den Wildenberg.

Mevrouw **Van den Wildenberg** (BBB): Dank, voorzitter. Mevrouw Van der Linden heeft eerder uitgesproken absoluut geen vertrouwen meer te hebben in de BBB. Deze uitspraak stak mij best wel. Maar nu geeft ze aan, we moeten samen de Staten maken. Hoe kunt u dat doen op het moment dat u geen vertrouwen heeft in de grootste partij die hier zit?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik heb toen aangegeven dat ik geen vertrouwen heb in de BBB, om samen met ons een stabiel bestuur te vormen voor de komende vier jaar. Daarmee heb ik niet gezegd dat ik niet hoop dat de BBB samen met ons constructief plannen gaat maken voor Brabant, want dat hoop ik wel.

De **voorzitter**: Oké, dat was het einde van uw betoog volgens mij. Mevrouw Van der Linden, dank u wel. Dan ga ik naar de heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Helemaal aan het begin van dit jaar gingen wij als Partij van de Arbeid naar de Brabantse kiezer met de ambitie dat er sociale keuzes nodig zijn. Op 15 maart stonden wij hier een zaal verderop en werden wij door de kiezer met winst beloond. Vorige week vrijdag stond ik tijdens de persconferentie naast de lijsttrekker van de SP die het voorliggende bestuursakkoord een kneiter sociaal akkoord noemde. U begrijpt voorzitter, hier staat een tevreden sociaaldemocraat. En toch zou kneiter sociaal niet mijn woordkeus zijn geweest als ik dit akkoord zou moeten duiden. Want hoewel ik het van harte met de heer Heijmans eens ben, straalt dit akkoord wat mij betreft vooral ambitie en vooruitgang voor alle Brabanders uit. En dat is iets waar ik trots op ben. Je kan de vooruitgang niet tegenhouden, maar je kan wel meehelpen beslissen over wat vooruitgang is en wat niet, zei een bekende Britse cartoonist ooit. De vraag wat vooruitgang is, heeft mij de afgelopen maanden bij de totstandkoming van dit akkoord beziggehouden. En de argeloze Brabantse krantenlezer zou zomaar kunnen denken dat wij hier in uw Staten over niets anders praten dan over landbouw, dat het hier alleen maar kibbelen is over veehouderij of natuur. Terwijl ik heel goed begrijp dat veel van onze provinciegenoten interessantere dingen te doen hebben. Het lezen van dit akkoord laat volgens mij heel mooi zien dat deze provincie perspectief wil bieden voor alle Brabanders. Voor de boeren die willen boeren in balans met hun omgeving, voor Brabanders in het landelijk gebied, die zich zorgen maken over de luchtkwaliteit, voor de Brabander in de stad, die korte termijn op zoek is naar een woning en voor de huizenbezitter met een krappe portemonnee, die zich zorgen maakt over de energierekening. Een akkoord dat perspectief en het algemeen belang voor alle Brabanders als uitgangspunt neemt. Dat is de basis van vooruitgang.

De **voorzitter**: Ik onderbreek u. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde het keyword luchtkwaliteit. Uw zusterpartij kwam niet toe aan antwoord geven wat ze vinden van bomen stook, al dan niet in de Amercentrale. Maar gewoon het principe om bomen te stoken om energie op te wekken, wat vindt de PvdA daar eigenlijk van?

De heer **Deckers** (PvdA): Laat ik beginnen met te zeggen dat ik hier namens de PvdA sta. Ik weet dat onze partijen op landelijk niveau allerlei andere plannen maken, die ik overigens van harte toejuich, maar ik reageer eventjes namens de Partij van de Arbeid, als u het mij toestaat. Het energievraagstuk, daar vinden wij elkaar denk ik, is een vraagstuk waar we de komende jaren veel mee bezig gaan zijn. We hebben een brede range aan mogelijkheden nodig. Dus wij zetten breed in op allerlei vormen van energie. Daarmee denk ik dat we het brede palet nodig hebben.

De heer **Rutjens** (JA21): Met palet bedoelt u pallet stook in de Amercentrale? Wat gaan we nou doen met die bomen stook?

De heer **Deckers** (PvdA): Dat is wel een mooie woordspeling. Daar versprak ik me toch heel eventjes meneer Rutjens. Wat we in de Amercentrale gaan doen en de precieze vergunningverlening, dat heb ik nu niet paraat. Dat gaan we ook aan het college vragen. Dat ga ik met u mee aan het college vragen. Maar het principe dat wij breed in moeten zetten op de energie, om de energievoorziening voor de komende jaren op peil te houden, daar sta ik helemaal voor.

De **voorzitter**: De heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik moet toch zeggen, ik stoor me er een beetje aan dat de tweede fractie op rij hier ontwijkende antwoorden geeft ten aanzien van de Amercentrale en doorverwijst naar het nog te benoemen toekomstige college. Als dat vandaag al gebeurt, je weet maar nooit hier in Brabant. Maar het punt is, er staat in het bestuursakkoord wel degelijk dat ten aanzien van de stikstofuitstoot alle sectoren moeten gaan bijdragen, dus niet alleen de veehouderij. En als we dan kijken naar de Amercentrale, dan is dat natuurlijk wel een belangrijke factor. Dus ik wil toch de vraag stellen, als die afspraak is gemaakt die niet nader is uitwerkt in het bestuursakkoord, wat betekent dat dan voor een zo belangrijk onderdeel van onze Brabantse energievoorziening? De Amercentrale draagt op stikstofvlak heel veel bij. Is daar helemaal niks over besproken of afgesproken? Zijn er helemaal geen ideeën of beelden bij welke kaders deze coalitie gaat stellen aan het nieuwe college?

De heer **Deckers** (PvdA): Wat wij hebben afgesproken, kunt u lezen in het bestuursakkoord. Dus dat klopt. En als het gaat over de stikstofuitstoot, daar zijn we met elkaar allemaal kritisch op. Daar hebben we met elkaar een slag te maken in de komende jaren. Want al die ambities die ik ook noemde, kunnen we alleen realiseren op het moment dat het ons lukt om de natuur te herstellen en om stikstof te reduceren. Daar moeten alle partijen naar evenredigheid aan bijdragen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat hebben we inderdaad in het bestuursakkoord kunnen zien, maar het is heel erg onduidelijk wat er dan gaat gebeuren. Betekent dat dan ook dat ten aanzien van die stikstofuitstoot, waarbij biomassa in de Amercentrale een belangrijke factor is, iets gedaan gaat worden? Want als er wordt gezegd, we moeten er allemaal aan bijdragen, gaat die bijdrage dan ook geleverd worden door het stoppen met de biomassa?

De heer **Deckers** (PvdA): Dat is uw conclusie. Dat kan.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, ik hoor de heer Deckers van de PvdA zeggen in een van zijn eerste woorden, vooruitgang kun je niet tegenhouden. Nou, hier in Brabant echt wel. Dus denk er nog eens goed over na wat u zojuist gezegd heeft, want we zitten helemaal stil. Sociale woningen, laten we zeggen betaalbare woningen, zijn er veel te weinig en dat gaat nog heel lang duren. We gaan maatregelen nemen, die moeten we nog verzinnen, om stikstof te winnen. Die moet dan naar die bouwprojecten toe. Kan de heer Deckers garanderen dat de eerstvolgende proportie stikstof die vrijkomt naar de realisatie van betaalbare woningen gaat? En wanneer denkt hij dat het gaat gebeuren? Want dan kunnen we daarmee verder.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, ik zou tegen de heer Frenken willen zeggen, als ik dat zou kunnen garanderen, dan zou ik het graag doen. Helaas heb ik geen toverstokje, maar wat ik wel heb, is ambitie

en de lef om verantwoordelijkheid te nemen, om lastige maatregelen te treffen, om te zorgen dat we de stikstof gaan reduceren. En daar zou ik u ook toe willen uitdagen, want u had de gelegenheid ook en toen was u er niet.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Kunt u dan op zijn minst toezeggen dat de eerstvolgende hoeveelheid stikstof gewoon naar die woningen toegaat, naar die betaalbare woningen voor mensen die daar hartstikke op zitten te wachten?

De heer **Deckers** (PvdA): De eerstvolgende hoeveelheid stikstof die vrijkomt, daar zijn we nog wel even vanaf. Dat weet de heer Frenken ook. Dus ik ga dit soort uitspraken niet doen. U kent mijn ambitie op het gebied van woningen, dat dat een belangrijke prioriteit heeft. Het zou niet eerlijk zijn als ik hier allerlei toezeggingen ga doen, waarvan ik nu niet weet of ik ze waar kan maken.

De **voorzitter**: Meneer Deckers, gaat u verder.

De heer **Deckers** (PvdA): Perspectief bieden voor iedereen, daar had ik het over. En ja, het klopt, als je dat wil realiseren, moet je je als overheid nou eenmaal wat steviger inzetten voor die groepen die het nodig hebben. En dit akkoord draagt wat mij betreft die ambitie in zich mee, of het nou gaat over het grootschalig isoleren van woningen of over het risicodragend investeren in stedelijke gebiedsontwikkelingen voor betaalbare woningen. De provincie duikt niet weg, maar duikt daarin. En voorzitter, de afgelopen maanden hebben we hard gewerkt. Ik vind het goed om dat toch te benoemen. Gewerkt onder leiding van twee formateurs die hun sporen in dit huis reeds verdiend hadden. En die gelukkig bereid waren om hun handen uit de mouwen te steken en ons te begeleiden met dit akkoord. Dus bij deze richt ik mij ook tot hen, de heren Van Merrienboer en Pauli, Erik en Bert, ontzettend veel dank voor de spiegel die jullie ons voorhielden, de duwtjes die jullie ons gaven en de ruimte die jullie ons boden. En dat geldt evengoed, het is wel belangrijk om dat te zeggen, voor de ondersteuning vanuit dit huis. Het is een voorrecht om te mogen leunen op zo'n professionele club. En voorzitter, om het iets minder onpersoonlijk te zeggen, zonder de onvermoeibare inzet van in ieder geval Natasja, Lieve en Berno was dit akkoord er niet gekomen. Dus ook aan jullie ontzettend veel dank. Tot slot voorzitter, is dit een perfect akkoord? Vast niet. Veel collega's, we hebben het al even mogen horen komen vandaag en in de komende vier jaar ongetwijfeld met nog slimmere ideeën. En laat ik hier zeggen, ik ben benieuwd naar die ideeën. De ambitie om samen Brabant te maken, vraagt om samenwerking met al die partijen die ons manifest hebben aangeleverd en hier in de Statenzaal. Ik hoop op een constructief gesprek in dit huis over de plannen voor Brabant. Want voor iedereen hier in deze zaal geldt, je kan de vooruitgang niet tegenhouden, maar je kan wel meehelpen beslissen over wat vooruitgang is en wat niet. Dus laten we aan de slag gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. ik geef het woord aan de heer Heijmans van de SP.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Je kan wel zeggen dat het een tijd is van polarisatie. Een tijd van verschillen, het opzoeken van verschillen en het uitvergrooten van verschillen. Dat blijkt ook wel een beetje uit deze Statenvergadering tot nu toe. Dat is niet zo moeilijk. Maar de vraag die je ook moet stellen, is dat wel altijd verstandig? Enige polarisatie, voorzitter, daar ben ik helemaal niet vies van, daar ben ik helemaal niet tegen. Maar zouden we niet ook eens moeten kijken naar wat we gemeenschappelijk hebben? Hebben bijvoorbeeld socialisten en liberalen niet een aantal gemeenschappelijke waarden? De SP is er in ieder geval heel erg blij mee dat we heel duidelijk een van die waarden terugvinden in dit bestuursakkoord. De waarde van de gelijkwaardigheid van alle mensen. De VVD zegt dat af en toe wat

lastiger, die heeft het over de gelijkheid. Ik hecht er toch aan om van gelijkwaardigheid te spreken, maar we bedoelen absoluut precies hetzelfde.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. Mevrouw Kuiper.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dank u wel, voorzitter. U heeft het over de gelijkwaardigheid van de mensen. Er staat inderdaad een stuk over de mensenrechten in het bestuursakkoord. Wat er ook in het bestuursakkoord staat, is dat er nog steeds doorgegaan wordt met de samenwerking, oftewel het vriendschapsverband met Jiangsu, China. En als we het hebben over gelijke rechten van de mensen dan vraag ik me af of het meest bekende voorbeeld van de vrouw met acht kinderen, dat in 2022 rond de Olympische Spelen in Beijing meer aandacht verdiende in de media dan de Spelen zelf, of dat ook gelijk staat voor de heer Heijmans aan gelijke rechten voor de mens. Is dat hetgeen wat een vriendschapsverband moeten inhouden voor dit college?

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, wij hebben in dit bestuursakkoord opgeschreven dat we ons over enige tijd gaan herbezinnen op de band met Jiangsu. Het is overigens wel goed om te weten dat er bijvoorbeeld van Amnesty International het verzoek ligt, bijvoorbeeld om die vriendschapsband wel degelijk aan te houden. In eerdere instanties heeft de SP voor een motie gestemd waarin we dat vriendschapsverdrag op zouden zeggen. Dus wat mij betreft is dat nog open en staat dat open voor discussie. Dat is open op het moment dat we ons daarop gaan herbezinnen.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dank u wel voor het antwoord. Er is in ieder geval een opening om het te herzien. Dat hebben we inderdaad ook gelezen in het bestuursakkoord. Wat wel bewonderenswaardig is, is dat wij dus iemand inhuren om een internationaliseringsbeleid te ontwikkelen, wat op dit moment gebeurt. En als je iemand inhurt, geef je die een opdracht mee. Je zou een beleid kunnen ontwikkelen en zeggen, we stoppen met het vriendschapsband, niet acuut, maar laten we dan wel een beleid maken waardoor we naar die stap toe kunnen gaan. En dat is hetgeen wat ik niet begrijp. Als wij zien hoe de mensenrechten, vrouwenhandel, kinderhandel door de provincie Jiangsu zelf bewezen wordt doorgevoerd, waarom kunnen wij dan niet op dat moment zeggen, we stoppen ermee. Dat is hetgeen wat wij als opdracht meegeven voor een ontwikkeling van ons internationaliseringsbeleid.

De heer **Heijmans** (SP): U doet nu al bijna een aantal voorstellen. Ik zou zeggen, kom met die voorstellen op het moment dat we het hier in de Staten bespreken en aan die herbezinning toe zijn.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. Dat voorstel gaat er straks komen, kan ik u alvast vertellen. In de tweede termijn doen wij samen met de Partij voor de Dieren een voorstel om een eind te maken aan de band met het mensenrechten-schendende en spionerende Jiangsu. Kunnen wij dan ook steun verwachten van de SP, zoals afgelopen jaar ook het geval was?

De heer **Heijmans** (SP): Nee, ik heb u ook nadrukkelijk gezegd, er ligt ook een verzoek van Amnesty International. Dat vind ik toch echt ook niet de eerste, de beste. Zij hebben gezegd, hou die vriendschapsband aan. Dus ik wil serieus met alle partijen hier in deze Staten daar ons op herbezinnen en dan uiteindelijk de conclusie trekken. Dat betekent dat ik nu niet halsoverkop allerlei moties ga steunen, die trouwens in strijd zijn met het bestuursakkoord, waarin we duidelijk hebben afgesproken dat we hierover verder terug zullen komen. Dat we ons zullen bezinnen met heel deze Staten op grond van goede en uitgebreide informatie.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Voorzitter, die discussies zijn in het afgelopen jaar ook al gevoerd. Het is interessant om te zien dat de SP in de afgelopen jaren elke keer meestemde, maar nu zij in de coalitie zitten zich toch maar terugtrekken.

De heer **Heijmans** (SP): U moet niet zeggen elke keer meestemde. We hebben één keer meegestemd, maar u probeert hier, zoals u gewoonlijk doet, een beetje te overdrijven. Dat vind ik wel leuk.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het was nog niet eens zo heel lang geleden dat de SP zelf warme vriendschapsbanden had met de communistische Volksrepubliek China. En de heer Heijmans heeft die tijd ook actief meegemaakt in zijn politieke loopbaan.

De heer **Heijmans** (SP): Dat is niet juist meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het rode boekje van Mao lag bij de SP heel nadrukkelijk op tafel en in de brochures. Dus dat kunt u moeilijk ontkennen.

De heer **Heijmans** (SP): U haalt wat partijen door elkaar, maar goed. U weet niet beter.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb al genoeg gelezen en gezien hierover. Maar goed. Het punt is, de heer Heijmans van de SP haalt een punt aan over die gelijkwaardigheid, dat dat in het bestuursakkoord is gekomen als belangrijk punt. En dan zie ik daar een opsomming staan over diversiteit, sociale veiligheid en inclusie, tegen elke vorm van uitsluiting van mensen op basis van afkomst, geloof, beperking, gender, leeftijd of geaardheid. Dat zijn een hoop elementen die dus ook in artikel 1 van de grondwet terugkomen, eigenlijk is dat er een beetje ingefietst. Alleen één ding valt me hierin op. Eén onderdeel uit artikel 1 van de grondwet is er specifiek niet in opgenomen en dat is politieke gezindheid. En dan hoor ik toch graag van de heer Heijmans, als hij dan spreekt over gelijkwaardigheid, waarom is politieke gezindheid, als dat wel zo nadrukkelijk in artikel 1 van de grondwet staat, niet in deze opsomming in het bestuursakkoord opgenomen?

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, ik zou niet weten wie hier politieke partijen verbiedt of uitsluit. Waar heeft u het over? Wij leven in een vrij land en iedereen die dat wil, mag een politieke partij beginnen, zelfs als je geen leden kan vinden en het doet met één lid.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar dan vraag ik me wel af, als de heer Heijmans hecht aan gelijkwaardigheid, geldt dat dan ook voor politieke voorkeur, voor politieke gezindheid? Want als deze elementen worden benoemd en die elementen zijn allemaal al wettelijk geborgd, zoals ik al zei, in artikel 1 van de grondwet et cetera. Het wordt expliciet in het bestuursakkoord opgenomen, maar waarom dat element dan niet? We zagen het net al gebeuren dat GroenLinks zegt van ja, als er een bepaalde politieke partij naar voren komt met een vraag, daar gaan we al niet meer op in. Die gaan we al uitsluiten van het van het debat, van de discussie. Dan vraag ik aan de heer Heijmans, waarom is politieke gezindheid, politieke voorkeur in het kader van gelijkwaardigheid niet opgenomen. Of mag er wel op gediscrimineerd worden?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Mag ik het zo uitleggen dat u bedoelt, waarom wil er niemand met de PVV besturen? Dat kan ik u wel uitleggen. Dat gaat niet, meneer van Hattem. U heeft hier staan verklaren dat we hier een nepparlement hebben, wat u niet serieus neemt. U noemt dit college misdadig. U spreekt over Noord-Koreaanse toestanden en u heeft, toen u net Statenlid was, tegen de commissaris van de Koning gezegd dat u hier alleen maar zit om zand in de raderen te strooien. En dat zou wel eens heel goed de reden kunnen zijn waarom mensen niet zitten te springen om met u samen te werken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb geen interruptie maar er wordt een persoonlijk feit gemaakt. En daar wil ik wel even op kunnen reageren.

De **voorzitter**: Een korte reactie.

De heer **Van Hattem** (PVV): De heer Heijmans zet nu een paar zaken neer als een karikatuur in mijn richting, om maar geen antwoord te hoeven geven op een toch wel relevante vraag die ik stel over het bestuursakkoord. Dan vraag ik aan de heer Heijmans, heeft hij deze persoonlijke aanval nodig met een hoop zaken die uit zijn verband worden getrokken, om maar te ontwijken wat er is gevraagd over gelijkwaardigheid ten aanzien van politieke gezindheid? Kan de heer Heijmans niet gewoon zeggen van ja, politieke gezindheid daar gaan wij ook geen onderscheid op maken. Daar hebben wij ook gelijkwaardigheid voor, zoals in het artikel van de grondwet staat.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Maar voorzitter, dit is toch vragen naar de bekende weg. In dit land kennen wij geen beroepsverboden voor mensen die lid zijn van een bepaalde politieke partij. Misschien dat je als SP'er bij de veiligheidsdienst niet zo welkom bent. Maar we hebben hier een aantal zaken benoemd op grond waarvan wij menen dat er helaas in een aantal gevallen discriminatie plaatsvindt. En als u dat belangrijk vindt, voor mij mag er ook bij dat je mensen niet uitsluit vanwege hun politieke gezindheid. Daar heb ik geen moeite mee, maar je moet wel een reden, een aanleiding hebben om iets op te nemen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, eigenlijk is het jammer dat we in dit akkoord hebben moeten opschrijven dat alle mensen gelijkwaardig zijn. En dat we elke vorm van discriminatie op basis van wat dan ook veroordelen en zullen tegengaan. Ook jammer dat we in dit bestuursakkoord hebben moeten aangeven dat we het regenboogstembusakkoord onderschrijven. Twintig jaar geleden dacht ik dat twintig jaar later, nu dus, het de gewoonste zaak van de wereld zou zijn als twee mannen of twee vrouwen hand in hand lopen. En als zij elkaar in het openbaar een kus geven. Voorzitter, helaas lijkt het helemaal de verkeerde kant op te gaan wat dat betreft. Maar ook discriminatie op basis van afkomst of geloof is nog lang deze wereld niet uit. Kijk naar het toeslagenschandaal. Maar zie ook partijen die moskeeën willen verbieden. Voorzitter, het bestuursakkoord is ook doordrenkt van de gemeenschappelijke waarden die alle zes partijen toekennen aan het behoud van onze aarde. Sommigen zouden dat het rentmeesterschap willen noemen. De paragrafen energie, klimaat, natuur, milieu en agrarische ontwikkeling geven wat SP betreft heel goed aan dat we hiermee vooruit willen. Met daarbij oog voor het feit dat niet alle Brabanders gelijk zijn. Dat ook zij, of eigenlijk juist zij, die zich geen elektrische auto kunnen veroorloven of zo'n dure warmtepomp mee kunnen profiteren van zaken als zonnepanelen, zaken als het isoleren van je woning. Vandaar dat de SP erg blij is met de opname in het bestuursakkoord, dat we eventueel vanuit de immunisatieportefeuille die zaken bereikbaar willen maken voor mensen met lage inkomens. Maar voorzitter, ook het openbaar vervoer.

De **voorzitter**: Ik geef de heer Rutjens het woord, want het gaat vast over het voorgaande.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het sluit een beetje aan op de persconferentie waarin we meneer Heijmans hoorden zeggen dat ze zonnepanelen betaalbaar en bereikbaar willen maken voor alle Brabanders. Nou gaat de provincie niet over het salderen en gaat de provincie niet over de al dan niet betaalde btw. Dus de vraag is een beetje, hoeveel geld gaat dit college, of de SP uittrekken om mensen zonnepanelen te geven?

De heer **Heijmans** (SP): U gaat meteen allerlei moeilijkheden bedenken. Ik zou het nou zo leuk vinden als u zou zeggen, wat een fantastisch idee dat we voor de mensen die het zich niet kunnen veroorloven gaan kijken of die ook zonnepanelen kunnen krijgen, of die hun huis kunnen isoleren. Laten we samen gaan kijken hoe we dat voor mekaar krijgen. Maar u werpt meteen weer een aantal zaken op. En wat ons idee hierachter is, is dat wij hier helemaal geen honderden miljoenen voor uit gaan geven, maar dat wij dit kunnen vanuit de immunisatieportefeuille, onder andere door het bijvoorbeeld mogelijk te maken renteloze leningen te verstrekken aan burgers, maar bijvoorbeeld ook aan woningcorporaties. En dan maakt het geen enkel verschil of het gaat om koopwoningen of over huurwoningen. Voor die mensen, die op dit moment buiten de boot vallen, willen we serieus gaan kijken om datgene mogelijk te maken, wat velen heel veel mensen graag willen. En dan noemt u nadelen. Laat ik u ook een voordeel noemen. Ik woon in een straat waar 50 huizen staan, daar liggen nu op zeven daken zonnepanelen. Dat betekent dat daar zeven keer een bedrijf naartoe gekomen is. Vaak vanaf grote afstanden. En die hebben daar wat zonnepaneeltjes neergelegd in twee uur. Als we die 50 huizen in een keer doen dan hebben we die BTW van u allang terugverdiend.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het is een bekende truc van meneer Heijmans om mensen woorden in de mond te leggen die ze helemaal niet hebben gesproken, zoals nadelen, daar heb ik het helemaal niet over gehad. Ik vraag me gewoon af hoeveel geld we gaan gebruiken om bij mensen zonnepanelen op het dak te leggen.

De heer **Heijmans** (SP): En ik probeer u duidelijk te maken dat als je bijvoorbeeld renteloos leent, dat dat bijna geen geld kost. Misschien heb je wat inflatieverlies, maar dat is geen kwestie van honderden miljoenen. Je kunt iemand heel simpel een zonnepaneel op zijn dak laten leggen. Je kunt berekenen dat dat bij wijze van spreken 80 euro per week uitspaart en met 40 euro per week laat je dat terugbetalen. Per maand, sorry hoor. Met 40 euro per maand laat je de lening terugbetalen en 40 euro is dus de mindering op de energiekosten. Het is helemaal niet zo moeilijk.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank wel, voorzitter. Ik ben heel blij met de heer Heijmans, want ik ben ook heel blij met het voorstel om dat te gaan doen via de immunisatieportefeuille. Het maakt mij eigenlijk niet uit waar hij dat doet. En mijn vraag was eigenlijk, wanneer kan die inwoner die daar heel veel behoefte aan heeft, dat dan ook daadwerkelijk zien? Want ja, het was in eerste instantie, we gaan er naar kijken. Ik denk dan, daar gaan we weer, net als met de kerncentrales, maar we nemen nog geen besluit. Maar ik hoor hier dat het allemaal niet zo moeilijk is. Mag ik er dan vanuit gaan dat dat zeg maar het allereerste voorstel is dat we hier samen kunnen aftikken? Zodat die inwoner die het zo hard nodig heeft, ook gewoon concreet weet waar hij aan toe is.

De heer **Heijmans** (SP): Het liefst zou ik zeggen, meneer Frenken, volgende week ligt er een voorstel. Dan houden we een bijzondere Statenvergadering, waarin we dat allemaal gaan besluiten. Maar dit is een compleet nieuw idee. En u wilt ons toch wel enigszins de tijd geven dat de gedeputeerde die dit gaat uitvoeren eerst contact opneemt met woningbouwverenigingen, met bewoners, met bewonersverenigingen, et cetera. Maar ik kan u echt 100 procent garantie geven dat wij een gedeputeerde gaan zien, als het allemaal gaat lopen zoals nu in de verwachting ligt, die er alles aan zal doen om hier echt iets van te maken. Meer kan ik nu niet beloven. Ik kan niet zeggen 1 oktober ligt er een voorstel.

De heer **Frenken** (BBB): Als u al die overleggen overslaat, want deze mensen hebben gewoon behoefte aan daadkracht, aan een oplossing, daar zijn ze ook financieel meegeholpen, dan zegt u gewoon dat het er over twee maanden ligt. Zo moeilijk is het niet, dat heeft u zelf gezegd.

De heer **Heijmans** (SP): U vindt toch wel dat mensen toestemming moeten geven? En dat ze een contract moeten kunnen lezen, voordat ze dat tekenen? Graag een beetje realistisch blijven.

De **voorzitter**: Nee, nee, het is klaar. Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor net zonnepanelen voor eenieder en ik hoor de fractievoorzitter van de PvdA zeggen, het is een sociaal akkoord. Ik heb gehoord dat u het een kneitersociaal akkoord noemt. Maar dan vraag ik me toch af, 30 procent sociale woningbouw, dat is toch gewoon oude wijn in nieuwe zakken? Dat is al jaren zo. Dat is toch niks kneiter sociaal? Kunt u dat eens toelichten?

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dat kan ik wel toelichten. U bent hier nog vrij nieuw. U denkt misschien dat wij hier bepalen wat gemeenten doen, maar gemeenten hebben zelf ook nog wat zeggenschap over de woningen die zij bouwen. En dat minimum van 30 procent is wat ons betreft echt een minimum. En daar waar wij de mogelijkheden hebben, hopelijk samen met u, waar wij als Staten daarin mee kunnen beslissen, doordat we samen met de gemeente een bepaald project hebben, zoals bijvoorbeeld in Breda, dan zet ik graag in op een hoger percentage sociale woningbouw.

De **voorzitter**: Nou, we zitten hier niet allemaal sinds de derde ijsijd. Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (PvdD): Uiteraard weet ik dat gemeenten dat bepalen. Maar u neemt in het bestuursakkoord 30% op. U had ook 40% kunnen opnemen of 50%. Daar gaat het mij om. Hoe kneiter sociaal is dit?

De heer **Heijmans** (SP): Het is het minimum. En het mag meer. Zeker omdat je in heel Brabant zit, moet je wel kijken dat het per gemeente best kan verschillen. Want het moet natuurlijk, u kunt daar niet over nadenken, financieel haalbaar zijn. En dan is soms 30% het hoogst haalbare. En dan zou u misschien zeggen, dan doen we niks. Maar de SP zegt dan, laten we dan maar 30% procent doen.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Meneer Heijmans, het is inderdaad een fantastisch idee, die immunisatieportefeuille voor die zonnepanelen. Ik zie dat helemaal zitten. Sterker nog, het stond zelfs in ons verkiezingsprogramma. Maar u geeft ook aan, het is eigenlijk appeltje eitje. Dat zei u ook aan de heer Frenken. Maar het kost misschien nog wel enige tijd om het te realiseren. Bent u bereid om hier wel echt maximaal tempo in te brengen, zodat de mensen hier zo snel mogelijk profijt van hebben, die het nodig hebben?

De heer **Heijmans** (SP): Ja, ik moet u eerlijk zeggen dat ik onze kandidaat gedeputeerde moet tegenhouden, want die wil echt aan de slag. Wat mij betreft wordt dit ook iets waar we als gehele Staten ons mee bezig gaan houden, want dit is één van de zaken die vertrouwen in de politiek brengt. Dat heeft te maken met een hele hoop zaken. Met mensen die in het buitengebied zich buitengesloten voelen, maar ook met mensen die het gevoel hebben van, ik kan daar allemaal niet aan meedoen, voor mij is dat niet weggelegd. Dus ik vind dit een heel belangrijk punt, om hier als hele Staten echt werk van te gaan maken. En als het ons lukt, dan hebben we misschien heel veel gewonnen.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Het klinkt inderdaad fantastisch. Om die reden gaan wij over de thema ook een motie indienen in de tweede termijn, om die snelheid erin te brengen. In die zin zie ik uw steun tegemoet en we gaan het samen doen met Volt. Dank u wel alvast.

De heer **Heijmans** (SP): Ik hoop dat het realistisch is, meneer Schipper.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. De financiering van het plan is natuurlijk altijd heel belangrijk en nu vallen de puzzelstukjes op zijn plaats. We hebben een hele curieuze combinatie van een gedeputeerde Energie maar ook Cultuur en Vrije tijd en dergelijke. Is dat dus een afweging? Gaan we wel zonnepanelen aan mensen geven, of financieren, of wat dan ook? En dan misschien wat minder geld naar uw partijgenoot bij Kunstloc sturen?

De heer **Heijmans** (SP): Meneer Rutjens, ik vind het eigenlijk heel vreemd, deze discussie die hier al vaker is gebeurd. We hadden kunnen zeggen, we hebben een vrije begrotingsruimte en die kennen we allemaal mooi toe. En dan heeft de rest van de Staten het nakijken. Nu krijgt u de mogelijkheid om straks bij de Voorjaarsnota mee te discussiëren over hoe wij de middelen gaan inzetten, waar we ze wel aan gaan besteden en waar we ze niet aan gaan besteden. En dan is het nog niet goed. Wij gaan straks bij de Voorjaarsnota kijken hoeveel geld er naar bijvoorbeeld energie gaat. U weet dat dat zo werkt bij de Voorjaarsnota, dan maak je die indeling. Daar kunt u volledig over meediscussiëren. Had u dan verwacht dat wij hier met een voldongen feit waren gekomen? Hier ligt het, slikken of stikken.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het gebeurt weer. Er worden mij weer woorden in de mond gelegd, dat het nog niet goed is. Als nieuwe coalitie steekt u uw handen uit. Althans dat zegt u. Wij komen met een idee, waarbij we zeggen misschien moet u hier wat minder geld uit geven en daar dan investeren. En dat wordt weggeworpen, want het is nog niet goed. En allerlei andere woorden die ik helemaal niet heb geuit. Het is gewoon een suggestie. Doe er wat mee.

De heer **Heijmans** (SP): Maar u probeert mij nu te ontlokken, dat ik geld weg ga halen bij cultuur. Dat was uw vraag, gaat u nu geld weghalen bij cultuur en gaat u dat ergens anders naar toe doen? Meneer Rutjens, zover zijn wij nog niet. Wij gaan die discussie met de hele Staten aan. Misschien had ik dat wat rustiger en wat netter mogen zeggen. Mijn excuses eventueel daarvoor. Maar wij gaan daar met de gehele Staten bij de Voorjaarsnota serieus naar kijken en serieuze besluiten over nemen.

De **voorzitter**: Meneer Minkels.

De heer **Minkels** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Meneer Heijmans had het net over geld lenen tegen nul procent. En het enige nadeel was dan inflatieverlies. Kan hij dat misschien even uitleggen, want dat begrijp ik niet.

De heer **Heijmans** (SP): Als je ergens geld hebt staan, op rente hoef je tegenwoordig niet zoveel te rekenen, dat is vaak niet zoveel en na tien jaar haal je dat van de bank en je leent dat, dan gaat intussen de inflatie omhoog en is je geld minder waard. Dat is het hele verschil, maar dat wist u wel.

De heer **Minkels** (FvD): U had het over geld lenen tegen nul procent, dus dan heb je nergens geld staan, maar dan ga je geld lenen. Als je leent, dan heb je schuld. En als je dan spreekt van inflatie dan word je schuld minder waard. Dus dan heb je eigenlijk inflatiewinst.

De heer **Heijmans** (SP): Wij hebben het geld. Wij lenen het uit. Wij gaan geen geld lenen, wij lenen het uit.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA) : Interessante discussie. Volgens mij houdt u geen rekening met de afboekingen en de gestegen rente. Maar goed, dat slaat u gemakshalve over. Mijn vraag is eigenlijk de volgende. Meneer Green is volgens mij de auteur van het akkoord dat u heeft gesloten met elkaar. Ik zie u nee knikken.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, er is hier niemand die zich persoonlijk de auteur van het bestuursakkoord kan noemen.

De heer **Buiks** (CDA) : Oké, maar hij was erbij betrokken, neem ik aan. U heeft hem wel eens gezien tijdens die periode.

De heer **Heijmans** (SP): Ik ben hem af en toe tegen gekomen, ja.

De heer **Buiks** (CDA) : Meneer Gremmen zei tegen mij, toen ik het had over die zin die hij uitsprak over die tweeënhalf procent dat alles wat in het akkoord staat, ook al zit er helemaal geen financiële paragraaf in, gerealiseerd kan worden. Maar nu hoor ik u zeggen, we gaan de oppositie de kans geven straks in het voorjaar bij de Voorjaarsnota, met ons mee te denken wat we gaan doen en wat we niet gaan doen. Ik zie niet dat dat hetzelfde antwoord is als meneer Gremmen daarnet gaf. Dus ik zou toch wel graag die financiële onderbouwing die u geeft nog een keer duidelijker willen horen, ten opzichte van de uitspraken van meneer Gremmen.

De heer **Heijmans** (SP): Ik geef geen financiële onderbouwing, ik zeg dat wij voor de komende vier jaar vrije begrotingsruimte hebben van, ik meen uit mijn hoofd, ruim 400 miljoen. En dat wij hebben gekozen voor een beleidsarme begroting voor 2024 en dat we dus bij de Perspectiefnota begin 2024 gaan kijken naar de verdeling van de financiële middelen.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA) : Wat u zegt is allemaal prima. Maar meneer Gremmen zei, het plan dat hier ligt, dat wij hier presenteren is financieel dekkend met de vrije ruimte en de 2,5 procent. En u zegt duidelijk iets anders.

De heer **Heijmans** (SP): Ik zeg niet dat het niet dekkend is, ik zeg dat er redelijk wat financiële middelen zijn. Maar over de precieze verdeling, daar zullen we nog de nodige noten over moeten kraken, denk ik.

De heer **Buiks** (CDA) : Dan is uw antwoord verontrustend, dank u wel.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, mijn antwoord is niet verontrustend. Daar zou u blij van moeten worden. Er is nog iets waar u over mee kunt discussiëren en over kunt besluiten.

De **voorzitter**: Gaat u verder?

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, ik ben bijna aan het einde toe.

De **voorzitter**: Dat is goed, want u heeft nog 30 seconden.

De heer **Heijmans** (SP): Ik zou nog zo een heleboel zaken kunnen noemen, voorzitter. Maar ik ben bang dat als ik dat blijf doen, dat iedereen hier denkt van ja, dit is niet meer geloofwaardig, iemand die zo staat te jubelen en te juichen, die zit de zaak te besodemieteren, al wil ik dat niet zeggen. Voorzitter, er zitten ook wel degelijk een aantal zaken in dit bestuursakkoord, waar wij niet zo heel blij mee zijn. Wij hadden graag een wat stevigere paragraaf gehad over het terugdringen van de arbeidsmigratie. Maar voorzitter, we hebben wel afgesproken dat we bij een nieuwe vestiging serieus kijken naar allerlei zaken als ruimtegebruik, naar zaken als maatschappelijke relevantie, naar duurzaamheid, maar ook en dat vinden wij belangrijk naar de arbeidsmarkt.

De **voorzitter**: Wilt u echt afronden? Want u bent door uw tijd heen.

De heer **Heijmans** (SP): Tot slot, voorzitter, hebben wij helaas in moeten stemmen met het eventueel bewapenen van de groene boa's. Voor ons is dat een heel moeilijk punt. Dat zijn wat zaken waar wij minder blij mee zijn. Maar zoals u de SP kent, voorzitter, ik hoop dat de andere vijf partijen dat in ieder geval weten, met de SP kun je afspraken maken. Wij zullen alles doen om ons aan de gemaakte afspraken te houden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga het woord geven aan de heer Van Hattem. Ik ben overigens voornemens rond half een te gaan pauzeren. Dan weet u dat alvast. De heer Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dit wollige, vage en daardoor ongrijpbare bestuursakkoord Samen maken we Brabant draagt de drammerige overheidsmaakbaarheid al in haar naam. En toont bovendien haar regenteske narcisme met name in de zin en ik citeer: "Met een open, stabiele en zelfbewuste manier van besturen, beogen wij Brabant toekomstbestendig te ontwikkelen, maar ook het vertrouwen van onze bevolking in de politiek weer terug te winnen". Het vertrouwen van onze bevolking in de politiek terugwinnen, zal met dit bestuursakkoord en deze coalitie niet lukken. Bij de PS-verkiezingen heeft de Brabantse kiezer duidelijk voor een andere koers gekozen. Dat signaal van de kiezers wordt keihard genegeerd. Vrijwel hetzelfde beleid van de afgelopen acht jaar wordt nu doodleuk voortgezet door dezelfde vastgeroeste partijen. In kleffe achterkamertjes hadden ze de samenwerking al bedisseld, inclusief de twee oud-gedeputeerden als formateur. Het bestuursakkoord is vooral een ambtelijk opgestelde samenvatting van het lopende beleid met nauwelijks vernieuwing of verandering. Hooguit wat nieuwe formuleringen die als verkooppraatje dienen voor de eigen parochie van de coalitiepartijen. Daarnaast een vage portefeuilleverdeling. Vier gedeputeerden die over stikstof gaan. Niemand is echt aanspreekbaar. Echt naar onze burgers luisteren, echt onze boeren en andere ondernemers serieus nemen, is er niet bij. Het blijft doordrammen van stallende deadlines volgens een door de overheid zelf gecreëerde stikstofcrisis. En de samenleving gijzelen met een opgelegd stikstofslot, waarbij deze provincie

zich manifesteert als de verlosser, waarvoor onze boeren door een duurzaam dwingelanden hoepeltje moeten springen. Zij moeten niet gedwongen worden keuzes te maken, maar als vrije ondernemers werken aan verdienmodellen, kwaliteitsproducten en een prachtig agrarisch platteland. De burger krijgt niks te zeggen. Van referenda zien we niks meer terug. Een aderlating van de SP, die dit wel altijd steunde. De burger krijgt slechts nepinspraak in de vorm van burgerberaad, een D66-fopspeen om het referendum maar dood en begraven te houden. De zelfbewuste manier van besturen is vooral een zelfgenoegzame, bestuurlijke middelvinger naar onze burgers. Blind voor het signaal van de verkiezingen. Het coalitieakkoord bazelt veel over brede welvaart, een volstrekt hol begrip voor een agenda die onze burgers niet welvarender, maar in de breedte juist armer maakt. Energiearmoede wordt niet tegengegaan door vol in te blijven zitten op wind, op land en zonnevelden met volledige uitvoering van de RES-en. Die heilloze weg maakt de kosten van de energietransitie alleen maar hoger en jaagt onze burgers juist de energiearmoede in. De agrarische sector wordt kapotgemaakt. De gebiedsgerichte aanpak is een grootschalige uitkoop van die topsector, een enorme kapitaalvernietiging omwille van onrealistische natuurdoelen. Weg welvaart. En via de natuurdoelen van de Europese Kaderrichtlijn Water zal dit nog rampzaliger worden. De automobilist heeft niks te verwachten en blijft muurvast staan in meer files, ten koste van onze economie en welvaart. De plannen voor hoogstnoodzakelijke provinciale wegenprojecten zijn uitgekleeft en door de stikstofgekte klemgezet. Het gaat vooral om de onwerkbare deelmobiliteit. Ondertussen melkt het linkse VVD-college de automobilist wel leeg via de verhoging van de opcenten, de motorrijtuigenbelasting.

Gelukszoekers die van onze welvaart komen profiteren, daar doet deze coalitie niets aan. Woningen blijven massaal en met voorrang worden weggegeven aan asielmigranten, terwijl onze eigen inwoners jarenlang op wachtlijsten staan. Onze eigen inwoners krijgen enkel nog kleine hokken die binnenstedelijk in de hoogte worden gebouwd of slechts een flexwoning. Die hokken kan minister Hugo de Jonge aan de straatstenen niet kwijt. Een eigen huis met tuin wordt een onmogelijk ideaal. De massa-immigratie verdringt de ruimte voor de eigen bevolking. Een asielstop is keihard nodig, dus ook geen ruimte meer voor azc's in Brabant. En was de SP eerder kritisch op arbeidsmigratie nu faciliteren ze het. Strengere huisvestingsnormen ontbreken en de XXL-blokkendozen met vooral arbeidsmigranten krijgen nog steeds volop ruimte op de aangewezen locaties. Ook met de SP blijft zo deze moderne slavernij in stand met alle overlast en uitholling van onze economie van dien. De coalitie roept zichtbare resultaten tot de norm uit. Hoe moeten dan bijvoorbeeld de drie gezonde extra levensjaren zichtbaar worden gemaakt en al het andere wollige geneuzel? Het zullen vooral desastreuze resultaten zijn die zichtbaar worden, met windparken, verwoest landschap, meer loos beleid via nog meer ambtenaren, boeren die over de grens worden gejaagd en totale vervreemding door de massa-immigratie. Kortom, een passender titel van dit vreselijke linkse bestuursakkoord was geweest Samen maken we Brabant kapot. Terwijl er een alternatief was en is. Een centrumrechtse meerderheid die de Brabantse kiezer in maart mogelijk heeft gemaakt. Met de PVV, die wel ons Brabanders op de eerste plaats zet. Voorzitter, ik heb nog een aantal moties die ik nu zal indienen en die we in tweede termijn verder kunnen bespreken. Daar kan iedereen nu alvast kennis van gaan nemen. Dank u wel, voorzitter, in deze termijn.

Motie 55-2023 Stop schandalige huisvestingsnormen

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constateerend dat:

- 'grootschalige XL-logistiek en distributiecentra' volgens het bestuursakkoord op specifieke locaties nog steeds zullen worden toegestaan;
- inzet op XXL distributiecentra vooral banen voor arbeidsmigranten oplevert;
- daarmee de problematiek van de huisvesting van arbeidsmigranten alleen maar toeneemt;
- fiscale voordelen voor bedrijven bij de inhuur van arbeidsmigranten, het kunstmatig laag houden van de beloning in de sectoren waar veel arbeidsmigranten werken alsmede grootschalige (en schandalige) huisvesting waar ook nog eens grof op wordt verdiend zijn allen factoren die bijdragen

- aan een ongelijk speelveld voor onze éigen mensen in de betreffende sectoren;
 - indien arbeidsmigranten conform beschafte woonnormen gehuisvest zouden moeten worden, er geen verdienmodel voor de grootschalige inzet van arbeidsmigranten zou kunnen bestaan;
 - gemeenten en de Provincie zich bij vergunningverleningen voor grootschalige huisvestingsplannen verschuilen achter het voldoen aan de volgende SNF keurmerk voor wonen:¹
 - 10 m² tot 12 m² leef-oppervlak per persoon (hetzelfde als in een gevangenis), waaronder 3,5 m² slaapruijnte
 - alle leefruimtes dienen minstens 0,5 m² direct of indirect daglichtdoorlating te hebben.
 - geen beperking voor het aantal personen per kamer
 - arbeidsmigranten vaak maandenlang in grootschalige opvanglocaties gehuisvest worden;
- Overwegende dat:
- een gelijk speelveld voor onze éigen werknemers het uitgangspunt zou moeten zijn
 - fatsoenlijke en menswaardige huisvesting daarom dan ook het uitgangspunt zou moeten zijn
- Dragen GS op:
- voor alle projecten in Noord-Brabant waarbij sprake is of zal zijn van de huisvesting van arbeidsmigranten minimaal de aanbevelingen van het aanjaagteam o.l.v. Roemer van eind 2020 toepassen

en gaan over tot de orde van de van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

¹ <https://www.normeringflexwonen.nl/cms/files/2023-08/norm-voor-hu-svestino-arbeidsmigranten-per-1-februari-2023.pdf>

Motie M56-2023 Stop verdozing

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constateerende dat:

- 'grootschalige XL-logistiek en distributiecentra' volgens het bestuursakkoord op specifieke locaties nog steeds zullen worden toegestaan;
- inzet op XXL distributiecentra vooral banen voor arbeidsmigranten oplevert;
- de XXL distributiecentra het landschap verpesten;
- draagvlak ontbreekt voor deze logistieke blokkendozen, zoals blijkt bij plannen zoals Wijkevoort, Heesch West, Campus Roosendaal en Moerdijk

Overwegende dat:

- draagvlak een belangrijke pijler in het bestuursakkoord is;
- het karakteristieke Brabantse landschap behouden moet blijven;
- inzet op economische bedrijvigheid die vooral banen voor Brabanders oplevert veel verstandiger is dan de inzet op bedrijvigheid die vooral banen voor arbeidsmigranten genereert;

Besluiten:

Dat de inzet op XXL-distributiecentra geen onderdeel moet uitmaken van het beleid van het college en dragen GS op om hier dan ook direct mee te stoppen

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Motie M57-2023 Aansluiten bij landelijk beleid emissiearme stalsystemen

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Brabant in het landbouwbeleid nog altijd een andere en scherpere koers vaart, met strengere regels en termijnen die afwijken van die in andere provincies;
- In het nieuwe bestuursakkoord inzake de emissiearme stalsystemen een tweesporenbeleid wordt aangekondigd, met een deadline van 1 januari 2026 voor melkvee- en kalverhouders en de oude deadline van 1 juli 2024 die blijft gehandhaafd voor de overige sectoren;

Overwegende dat:

- Brabantse boeren recht hebben op een gelijke behandeling;
- Brabantse landbouworganisaties meermaals duidelijk hebben gemaakt dat innovaties van brongerichte systemen niet snel genoeg op gang komen en dat bestaande systemen nog niet effectief genoeg zijn;
- Hierdoor het risico bestaat dat bedrijven gaan investeren in systemen die niet volledig en op lange termijn niet toekomstbestendig zijn, of in peperdure luchtwassers die slechts bijdragen aan symptoombestrijding in plaats van door het college gewenste reducties;
- Ondoordachte, Brabantse stikstofmaatregelen, die in allerijl over onze boeren zijn uitgestort, al hebben geleid tot peperdure, innovatieve stalsystemen die in alle haast zijn ontwikkeld maar recent door rechters zijn afgeschoten, waardoor veehouders financieel gedupeerd zijn en met het oog op de Brabantse deadline nog meer in de knel komen;
- Het aangekondigde tweesporenbeleid ook geen enkel soelaas zal bieden;
- Brabant in het belang van behoorlijk bestuur en in het belang van haarbaarheid de deadline van 2028 voor emissiearme stalsystemen uit het Stikstofconvenant van 2009 dient te handhaven;
- Omwille van al het bovenstaande het Brabantse stikstofbeleid weer in lijn moet worden gebracht met de maatregelen in de rest van het land;

Dragen GS op:

- Om inzake de emissiearme stalsystemen geen tweesporenbeleid in te voeren, geen eigen Brabantse deadlines meer te hanteren en aan te sluiten bij het landelijk beleid voor stikstofreductie;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Motie M58-2023 Toestaan van Renure op Provinciale Gronden

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- De goedkeuring van de Europese Unie voor het gebruik van verwerkte dierlijke mest (Renure) als kunstmestvervanger nog steeds in afwachting is.;
- Het college in de schriftelijke beantwoording van vragen over Renure heeft verklaard: "Toelating van RENURE meststoffen is van groot belang voor Brabant, met name om de doelstellingen in de recent vastgestelde Uitvoeringsagenda Mest te kunnen halen."¹;

Overwegende dat:

- Het gebruik van Renure zo snel mogelijk moet worden goedgekeurd, aangezien het een uitstekende hergebruiksmogelijkheid biedt voor beschikbare stikstofbronnen, terwijl kunstmest voor onze boeren steeds kostbaarder en schaarser wordt;
- In de pachtvoorwaarden voor provinciale gronden het gebruik van kunstmest niet langer zal worden toegestaan²;

Dragen GS op:

- Om zich aan te melden bij het onderzoek naar mineralenconcentraat³, met als doel het gebruik van Renure als kunstmestvervanger toe te staan op provinciale gronden.;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

¹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/DocumenU1e3cba55-8f2b-4c3e-8ddf-11fd9a124b0?documentId=01443c8c-ca4a-46-80-9a34-07833649ba5f>

² Bestuursakkoord 2023 - 2027, pagina 32

³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/mineralenconcentraat>

Motie M59-2023 Afblijven van latente ruimte

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- In het bestuursakkoord wordt aangegeven dat de nieuwe coalitie gaat onderzoeken 'hoe, wanneer en onder welke omstandigheden we latente ruimte in stikstof- en watervergunningen kunnen intrekken';
- Ondernemers leges hebben betaald en andere kosten hebben gemaakt bij de aanvraag van de vergunning;

Overwegende dat:

- Veehouders de ruimte in hun vergunningen nodig kunnen hebben om noodzakelijke toekomstige investeringen in hun bedrijf te kunnen doen;
- Het onvrijwillig innemen van latente ruimte zonder passende compensatie wordt ervaren als diefstal van eerlijk vergunde rechten;
- Het op deze wijze aantasten van de bestaande vergunningsruimte derhalve volstrekt onacceptabel is;

Dragen GS op:

- Af te zien van het onderzoek naar het intrekken van de latente ruimte, zoals aangekondigd in het bestuursakkoord;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Motie M60-2023 De Bergse weervisserij mag niet verloren gaan

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Weervisserij een eeuwenoude visserijtechniek is waarbij vissen in ondiepe zeearmen of riviermondingen met behulp van houten of stenen bouwwerken in een fuik worden geleid, gebaseerd op getijdenwerking of seizoenverschillen in waterhoogte en waarbij de vis in dalende waterstanden door de stroming in de fuik wordt gedreven;
- Weervisserij in Nederland al sinds de 16e eeuw wordt beoefend, met name in de verdronken polders, zoals het verdronken land van het Markiezaat van Bergen op Zoom, waar het vooral werd ingezet voor de vangst van ansjovis;
- Er slechts één Nederlandse familie is, Van Dort uit Bergen op Zoom, die nog steeds volgens deze eeuwenoude weervistechniek in de Oosterschelde vist;
- Sinds 2020 de ansjovispopulatie in de Oosterschelde zeer sterk is afgenomen¹, terwijl deze vissen vroeger overvloedig aanwezig waren en zelfs werden gebruikt als compost voor de nabijgelegen akkers;

Overwegende dat:

- Er vermoedens bestaan dat de komst van windmolenpark Borssele 111 en de bijbehorende

- stroomkabel ervoor heeft gezorgd dat vissen de Oosterschelde vermijden om te paaien;
- De weervisserij een integraal onderdeel is van het historisch erfgoed van Bergen op Zoom;
- Het van groot cultureel en historisch belang is om de weervisserij te behouden voor toekomstige generaties

Dragen GS op:

- Om in samenwerking met de provincie Zeeland, de Gemeente Bergen op Zoom en Tholen in overleg te treden over maatregelen om het cultureel erfgoed van de weervisserij te behouden en te beschermen;

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

¹<https://www.zuidwestupdate.nl/nieuws/is-de-laatste-bergse-ansiovis-vier-jaar-geleden-al-gevangen/>

Motie M61-2023 Verbetering Uitrusting Groene BOA's

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- In het bestuursakkoord wordt gesproken over 'betere ondersteuning, extra scholing en een betere uitrusting' voor groene boa's en tevens wordt aangegeven dat het besluit om vuurwapens aan onze groene boa's toe te kennen bij de minister ligt;
- Het grootste probleem volgens bronnen dicht bij SSiB is dat de groene boa's onvoldoende zijn bewapend om handhavend op te kunnen treden¹;
- De politie niet graag met groene boa's op pad wil, omdat de boa's door een onvolledige uitrusting geen betrouwbare back-up kunnen zijn;

Overwegende dat:

- Het SSiB daarom twee van zijn drie speerpunten niet afdoende kan waarmaken, te weten de aanpak van stropers en (drugs)afvaldumpers.
- De boa-bonden van FNV en ACP benadrukken dat boa's in landelijke gebieden volledig bewapend moeten zijn om zichzelf te kunnen verdedigen tegen afvaldumpers en stropers.;
- Ook boswachters van Brabants landschap pleiten voor bewapening van groene boa's²;

Dragen GS op:

- Om bij de minister van Justitie en Veiligheid te pleiten voor de noodzakelijke uitrusting van groene BOA's met passende geweldsmiddelen, inclusief vuurwapens indien nodig, om de veiligheid van groene BOA's te waarborgen;
- Eventuele financiële obstakels voor het uitrusten van groene BOA's weg te nemen, in het kader van goed werkgeverschap.;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

¹ <https://www.bndestem.nl/brabant/zware-kritiek-op-functioneren-samen-sterk-in-brabant-toezicht-in-buitengebied-is-lachertje-br~aa8e358d/>

² <https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/bergse-boswachter-groene-boa-s-beter-steunen-in-strijd-tegen-drugsdumpingen~ad9e0024/>

Motie M62a-2023 Tegen ondermijning door Extinction Rebellion

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Extinction Rebellion-activisten herhaaldelijk democratische vergaderingen hebben verstoord¹.
- Het verstoren van een raadsvergadering wettelijk verboden is en de democratie ondermijnt.
- Extinction Rebellion-activisten illegale acties hebben ondernomen, zoals het bezetten en vernielen van snelwegen, vliegvelden en privébezit;
- Extinction Rebellion nu specifiek ambtenaren oproept om zich bij deze illegale en ondermijnende activiteiten aan te sluiten²;

Overwegende dat:

- De acties van Extinction Rebellion schadelijk zijn voor onze democratische rechtsstaat;
- De gedragscode van provincieambtenaren hen verplicht om op een integere en rechtmatige wijze te handelen³;
- Provinciale ambtenaren een belofte of eed hebben afgelegd waarin ze zweren of beloven de wetten van ons land te gehoorzamen;

Verzoeken:

- Te onderzoeken in hoeverre het aansluiten bij Extinction Rebellion onverenigbaar is met de gedragscode van provincieambtenaren en hierover te rapporteren aan Provinciale Staten;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

¹ <https://www.ewmagazirie.nl/nederland/opinie/2023/03/verstoring-raadsvergadering-is-geen-vreedzame-demonstratie-1035556/>

² <https://twitter.com/XRamtenaren>

³ <https://www.brabant.nl/over-brabant/provinciale-organisatie/transparante-overheid/integriteit#:~:text=Integriteit%20is%20voor%20de%20provincie,en%20de%20eigen%20gedragscode%20integriteit.>

Motie M63-2023 Behoud buslijn 319 voor Steensel

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- De inwoners van Steensel, onder aanvoering van de dorpsraad, maandenlang hun protest tegen het schrappen van buslijn 319 door Steensel hebben aangetekend¹;
- Er een petitie met meer dan 1000 handtekening lag om de lijn te behouden en dat deze petitie met ondersteuning van de gemeente Eersel naar de provincie is gestuurd²;

Overwegende dat:

- Het voor de leefbaarheid van kleinere kernen als Steensel van groot belang is dat er adequate OV-verbindingen zijn met nabijgelegen gemeenten;
- Het schrappen van buslijn 319 in Steensel een slecht signaal is in het licht van de huidige kloof tussen stad en platteland;
- De dorpsraad laat weten dat, nu er minder bussen door het dorp rijden, er signalen zijn over volle bussen die in de spits Steensel voorbij rijden, dat mensen extra moeten overstappen naar omliggende kernen (incl. extra kosten) en dat lijn 319, nu het over de snelweg moet, in de ochtend vaak in de file staat, waardoor de tijdswinst verdamp³;

Dragen GS op:

- Er bij Connexxion op aan te dringen om buslijn 319 weer de oude route door Steensel te laten rijden;

en gaan over tot de orde van de dag,

Tjerk Langman, PVV Noord-Brabant

1. <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/4240631/een-boze-koningin-en-een-protestlied-dorp-wil-zijn-buslijn-houden>

2. <https://www.ed.nl/eersel/bus-319-stopt-niet-meer-in-steensel-je-moet-keuzes-maken-af85073d/>

3. Zie 2.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Van Hattem. De heer van Miltenburg geef ik graag het woord.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank, voorzitter. D66 ging de verkiezingen op 15 maart tegemoet met de campagneslogan Stop stilstand, stemt vooruit. We zijn verheugd dat er nu na een toch vrij lange periode van formeren een evenwichtig bestuursakkoord ligt. Een akkoord om stilstand te voorkomen en Brabant vooruit te helpen. Een basis voor een stabiel provinciebestuur dat de komende jaren gaat doorpakken. En dat is hard nodig, want de maatschappelijke uitdagingen voor Brabant lijken soms over elkaar heen te groeien. De transitie van ons energie- en mobiliteitssysteem, de noodzaak om Brabant klimaatbestendig in te richten, de krapte op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt, de opgave zorgvuldig om te gaan met onze schaarse ruimte en ons drinkwater, de inzet op natuurherstel, de transitie van de landbouw. D66 is tevreden dat de noodzaak wordt onderkend, om met deze uitdagingen voortvarend aan de slag te gaan. Om te werken aan welvaart en welzijn voor oude Brabanders in een gezonde en groene leefomgeving, nu en in de toekomst. Voorzitter, de gezondheid van mensen is het hoogste goed. Het streven is nog steeds dat elke Brabander drie gezonde levensjaren erbij krijgt. Dat is hard nodig. Zo woont niemand in Brabant op een plek met gezonde lucht als gevolg van de luchtvervuiling, door onder meer industrie.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd op dit onderwerp. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, gezonde lucht. Gaat D66 stoppen met bomen stook in de Amercentrale?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Mooie vraag, maar ik wou eigenlijk mijn betoog voortzetten, dan krijgt ook het antwoord. Want wat we gaan doen, is inzetten op een energiemix. Dat kunt u ook lezen in het bestuursakkoord. We openen de mogelijkheden om ook met waterstof aan de gang te gaan, juist ook voor de industrie. Zonne-energie, windenergie. We hebben het over de zonneladder, dus ik wil meteen uw vrees wegnemen, we gaan niet meteen zonneparken grootschalig aanleggen op vruchtbare landbouwgrond. Dat is echt de laatste trede op de zonneladder. Ik kan u niet zeggen wanneer we gaan stoppen, maar de stip aan de horizon is dat we vooral inzetten op die energiemix.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik hoor u goed, ik kan u niet zeggen wanneer we gaan stoppen, maar we gaan dus wel stoppen met bomen stook in de Amercentrale.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Wat mij betreft op enig moment, die stip aan de horizon is nog nader te bepalen, gaan we echt zorgen dat we duurzame energie gaan opstoken, gaan opwekken. En dat betekent op de lange termijn dat de energievoorziening op een andere schaal gaat plaatsvinden. En dan hoop ik ook JA21 aan onze kant te vinden, als het bijvoorbeeld gaat om die windenergie, want ook die is hard nodig, op zee, maar soms ook op land.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, de heer Van Miltenburg begon zijn woorden met we hebben hier een evenwichtig akkoord. Dat heb ik meerdere partijen horen zeggen, dit is een evenwicht, we zijn in balans. Maar beseft u wel dat als je in balans bent, dat je totaal niet vooruitkomt? De kunst van vooruitgaan is dat je in disbalans moet zijn en je het weer moet opvangen. Pas dan ga je door. Dus mijn vraag is, we moeten dit allemaal samen gaan doen, we gaan samen bespreken, is D66 ook bereid om mee te gaan wanneer eventueel de zaken niet in balans zijn? En in een disbalans komen, die eventueel D66 niet goed gezind is.

Of blijven we alleen maar streven naar evenwicht? In balans komen we niet vooruit, dan komen we niet van de plaats af.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Meneer Frenken, ik wil echt bestrijden dat je juist door een disbalans vooruitkomt. U weet als geen ander, door die disbalans die u uiteindelijk heeft gecreëerd in de eerste formatie bent u gestruikeld. Dat was niet vanuit uw perspectief vooruitkomen. Natuurlijk zullen we proberen om te kijken als er goede ideeën worden aangedragen, hoe dat kan bijdragen aan een Brabant dat in balans komt. En een Brabant in balans, betekent dat er ook een goede middenweg wordt gekozen tussen allerlei verschillende maatschappelijke belangen. Of het gaat aan de ene kant om zeg maar de economie, aan de andere kant de ecologie. Het mooie in Brabants veelgeprezen model van People Planet Profit, waarbij de mens ook een centrale plek heeft. En daar wil ik echt aan vasthouden. Dat vergt een zeker evenwicht om tussen die People Planet Profit te komen.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, ik begrijp we blijven gewoon dichtzitten en we gaan niet vooruit. Heel simpel.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Daar ga ik later in mijn betoog ook op in. Wij hebben een aantal keuzes gemaakt ook bij de aanpak van de stikstofproblemen. Die keuzes zorgen er juist voor dat Brabant uiteindelijk opengaat. En ik vervolg mijn betoog. We hadden het over de luchtkwaliteit. Wat ik al zei, niemand in Brabant woont op een plek met gezonde lucht als gevolg van de luchtvervuiling. Door onder meer industrie, wegverkeer en landbouw leven Brabanders gemiddeld één jaar korter dan wanneer de lucht schoon zou zijn. Met de inzet vanuit al onze begrotingsprogramma's en ons vergunningen-, toezichts- en handhavinginstrumentarium gaan we bijdragen aan een gezondere lucht en dus een gezonder Brabant. We gaan kijken hoe we ultrafijnstof in de lucht kunnen terugdringen en we steunen een expertisecentrum voor Q-koorts en longcovid patiënten. D66 is blij met deze ambitieuze inzet op gezondheid en op een gezonde leefomgeving. En ik hoop dat de BBB dat van harte onderschrijft.

De **voorzitter**: De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor hier een duidelijk verhaal over de luchtkwaliteit, gezonde lucht, fijnstof. U hoort het aan mijn stem. Ik woon in Zuid-Brabant, Zuidwest-Brabant, de wind komt heel veel uit het zuidwesten. Hoe gaat de toekomstige coalitie om met de vervuiling vanuit de Antwerpse haven? Want Zuidwest-Brabant wordt in hoofdzaak vervuild door dat gebied. Hoe gaan jullie daar mee om?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dat staat ook in het bestuursakkoord. We gaan inzetten op de relatie met Noordrijn-Westfalen en in dit geval heel relevant, ook met Vlaanderen. Dat betekent dat we de ingezette koers gaan doorzetten. Zoals u weet heeft de provincie onder andere bedenkingen ingebracht als het gaat om ontwikkelingen in het Antwerpse havengebied. Die hadden alles te maken met stikstof, maar dat geldt ook wat mij betreft voor fijnstof. Dus ik kan u geruststellen, die contacten zijn goed en we gaan zorgen dat die in de komende bestuursperiode optimaal benut worden voor problemen om onder andere ook luchtvervuiling tegen te gaan. Voorzitter, over de aanpak van de stikstofproblemen, de noodzaak van natuurherstel en de transitie van de landbouw is al heel veel gewisseld in dit huis. In het bestuursakkoord zetten we ons in voor een waardige overgang naar een toekomstbestendige landbouw en voedselsector. We willen de agrarische sector ondersteunen bij het nemen van stappen naar kringlooplandbouw en het verminderen van de stikstofuitstoot. Met de inzet van grondbanken, het Brabants programma Landelijk Gebied en de biodiversiteitsmonitor wordt gewerkt aan een beter verdienmodel voor biologische en natuur inclusieve landbouw. We begrijpen dat deze transitie uitdagend is, maar we geloven dat het de enige weg vooruit is om de toekomst van onze landbouw te waarborgen.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie door de heer Van Dommelen. Gaat uw gang.

De heer **Van Dommelen** (BBB): De heer van Miltenburg praat over een beter verdienmodel in de landbouw. U gaat de biologische sector een push up geven. Ik kan u vertellen, de biologische sector krimpt dit jaar met 5% en kromp het afgelopen jaar met 5%. Voor biologische landbouw is er onvoldoende draagvlak in Brabant. Van alle mensen die hier zitten, vraag ik me af, hoeveel mensen op zoek gaan naar biologische producten. De supermarkt heeft dit jaar het schap voor agrarische groenten en fruit met 50 centimeter kleiner gemaakt, omdat het niet verkocht wordt. Gezond verstand gebruiken, voordat u iets zegt.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ik heb geen vraag gehoord, maar ik wil heel graag op uw opmerking ingaan. Ik denk dat we het goede voorbeeld moeten geven, iedereen. Maar wat we op provinciaal niveau kunnen doen en dat is precies waaraan ik refereer, is onder andere door de inzet van de grondbanken, op een strategische manier, kijken hoe we aan de kant van de kosten voor de biologische landbouw het verschil kunnen gaan uitmaken. En dat geldt ook voor de inzet van middelen in het kader van het Brabants programma Landelijk Gebied. Het gaat niet alleen om biologische landbouw, het gaat ook om natuur inclusieve landbouw. Dus zowel aan de opbrengstenkant, geef het goede voorbeeld, zorg dat de consument de weg naar schap weet te vinden, maar ook als het gaat om kostenreductie denk ik dat er zeker mogelijkheden zitten in het nieuwe bestuursakkoord.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde u het Brabants plan Landelijk Gebied opnoemen. Dat kwam zo ongeveer op 8 miljard euro uit. En we hoopten dat dat allemaal ging lukken. Inmiddels weten we vanuit het Rijk dat dat veel te veel is. Alles bij elkaar opgeteld is komt het niet uit. Dus de 23,8 miljard zoiets zal blijven. Waar gaan we nu keuzes maken? Die 8 miljard, dat wordt hem dus niet. Hoe denkt u dat we het geld dat we wel gaan krijgen gaan verdelen?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dat moet nog maar blijken. Er is inderdaad overtekend, er is overvraagd, als je de minister hoort. Maar ik denk dat er hele goede plannen liggen. Die gaan we ook verder uitwerken in de komende bestuursperiode. Daar komen we zeker ook in de themabijeenkomsten nog over te spreken. Dus ik kan op dit moment niet aangeven wat er dan minder moet. Daar gaan we samen met de Staten het gesprek over aan.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar we zijn het er denk ik wel over eens dat als je 24 miljard door 12 provincies deelt, dat je dan op hooguit 2 miljard uitkomt, toch?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nee, want zoals u weet heeft Brabant een hele specifieke opgave. Die wordt anders gevoeld in andere provincies, zoals bijvoorbeeld als het gaat om de aanpak van de stikstofproblemen. Het verschil tussen Zeeland en Brabant is er nu eenmaal. De grootte van de problemen, de grootte van de provincie. Daar zal een verdeling in moeten worden aangebracht. En ik hoop ook JA21 in Den Haag ervoor gaat strijden dat er in ieder geval een groot transitiefonds komt. Want als het er helemaal niet komt, dan valt er helemaal niets te verdelen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, we gaan met dit bestuursakkoord verder invulling geven aan onze bestaande verplichting in Europees nationaal verband als het gaat om natuurherstel, een actieve

bescherming van onze Brabantse Natura 2000 gebieden, de realisatie van het Natuur Netwerk Brabant, maar ook om alles op alles te zetten om uiterlijk in 2027 te voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water. De strijd tegen de verdroging krijgt vorm en we onderzoeken de mogelijkheid om een heffing in te voeren voor kleine onttrekkers van grondwater. Dat is logisch, want water wordt schaars. Dus geldt de gebruiker betaalt. D66 is trots op de ambitie in het bestuursakkoord om voldoende betaalbare woningen te bouwen. Het uitgangspunt is om zoveel mogelijk in de steden, dorpen en kernen te bouwen en bij voorzieningen.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Dank voorzitter, het woord Kaderrichtlijn Water is gevallen en daar haak ik dan toch even op in. Er staat namelijk in het bestuursakkoord beschreven dat er vanuit wordt gegaan dat er op tijd Rijksgelden komen en dat is een aanname. En ik vroeg me af is hier ook een plan B voor? Stel dat die Rijksgelden op zich laten wachten, wat gaan we dan doen om toch te zorgen voor genoeg en kwalitatief goed water in Brabant?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, ik ben nooit zo voor het openlijk uitspreken en uitwerken van plannen B. Als je een krachtige lobby wilt inzetten richting Den Haag, dan zet je alles op alles om ook het Rijk te dwingen om met geld over de brug te komen. Het is een gemeenschappelijke opgave waar ook het Rijk een verantwoordelijkheid heeft. Vervolgens komen we ongetwijfeld ook te spreken bij de uitwerking en ook de financiële uitwerking van dit bestuursakkoord in het voorjaar, over waar de provinciale middelen naartoe gaan. Maar ik wil echt alles op alles zetten om ook het Rijk te dwingen om met geld over de brug te komen.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Ik hoop heel erg dat het Rijk daar ook in meegaat, maar mocht u toch moeten nadenken over een plan B, dan wil ik daar graag met u over meedenken.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Die uitgestoken hand heeft u zeker. Het is alleen maar heel fijn, want het is een grote gemeenschappelijke opgave.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Die Kaderrichtlijn Water wordt de volgende nekslag voor onze Brabantse boeren als al die natuurplannen daarmee doorgaan. Maar ik hoor de heer Van Miltenburg van D66 ook vol lof spreken over het belasten van de kleine gebruikers van grondwater. En dan hebben we het dus over mensen die een kleine grondwaterput of een pompje in de tuin hebben staan. En dan vragen we ons toch af, er wordt hier met grootse woorden gesproken over brede welvaart et cetera, maar ondertussen is deze coalitie bezig om onze Brabantse burgers met zulk soort maatregelen toch weer extra te belasten, toch weer een extra heffing op te leggen. En dan vraag ik me af door zo'n ingewikkeld systeem op te gaan tuigen, gaat dit uiteindelijk de belastingbetaler niet meer geld kosten dan dat het gaat opleveren? Er moet een hele administratieve slag worden gemaakt om dit in kaart te brengen en te kunnen meten. Dus waarom dan die kleine gebruiker hiermee lastig gaan vallen?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Meneer Van Hattem, u heeft het over brede welvaart. En brede welvaart betekent ook dat je heel zorgvuldig omgaat met je natuurlijk hulpbronnen. Dat doe je niet alleen maar voor de mensen die nu in Brabant leven, maar ook met het oog op de toekomst, op de toekomstige generaties. En juist in dat geval is het van wezenlijk belang dat we het principe, de gebruiker betaalt, ook gaan doorvoeren. Want ook al die kleine onttrekkingen samen zorgen voor een behoorlijke onttrekking van een schaarse bron, ons grondwater.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, maar dat betekent dat het weer een extra last wordt voor onze Brabanders. En dat toont ook meteen aan dat brede welvaart helemaal niet staat voor welvaart voor onze Brabanders. Nee, met deze coalitie gaan ze extra betalen. Een extra heffing op het gebruik van grondwater. Dus ik zie nu bevestigd worden dat met dit beleid van brede welvaart het voor onze Brabanders alleen maar duurder wordt. Dat er minder welvaart komt en er meer geld binnen gegrabd wordt door de overheid. Is dat de brede welvaart die deze coalitie voor ogen heeft?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nogmaals voorzitter, ik verval in herhaling. Brede welvaart betekent dat je ook kijkt naar de toekomst. En dan is het heel simpel. De vervuiler betaalt, de gebruiker betaalt. Dat heeft alles te maken met sturingsmechanismen om Brabant ook voor toekomstige generaties welvarend te houden. Voorzitter, ik ga verder met mijn betoog.

De **voorzitter**: En u heeft nog minder dan een minuut, dat weet u.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ik had het nog over woningbouw. Bij grote woningbouwprojecten kijken we bij de aanleg naar klimaatbestendigheid, maar ook naar bereikbaarheidsaspecten. Mobiliteit maakt immers mogelijk mee te kunnen doen aan de Brabantse samenleving. Er worden vanuit dat perspectief goede concrete stappen gezet op mobiliteit. De basis wordt weer op orde gebracht in het openbaar vervoer, de prijs van buskaartjes wordt niet verhoogd. We zetten in op betere internationale treinverbindingen, uitbreiding van fietspaden netwerken en op experimenten met nachtreekvervoer voor jongeren. Kortom, het bestuursakkoord barst van de ambitie. Tot slot wil ik namens D66 de beide formateurs Bert Pauli en Erik Van Merrienboer bedanken voor de professionele en prettige wijze waarop zij het formatieproces in goede banen hebben geleid. En onze dank gaat ook uit naar Natasja Wijnen, Lieve Timmermans en Berno Schemmekes voor de voortreffelijke ambtelijke ondersteuning.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik heb heel goed geluisterd naar wat er gezegd werd over mobiliteit. En dan gaat het over treinen, bussen, fietsen. Dat hoor ik. Maar hoe zit het met het eigen autogebruik? En hoe zit het met de provinciale wegen waar we, zoals we weten, al 140 miljoen euro tekort komen om de huidige plannen uit te voeren?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Die vraag heeft u al eerder gesteld aan de VVD. We gaan inzetten, dat heeft u ook kunnen lezen in het bestuursakkoord op het doorzetten van een aantal projecten en indien dit niet mogelijk is omdat het juridisch simpelweg niet kan, dan gaan we inzetten op onderhoud. Maar we willen wel dat er een alternatief wordt geboden tussen de auto, tussen openbaar vervoer, tussen de mogelijkheid om je in Brabant per fiets te verplaatsen, of simpelweg met de benenwagen.

De heer **Rutjens** (JA21): Dus als er te weinig geld is om die wegen aan te leggen, ik heb het niet over stikstof, dan moeten ze maar met de fiets? Of hoe zit dit?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nee, simpelweg, we zullen keuzes maken. Die keuzes worden u later voorgelegd. Maar we gaan ook hier eerst kijken wat we kunnen doen met het Rijk. Het Rijk heeft inmiddels middelen beschikbaar gesteld onder het MIRT. Het is denk ik voor ons allemaal een grote opgave om die middelen in ieder geval in te kunnen zetten in Brabant voor wat we noemen multimodale bereikbaarheidspakketten. Afrondend de laatste zin, voorzitter, ik heb de formateurs en de ambtelijke ondersteuning bedankt, want zonder hun steun zou het bestuursakkoord niet tot stand zijn gekomen. Ik hoop dat met de brede steun van de Staten het akkoord kan worden uitgevoerd en we samen de toekomst van Brabant kunnen maken. Dank u wel.

De **voorzitter**: De laatste interruptie is voor de heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. Ik hoor van de heer Van Miltenburg en het staat ook in het bestuursakkoord dat er ingezet gaat worden op nachtbussen. Dat is hartstikke prima, dat kan ik ook onderschrijven. Maar als je het nieuws leest van de afgelopen weken, dan zie je dat er grote personeelstekorten zijn om al de huidige buslijnen te vullen. Dus waarom de keuze om alsnog in te zetten op die nachtbussen waar geen personeel voor is, in plaats van wegen te gaan bouwen?

De heer **Van Miltenburg** (D66): U chargeert een beetje, want u doet voorkomen alsof er een keuze moet worden gemaakt. We gaan experimenteren met nachstreekvervoer, want dat is ontzettend cruciaal, ook voor jongeren die bijvoorbeeld gebruik willen maken van horecavoorzieningen in een nabijgelegen stad en zonder openbaar vervoer daar simpelweg niet kunnen komen. Dus het is niet of-of, maar het is en-en. Natuurlijk is de krapte op de arbeidsmarkt daarbij een grote zorg, dus daar zullen oplossingen voor moeten worden gevonden.

De **voorzitter**: Dank u wel. En dat was het einde van uw betoog. Ik had aangegeven dat we rond half 1 zouden schorsen voor de lunch. Het is half 1 dus ik stel voor dat we dat voor drie kwartier doen. Ik zie u graag over drie kwartier weer terug.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, het is tijd. Ik heropen de vergadering en ik nodig graag de heer Buiks uit om naar het spreekgestoelte te komen om zijn bijdrage te leveren.

De heer **Buiks** (CDA) : Dank u wel, voorzitter. Na weken onderhandelen en het zelfgekozen reces ligt hier het nieuwe coalitieakkoord, wat meer een coalitiekookboek is geworden. Achterin staat een foto van de koks die het moeten gaan uitvoeren. Het is een beginnerskookboek geworden vol recepten. Een soort all you can eat concept. Maar wanneer de gerechten af zijn, wat ze kosten en hoe de bereiding is, kunnen we niet lezen in dit coalitieakkoord. De prijs van het buskaartje stijgt met een inflatiecijfer, maar met welk inflatiecijfer is onbekend. De motorrijtuigenbelasting stijgt de komende vier jaar met 2,5 procent per jaar, maar dit is dan weer onafhankelijk van het inflatiecijfer. Voor 145 provinciemedewerkers gaat het contract verlengd worden, dat kost 22 miljoen euro per jaar. Even snel gerekend is dit 151.724 euro per medewerker. Dit is hopelijk de eerste tikfout. Graag hier duidelijkheid over. Wat men moet doen en wanneer, lezen we niet terug. Deze concreetheid missen we in dit akkoord. Er wordt veel verkend en onderzocht, maar wat gaat er nu precies gedaan worden? De stallendeadline wordt voor een aantal sectoren anderhalf jaar uitgesteld. Concrete plannen, ho maar. We zochten tevergeefs naar het Participatietraject. De titel van het kookboek is dan ook zeker niet Heel Brabant bakt. Het kookboek is incompleet en onaf, een potpourri van verschillende keukens. Bent u bereid om aanpassingen of toevoegingen te doen naar aanleiding van dit debat.

De **voorzitter**: De heer Rutjens interrumpeert u.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik vraag me af hoe frustrerend moet het zijn, als CDA, om hier te staan tegenover eigenlijk een anti-boeren coalitie, maar die de stallendeadline meer heeft verschoven dan het CDA tijdens haar bestuursperiode.

De heer **Buiks** (CDA) : U vraagt hoe frustrerend moet het zijn? Laat ik me tot de inhoud beperken en dan kom ik er direct op terug. Dat lijkt me het verstandigst. Het komt in mijn verhaal terug, wil ik zeggen. Voordat wij kunnen oordelen of we voor of tegen zijn, hebben we een aantal verduidelijkende vragen. 1) u investeert wat betreft kleine kernen in levendigheid en vitaliteit. Dit betreft voorzieningen, zoals u dat

noemt. Is hier ook ruimte in kleine kernen voor woningbouw en om welke aantallen gaat het? 2) er is 6 miljoen voor mobiliteit, waarvoor? Een goedkoper buskaartje? Extra buslijnen voor de kleine kernen? Nachtbussen, fietsverbindingen? We horen het graag. 3) Brabant zet zich in voor het oplossen van knelpunten die de spoordoorsnijdingen in onze provincie met zich meebrengen, volgens u. Kan nu elke gemeente waar dit aan de orde is een verzoek voor ondertunneling indienen? Of gaat u de spoorlijn verleggen? Graag willen we weten hoeveel u bereid bent hierin te investeren in euro's. 4) Het opruimen van drugsdumpingen betaalt u uit Rijksgelden, zegt u. Maar als dit Rijksoverheidsbeleid is, dan hebben we daar niets over te zeggen. Hoe gaat u dit aanpakken? 5) Nieuwe werklocaties dienen zorgvuldig en vraaggericht ontwikkeld te worden, volgens u. Wat is zorgvuldig? Wanneer wel en wanneer niet? 6) Wanneer is XL-logistiek van toegevoegde waarde volgens u? Want dan mag dit alsnog gerealiseerd worden, kunnen we lezen. Graag vanuit u een toelichting. 7) Er kunnen volgens u alleen windmolens komen als de buurt akkoord is. Tegelijkertijd zet in op energietransitie. Dit lijkt ons uitdagend. Hoe gaat u dat doen? 8) Wat wordt op pagina 31 bedoeld met extra mogelijkheden die stoppende agrariërs mogen toepassen? 9) Op bladzijde 40 staat dat er minder gevaarlijke stoffen via het spoor vervoerd moeten worden. Hoeveel minder is uw ambitie? 10) Als agrariërs maatregelen hebben getroffen om stikstof te reduceren, worden ze 20 jaar gevrijwaard van controles. Over welke maatregelen hebben we het hier? Is dit minder dieren houden, een nieuwe stal, of misschien een andere investering. Wat valt exact onder deze maatregelen? En als deze maatregelen komen uit de Rijksoverheid, waar staan we dan? 11) PAS-melders krijgen een lage prioriteit bij handhaving. Dat klinkt heel mooi, maar is dit nu wel of niet handhaven, wat u bedoelt? Als een juridische procedure aangespannen gaat worden door een derde partij, dan gaat de rechter oordelen, met alle gevolgen van dien. De PAS-melders verdienen nu eindelijk zekerheid. Dus ook daar graag uw antwoord op. 12) Er gaan pachtgronden uitgegeven worden. Is dit langdurige pacht? Dit is belangrijk als er geen kunstmest- of bestrijdingsmiddelen gebruikt mogen worden. Agrariërs moeten kunnen investeren in een te bewerken grond. 13) Blijft voor de sector, anders dan melkvee en kalverhouderij, de aanvraagdatum van 1 oktober 2023 bestaan? Hoe kunnen de varkenshouders en geitenhouders aan hun verplichtingen van stalaanpassingen voldoen, nu alle vergunningsaanvragen on hold staan? En als de vergunning wel is aangevraagd, maar niet is verleend? Voor de geitenhouders zijn er momenteel nog geen erkende systemen, dus ook daar graag duidelijkheid over.

De **voorzitter**: Wilt u richting afronding gaan?

De heer **Buiks** (CDA): Ja, dat wil ik. Dat ga ik doen. 14) U heeft het over onorthodoxe maatregelen. Wat zijn dat? En voorzitter, zo kunnen we nog wel even doorgaan. Wij willen duidelijkheid voor de Brabanders. Wat staat er aan eindgerechten? Veel kunnen wij begrijpen. Er staat voor iedereen wel iets tussen, maar of het ook uitgevoerd gaat worden en of het betaald kan worden, is in nevelen gehuld. Tot zover in de eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie nog. Gaat u gang meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Het klonk in ieder geval al heel gefrustreerd, maar u ging nog antwoord geven op mijn vraag hoe gefrustreerd u was.

De heer **Buiks** (CDA): Het zijn gewoon vragen die ik stel. Gewoon verduidelijkende vragen. U betiteld dat als gefrustreerd. Zo beschouw ik het zeker niet. Wij zijn tot nu toe de eerste fractie die verduidelijkende vragen heeft gesteld voordat wij een oordeel kunnen vormen of we voor of tegen zijn. En hoe gefrustreerd? Ik heb daar geen last van. Nee, ik heb geen last van frustratie vandaag.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Mijn vraag was vrij specifiek. Hoe frustrerend moet het zijn om nu een anti-boeren coalitie hier te zien zitten, die meer uitstel van de stallendeadline voor mekaar heeft gekregen dan het CDA in het college.

De heer **Buiks** (CDA): Wij hebben een aantal maanden geleden een motie ingediend, toen bent u ook nog voorstemmer geweest. We hebben daarin aangegeven wat de lijn van het CDA is en wat wij willen met die stallendeadline. Die heeft het niet gehaald. Dat is de praktijk.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Rutjens, u moet misschien nog even wat ophalen, maar u kunt wel blijven want u heeft het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames, heren, Brabanders, Samen maken we Brabant. Was dat kapot dan? Nog niet. Brabant en de Brabanders kunnen tegen een stootje en hebben tot dusver de pogingen van allerhande linkse bestuurders doorstaan. Maar hoe lang nog? We lezen in het eerste hoofdstuk over visie dat er zicht is op van alles. Daar stonden ze in de ivoeren toren uitkijkend over het gepeupel. Samen maken ze Brabant afstandelijker. De woordkeus onderstreept het, verbinden, maatschappelijke uitdagingen, brede welvaart, innovatieve kracht, het verschil maken, visie, keuzes met lef. Samen maken ze Brabant tot een elitair bestuurderscliché. Volgens overheidsadepten is er grote behoefte aan stabiel bestuur. Stond dat in een verkiezingsprogramma van de winnende partijen? Hingen daarvoor vlaggen ondersteboven? En zien we de grootste politieke aardverschuiving uit de naoorlogse tijd? Samen maken ze Brabant bemoeizuchtiger. Samen maken ze Brabant ook voller. Ze schrijven over demografische groei die op ons afkomt. Ze maken geen enkele aanstalte daar wat aan te doen. Bovenwettelijke regels maken het bouwen minder rendabel. Bouwen in met name de binnensteden is vooral duurder. En daar gaan 2000 Hugo-hokken niet bij helpen. Samen maken ze Brabant krappier. Hun oplossing voor het infarct op infrastructuur wordt gezocht in gedeelde mobiliteit en modern werken. Je zult maar een echte baan hebben, of een bedrijf waar je producten maakt of je klanten bezoekt. Samen maken ze Brabant onbereikbaar. En in uw vrije tijd moet u verbinding met maatschappelijke opgaven hebben. Samen maken ze Brabant een stuk vermoeiender. Even moesten we lachen. Toen er stond dat kunstenaars worden betrokken bij oplossingen voor duurzaamheid, mobiliteit en woningnood. Vingerverven tegen netcongestie, streetdansen tegen woningnood en non-binair pottenbakken voor mobiliteit in de kleine kernen. Samen maken ze Brabant krankjorum. Niet op een leuke manier, want bij Klimaat en energie lezen we dat de energietransitie nadrukkelijk ook een sociaaleconomische transitie is. Ik lees het nog een keer, de energietransitie is nadrukkelijk ook een sociaaleconomische transitie. Samen maken ze Brabant naargeestiger. Terwijl we weten dat netcongestie een gevolg is van elektrificatie en decentrale opwek, worden die oorzaken niet weggenomen. Samen maken ze Brabant onstabiel. In de boerentoeekomst dreigt er vooral monomane druk en dwang naar extensiveren, kringloop en biologische landbouw. Landbouw, zoals in de Middeleeuwen. Samen maken ze Brabant achterhaald en verpaupert. Gelukkig komen er geen extra Natura 2000 gebieden. Dat zou natuurlijk ook vrij lastig zijn, omdat inmiddels elke postzegel hei en stuifzand al Natura 2000 is. Maar toch. Helaas zegt het helemaal niets over eventuele extra normen, nog meer verzonnen habitats of op het lobby-kantoor gewenste flora en fauna. Nog meer kale winst natuur. En die 8 miljard BPLG euro's, die komen dus niet. Samen maken ze Brabant afhankelijker, ingewikkelder en onhoudbaar. Ondertussen gaan de zogenaamde kleine onttrekkers betalen. Samen maken ze Brabant strenger. We blijven hopen dat die strengheid nou ook eens gaat gelden voor het GroenLinkse bomen stoken in de Amercentrale. De handhaving van PAS-melders daarentegen krijgt lage prioriteit. Een schijnoplossing, totdat meneer Vollenbroek weer eens procedeert. Samen maken ze Brabant onzekerder voor ondernemers. En curieus is het, dat er wordt gemeld dat onze rol steeds anders kan zijn. Wat? Samen maken ze Brabant onduidelijker voor de burgers. Daarom dienen we ook een motie in om een rollenparagraaf op te nemen. Blijkbaar moeten we in die rollenparagraaf een hele nieuwe overheidsrol definiëren, namelijk die van kritische vriend. Klop-klop, goeiemiddag, doe eens open, ik ben van de provincie, ik ben uw kritische vriend. Samen maken ze Brabant doodeng. Deze linkse

deugplannen worden onder meer betaald uit de verhoging van de opcenten, 107 miljoen uit de reserve en wat boekhoudtrucs. Uit alles valt ook op te maken dat er gehoopt wordt op nog meer belastinggeld en inflatie euro's van het Rijk. Samen maken ze Brabant armer. Samenvattend, Brabanders moeten van alles, mogen niks, behalve dan de rekening betalen. Samen maken zij Brabant weer tot een wingewest voor hun activistische deugdoelen.

Motie M64-2023 Rollenparagraaf in Statenstukken

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constateernde dat:

- Volgens het bestuursakkoord de provincie vanuit verschillende rollen opereert: "We versterken het Brabants openbaar bestuur door zoveel mogelijk samen met onze medeoverheden als één overheid op te treden en vanuit verschillende rollen en verantwoordelijkheden samen te werken in onze taken en ambities.", en "Onze rol kan <daarbij> steeds anders zijn, evenals de samenwerkingsvorm";
- De in het bestuursakkoord geschetste gewenste bestuursstijl elementen omvat zoals 'open' en 'verantwoordelijk';

Overwegende dat:

- Deze constateringen, zeker in combinatie, de noodzaak oproepen om de Provinciale rollen (alsmede belangen) bij de dossiers en voorstellen steeds helder te schetsen;
- Dit de transparantie en openheid richting zowel de burger als PS vergroot en van verantwoordelijkheid getuigt;
- Dit tevens ondersteunend is aan de kaderstelling en controle van PS;
- Dit ook aanknopingspunten voor risicobeheersing biedt voor GS en de organisatie;
- Eerder dit jaar al een initiatiefvoorstel inzake 'Rollenparagraaf in Statenstukken' (voorzien van onderbouwing) in PS is behandeld;
- Dit initiatiefvoorstel als leidraad kan dienen voor de uitwerking van de rollenparagraaf in toekomstige Statenstukken;

Dragen GS op:

- Om zoals voorgesteld in het initiatiefvoorstel, in Statenstukken een paragraaf op te nemen waarin de rollen en belangen van de provincie t.a.v. het dossier zijn beschreven;

en gaan over tot de orde van de dag.

Willem Rutjens, JA21

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Motie M65-2023 Dreigende dwangwet

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 8 september 2023, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constateernde dat:

- de omstreden dwangwet provincies meer bevoegdheden zal geven om gemeenten te dwingen nog meer asielzoekers te huisvesten;
- op deze wet veel kritiek is van zowel gemeenten als de Raad van State;
- er nog veel onzekerheid is over de werking van deze wet;

Verzoeken het college:

- geen verdere druk uit te oefenen op de Brabantse gemeenten als het gaat om de opvang van asielzoekers;
- de agenda en notulen te openbaren van de "tafels", "overleggen" en andere gremia over immigranten- en vluchtelingenhuisvesting waaraan Gedeputeerden deelnemen als participant of toehoorder.

en gaan over tot de orde van de dag.

Willem Rutjens, JA21

Motie M66-2023 Stop Belastingheffing op Grondwater Onttrekking door Kleine Gebruikers

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 08-09-2023, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat;

- De nieuwe coalitie van plan is om de grondwaterheffing uit te breiden.
- De nieuwe coalitie van plan is om kleine grondwater-onttrekkers, waaronder particulieren, te belasten.

overwegende dat;

- Er momenteel geen duidelijk overzicht is van wie grondwater onttrekt, en het van essentieel belang is om deze informatie te verzamelen om het grondwaterbeheer adequaat te reguleren. Het noodzakelijk is dat er toezicht en handhaving worden ingezet om de voorgestelde grondwaterheffing effectief te implementeren en te handhaven.
- De Omgevingsdiensten van Noord Brabant te kampen hebben met een aanzienlijk personeelstekort, wat hun vermogen om deze taken uit te voeren beperkt.
- De belastingdruk op de burger momenteel al aanzienlijk is en dat de invoering van deze grondwaterheffing de lasten voor de burgers nog verder zou vergroten.

verzoekt/verzoeken Gedeputeerde Staten,

Af te zien van de invoering van de grondwaterheffing voor kleine onttrekkers per 1 januari 2025, zoals voorgesteld in het bestuursakkoord.

en gaan over tot de orde van de dag.

Willem Rutjens, JA21

Motie M67-2023 Stop Lastenverhoging

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 8 september 2023,

Constaterende dat:

1. Per 1 Juli de accijns op benzine en diesel opnieuw flink zijn verhoogd;
2. De accijns op benzine en diesel vanaf 1 januari nog eens flink omhoog gaan, tot wel 21 cent per liter;
3. Het bestuursakkoord daarbovenop ook nog een verhoging van de opcenten aankondigt van 2,5% per jaar.

Overwegende dat:

1. Slechts een fractie van de opcenten daadwerkelijk worden gebruikt voor de Brabantse wegen;
2. Hardwerkende Brabanders dagelijks de auto nodig hebben voor dagelijks gebruik;
3. Het leven steeds duurder wordt voor ons Brabanders.

Spreken uit:

1. Dat de in het bestuursakkoord aangekondigde verhoging van de opcenten met 2,5% per jaar geen doorgang mag vinden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Kevin Nuijten, JA21

Tjerk Langman, PVV

Motie M68a-2023 De Brabantse Bijdrage aan Vrede & Veiligheid

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 8 september 2023,

Constaterende dat:

1. Door geopolitieke spanningen de vloot van de Nederlandse luchtmacht genoodzaakt is zich uit te breiden en meer te oefenen;
2. De vier Brabantse militaire luchthavens een positieve bijdrage leveren aan het beschermen van onze veiligheid;
3. De provincie zich volgens het bestuursakkoord 2023-2026 inzet voor het beperken van onze militaire luchthavens, en het voorkomen van uitbreiding van militaire luchtvaartactiviteiten op basis van het beleidskader 'Milieu'.

Overwegende dat:

1. Het echter noodzakelijk is om de militaire luchthavens in staat te stellen hun operationele capaciteit te behouden en waar nodig uit te breiden om te voldoen aan gestelde eisen.

Verzoekt Gedeputeerde Staten:

1. De actuele situatie omtrent vrede en veiligheid, en de eventuele daaruit volgende behoefte aan extra ruimte voor militaire luchtvaartactiviteiten, expliciet mee te nemen in de gesprekken met het ministerie van Defensie, met als doel te verkennen waar er ruimte zit om in deze behoefte te voorzien.

En gaat over tot de orde van de dag.

Kevin Nuijten, JA21

Mede ingediend door:

Tjerk Langman, PVV Noord-Brabant

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Koevoets van Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Als u mij toestaat, voordat ik begin aan mijn bijdrage namens Lokaal Brabant, wil ik dadelijk iets dat me toegespeeld is door de heer Frans Brouwers van 50PLUS ook nog even te delen met uw Staten.

De **voorzitter**: Klopt. En dat hebben we aan de voorkant besproken. En ook afgesproken dat u daar de gelegenheid toe krijgt.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Nou hoop ik alleen dat ik het juiste stuk meegebracht heb en dat van de heer Brouwers. Excuseert u mij, ik moet nog even terug.

De **voorzitter**: U heeft geluk, dit gaat niet van de spreektijd af.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Daar kom ik weer goed weg. Voorzitter, Lokaal Brabant zet de mens voorop en wil ervoor zorgen dat iedere Brabander meetelt, mee kan doen. Het aantal Brabanders dat vertrouwen heeft in onze aanpak groeit. Het groeit gestaag en dat is te zien in de gemeenten waar onze oorsprong ligt en waar inmiddels meer dan 40 procent van de wethouders namens een lokale partij zit. Het aantal zien we nog niet terug in de Staten, maar bij de verkiezingen dit jaar zijn we wel verdubbeld. En als we dat nog drie keer doen, dan komt het wel goed. Voorzitter, aan de hand van een paar inhoudelijke zaken wil ik laten zien dat het bestuursakkoord dat vorige week is gepresenteerd uitstekend aansluit bij de visie van Lokaal Brabant. De door de coalitie in het bestuursakkoord opgenomen ambitie om heel Brabant, ook kleine kernen, bereikbaar te houden met openbaar vervoer bijvoorbeeld, sluit naadloos aan bij het programma van Lokaal Brabant. Dat daarbij ook gekeken wordt naar gebruik van vervoerssystemen zoals Automaatje, buurtbus en ander vervoer op maat, dat juichen we toe. We zien

dat als innovatief denken op gebied van openbaar vervoer. Bij de presentatie van het akkoord vorige week is door de lijsttrekkers van de nieuwe coalitiepartijen overduidelijk gesteld dat wat niet kan, niet geëist kan worden. Realisme met betrekking tot onder andere de stikstofmaatregelen. Inmiddels wordt breed beseft dat iedereen moet bijdragen aan het verlagen van de uitstoot. We willen een vitaal platteland en niets doen is geen optie. Waar echter nog geen voldoende afdoende systemen voor handen zijn, is meer tijd nodig. En Lokaal Brabant is blij dat we dit zo hebben kunnen afspreken. Ook dat we tijdig voordat de zogenaamde stallendeadline voor onder meer melkveehouders ingaat, samen zullen kijken of er voldoende reële mogelijkheden beschikbaar zijn, waaruit een veehouder kan kiezen.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. De heer Berkvens heeft het woord.

De heer **Berkvens** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Meneer Koevoets geeft aan dat voor een gedeelte van de sectoren de termijn wordt opgerekt, omdat er nog geen systemen voorhanden zijn. In het akkoord staat ook dat dat is, omdat de dieren gehuisvest zijn in een open stal. Dan zijn er andere sectoren waar ook nog geen systeem voorhanden zijn en die ook gehouden worden in open stallen. Worden die dan ook verruimd? Of blijft het enkel bij die twee sectoren die genoemd zijn?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): We hebben een aantal sectoren genoemd en we zijn als coalitie van plan om te kijken, die opdracht geven we ook mee aan GS, dat daar waar geen oplossingen mogelijk zijn, dat kunnen inderdaad open stallen zijn voor andere soorten, of we daar inderdaad kunnen eisen wat het is. Want zoals ook uitgesproken tijdens de presentatie afgelopen vrijdag, daar waar niet kan, kun je niet eisen.

De heer **Berkvens** (BBB): De datum die daaraan hangt is 1 oktober. Dus dit vereist wel enorme snelheid.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dat vereist snelheid, dat klopt. Voor dat dit akkoord wordt uitgewerkt en in voege gaat, is 1 oktober die datum, dat klopt. Dus we zullen aan de slag moeten. Gelukkig hebben we daar een goed iemand van Lokaal Brabant voor in gedachten, die daarmee aan de slag kan gaan.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U staat te verdedigen dat de stallendeadline uw keuze is geweest, om dat op die manier vorm te geven. U heeft een aantal maanden geleden een motie van het CDA gesteund en meegetekend zelfs, die ver afwijkt van wat er nu in het akkoord staat. Is er in de tussentijd bij u iets gebeurd dat u zegt, ik ben er anders over gaan denken? Want het is heel vreemd dat die move zo gemaakt wordt en dat u een aantal sectoren, de geitenhouderij, de pluimveehouderij, de varkenshouderij, totaal niet noemt. Dus u laat die gewoon op 1 oktober staan, terwijl de motie die u steunde daar ver van afwijkt. Dus wat is er in de tussentijd gebeurd bij Lokaal Brabant?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): In de tussentijd is er wel het een en ander gebeurd. Wat er gebeurd is, is dat we gezegd hebben, we willen verantwoordelijkheid nemen om Brabant bestuurbaar te houden. Dat hoef ik u niet uit te leggen. Dat heeft u verschillende jaren in dit huis mogen doen. En ik herinner u er bijvoorbeeld aan dat wij in het begin van dit jaar een motie hebben ingediend om die deadline helemaal te vergeten. Dat was het standpunt waarmee Lokaal Brabant ook de coalitie onderhandelingen is ingegaan. En het is geven en nemen. Dat weet u ook, want zoals ik al zei, in het begin van dit jaar hebben wij een motie ingediend en die heeft het CDA helaas niet gesteund. Anders hadden we het toen al af kunnen maken.

De heer **Buiks** (CDA): U zegt dus, dit is een onderhandelingsresultaat en we zijn het er eigenlijk niet mee eens.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Nee, we zeggen niet dat we het er niet mee eens zijn. We zijn het er mee eens. We hebben een gebalanceerd akkoord, daar staan verschillende dingen in. In het totaalplaatje vinden we dat dit een gebalanceerd akkoord is. We hebben ruimte geschapen voor die sectoren waar op dit moment niks kan, die ook niks kunnen. Dat willen we graag hebben. Daar gaan we naar 2026. De motie waaraan u refereert, die vroeg in eerste instantie om 2025. Wij zijn blij dat we deze extra tijd hebben kunnen geven voor deze veehouders. Daar waar mogelijkheden zijn, moet je aan de slag, omdat we ook willen dat Brabant wel van slot komt.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Bij de persconferentie zei de door u voorgestelde gedeputeerde dat hij met alle individuele landbouwers in gesprek ging. Dat nodigt natuurlijk uit voor een aantal vragen. Hoeveel landbouwers zijn er eigenlijk volgens u in Brabant? Ten tweede, op welke termijn gaat u met al die individuele landbouwers spreken? En ten derde hoeveel geld neemt u precies mee om die landbouwers een toekomst te geven?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik zal met het laatste beginnen. De financiële uitwerking, dat zullen we zien. We hebben ook een claim neergelegd bij de Rijksoverheid, zoals u weet, om een aantal zaken op te lossen. Daar zullen we wel afhankelijk van zijn. En de situatie in Den Haag is, zoals die nu is. We zullen af moeten wachten wat daaruit komt. Mark, ons huidige Statenlid, gaat daarmee praten als hij dadelijk gedeputeerde is. We praten over honderden boeren, duizenden boeren in Brabant. Dus hij zal daar heel druk mee gaan zijn. Maar ik heb begrepen dat hij dit weekend al van plan is om te gaan beginnen. Dus dat zal zeker gaan gebeuren. En wilt u uw tweede vraag nog even herhalen?

De heer **Rutjens** (JA21): Mijn vragen waren, hoeveel zijn er? Honderden, duizenden, misschien kunt u wat preciezer in zijn. De tweede vraag was, op welke termijn gaat gedeputeerde Oudenhoven met al die mensen praten en hoeveel geld neemt hij mee?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dan heb ik het beantwoord, want dit weekend gaat hij al in gesprek met veehouders.

De heer **Rutjens** (JA21): Er zijn nogal veel landbouwers. Ik neem aan dat hij niet alle landbouwers in een weekend gaat spreken? Dus nogmaals wat is de termijn? Ik herhaal nog maar een keer mijn vraag. En ten tweede de vraag, we weten inmiddels dat die 8 miljard voor BPLG niet komt. Waar haalt u het geld vandaan? Hoeveel belastinggeld of inflatie euro's zijn er nodig?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): We hoeven niet iedereen uit te kopen gelukkig. Ik denk dat er nog veel, met name jonge, boeren zijn die verder willen. Daar hoeft het geld niet naartoe. Maar we zullen ons sterk maken om te zorgen dat datgene wat we willen, wat we hier opschrijven, dat we dat ook kunnen uitwerken. Dat is onze ambitie, dat is onze commitment en daar gaan we mee verder. En meneer Rutjens, Mark zal dit weekend al gaan beginnen. Welke termijn hij dat zal doen? Vanaf nu tot aan het eind van zijn zittingsperiode.

De **voorzitter**: Ook wel bekend als de heer Oudenhoven. De heer Frenken heeft het woord.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Koevoets zeggen, wat niet kan, gaan we ook van niemand vragen. Maar dat is in het verleden wel gebeurd. Er zijn boeren die hebben zwaar

geïnvesteed in maatregelen, die gewoon niet werken. U wilde de onderhandelingen ingaan dat er geen stallendeadline kwam. U zegt van ja, dat is toch wel gedaan, je kunt niet alles winnen. Ik had bijna gezegd, had maar uw poot stijf gehouden, want nu werkt u mee aan dat boeren moeten gaan investeren in wat niet houdbaar is. Kortom mijn vraag is, bent u bereid om ze schadeloos stellen?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ik hoor een vraag die ik heel interessant vind. Had de poot maar stijf gehouden, misschien hadden we dat kunnen doen. Dan hadden we waarschijnlijk nog geen coalitie gehad, dan was 1 oktober blijven staan en was 1 juli 2024 blijven staan. Dat had niet zoveel verschil gegeven, het was alleen maar erger geweest. Wij vinden dat we op dat gebied vooruit moeten en dat we daarmee aan de slag gaan. Over schadeloos stellen. Wat we in ieder geval willen, is dat we aan ondernemers die geïnvesteed hebben in systemen, waarvan we op dat moment dachten dat ze adequaat waren, dat ze zouden doen wat beloofd was dat ze zouden doen, nu niet moeten vertellen dat hun systemen en hun stallen niet meer passen in ons systeem. Dus zij mogen erop rekenen dat zij onze steun hebben en daar gaan we niet op terugkomen.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): In het akkoord maakt u onderscheid tussen de varkenshouders, geitenhouders en rundveehouders. U heeft voor die eerste groepen de deadline op 1 oktober laten staan. Nu is mijn vraag, weet u 100 procent zeker dat er voor die houders een adequaat stallensysteem is?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Tja, 100 procent. Ik acht me geen expert op alle gebied. Maar we weten dat er voor die veehouders een systeem beschikbaar is. En zoals we weten is het voor de meeste dichte stallen zo, dat we daarin met luchtwassers en andere maatregelen in actie kunnen komen en de dingen kunnen doen om tijdig de stikstofuitstoot te reduceren. En daar houden we aan vast.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Bent u het met mij eens dat het tegen alle beginselen van behoorlijk bestuur indruist, dat op moment dat wij iets verwachten van onze boeren wat er niet is, dat dat niet kan.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Als wij iets verwachten dat er niet is, dat kan niet. Dat zou inderdaad onbehoorlijk bestuur zijn. Vandaar dat we gezegd hebben, we realiseren ons dat er op dit moment voor open stalsystemen geen oplossing te bedenken is, te implementeren is - te bedenken misschien wel, maar niet te implementeren is - waar we echt mee aan de slag kunnen gaan. Vandaar dat we die mensen de tijd geven. We geven die ondernemers de tijd tot 1 januari 2026 en we kijken tijdig daarvoor of dat er dan wel systemen zijn, waar ze mee aan de slag zouden kunnen. Als dat niet zo is, dan zullen we op dat moment ons moeten realiseren dat we wellicht verder uitstel moeten gaan geven.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. Van landbouw wil ik graag even naar mobiliteit, want ik lees in het partijprogramma van Lokaal Brabant, ik citeer: "Provinciale opcenten worden volledig ingezet voor mobiliteit, verkeer en vervoer". Vervolgens lees ik in het bestuursakkoord dat nog steeds driekwart van de opcenten aan linkse hobby's wordt besteed en dat er zelfs een verhoging komt van de opcenten met 2,5% per jaar. Nu snap ik dat je in coalitieonderhandelingen concessies moet doen. Maar dit staat wel heel mijlenver uit elkaar. Graag een reflectie daarop.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Zoals ik al zei, het is een pakket van maatregelen dat samenkomt. Wij zijn op mobiliteitsgebied heel blij dat we andere partijen mee hebben gekregen om te zorgen dat kleine kernen ook bereikbaar blijven met openbaar vervoer. Dat is voor ons eigenlijk het speerpunt

geweest van de mobiliteitssituatie. We zouden graag zien dat daar zoveel mogelijk bijgedragen wordt waar nodig. De realiteit, meneer Nuijten, is ook dat als je kijkt naar de opbrengsten van de opcenten en je kijkt naar wat het openbaar vervoerssysteem ons kost, dan loopt het niet zo ver uiteen. Dus het grootste deel van die opcenten gaat al naar mobiliteit, zou je kunnen zeggen.

De heer **Nuijten** (JA21): En wat betreft de verhoging van 2,5% per jaar. Is Lokaal Brabant het daar mee eens? Is het zo dat de 2,5% echt aan het vervoer besteed wordt, dus aan de bussen, aan de wegen? Of wordt de 2,5% ook voor andere zaken gebruikt?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): We zien het huis, het financiële huis als één geheel. Een van de inkomstenbronnen die we hebben, zijn de opcenten, de motorrijtuigenbelasting. Dat is eigenlijk onze enige autonome bron die we hebben. We zullen de inkomsten moeten uitsmeren over onze uitgaven. D

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Toch wil ik van Lokaal Brabant nog een duidelijk standpunt horen met betrekking tot die datum van 1 oktober. U zegt hier dat de aanstaande gedeputeerde met al die agrariërs gaat spreken. Dat gaat hij niet alleen van het weekend doen, zei u. Daar doet hij vier jaar over. Maar goed. Het is allemaal prima, dat hij dat gaat doen, maar 1 oktober komt dichtbij. Wat zegt u nu tegen die geitenhouders, tegen die pluimveehouders en tegen die varkenshouders? Moeten die nu voor 1 oktober hun vergunning indienen?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ja, die moeten voor 1 oktober een vergunning indienen, zoals het college, waar het CDA zitting in nam, dat bepaald heeft. En dat is de realiteit waar we mee zitten op dit moment.

De heer **Buiks** (CDA): Dat betekent dat een geitenhouder, waarvoor nog geen enkel erkend systeem is, voor 1 oktober iets moet indienen en daar zijn geen systemen voor.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Een geitenhouder zit meestal met een dichte stal. En die zal daar een luchtwasser op kunnen plaatsen, meneer Buiks.

De **voorzitter**: Ik zie nog een interruptie door mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. In de brieven van 30 juni, de brief van Van der Wal en de brief van de heer Adema staat dat emissie reducerende systemen, inclusief de luchtwassers, via een passende beoordeling een vergunning moet krijgen. En de vergunningen die aangevraagd worden bij de provincie worden allemaal standaard on hold gezet. Hoe kunnen zij dan voldoen op 1 juni 2024? Dat is mijn vraag.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Er zijn gelukkig al systemen die wel in de Rav-lijst zitten. Ze kunnen die aanwenden, ze kunnen daarvoor een vergunning aanvragen. En ik zou de boeren allemaal op willen roepen om dat vooral te doen, als het hun betreft, voor 1 oktober. Want als ze dat gedaan hebben, dan kunnen ze er ook op rekenen dat we als provincie zeggen, jullie hebben op tijd de actie genomen en we kunnen jullie verder beschermen voor eventuele zaken die komen. Mochten die luchtwassers alsnog niet goedgekeurd worden, dan kunnen we kijken wat voor mogelijkheden we verder hebben. Maar je moet wel een stap nemen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Zoals ik u zei, in de brieven van 30 juni staat letterlijk te lezen dat de Rav-codes vervallen zijn en dat ze allemaal via een passende beoordeling een vergunning krijgen. Dus wat u zegt, kan helemaal niet.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): De realiteit is ook, voorzitter, dat die Rav-codes op dit moment geldig zijn. De realiteit is dat als we niks doen, dat Brabant op slot blijft en dat we niet vooruitkomen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hebben een suggestie voor uw gedeputeerde die dit weekend allerlei boeren gaat bezoeken. Namelijk misschien moet hij naar Gilze-Rijen gaan. Daar zit namelijk een geitenhouder met 1500 geiten en die heeft een open stal. Dus dat is een beetje in tegenspraak met wat u zegt, dat alle geitenhouders dichte stallen hebben. En ook deze open stal in Gilze-Rijen moet een luchtwassers hebben en voor 1 oktober aan een vergunning voldoen. Dus ten eerste klopt het niet, wat u zegt. Ten tweede is het toch echt heel erg belangrijk dat meneer Oudenhoven, binnenkort gedeputeerde, daar naartoe gaat om dat probleem maar eens even uit te leggen.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): We zullen het hem doorgeven.

De **voorzitter**: De heer Boon. En daarna kan ik me voorstellen dat we verdergaan, want u heeft nog niet eens de helft van uw spreektijd gebruikt.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, ik schrok van de uitspraak dat hij er maar een luchtwasser op moet zetten als er geen andere stalmaatregelen of andere mogelijkheden zijn. Toen deze maatregelen begonnen, is van links tot rechts eigenlijk door alle partijen uitgesproken, we gaan boeren niet dwingen naar de luchtwasser. Ze moeten pas aan die regels voldoen als er ook alternatieven aanwezig zijn. U zegt nu, als er geen alternatieven zijn, hebben ze pech, dan zetten ze maar een luchtwasser neer. Heb ik dat goed begrepen? En ik ben ook benieuwd hoe de andere coalitiepartijen daarover denken. Want dit is echt een verandering in het beleid ten aanzien van het eerdere beleid dat we hier uitgevoerd hebben.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, de heer de Boon komt hier met iets waarvan ik zeggen moet, ik kan het me niet herinneren dat we van links naar rechts gezegd hebben, dat we geen luchtwassers zouden moeten hebben. Het heeft mijn voorkeur niet, laat dat helder zijn. U moet mij niet afschilderen als zijnde een groot voorstander van luchtwassers, want ik snap ook dat je eigenlijk veel betere dingen kunt doen. Maar je zult wat stappen moeten nemen. Als we dit niet gaan doen, meneer Boon, dan blijft Brabant gewoon op slot staan en we willen echt die boot van de kant afduwen.

De heer **Boon** (PVV): Dus als ik goed begrijp, ik hoop dat andere coalitiepartijen ook kunnen reageren, als er geen alternatieven zijn voor luchtwassers, dan worden de boeren dus gedwongen om luchtwassers te nemen. Is dat correct?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden gaat kort reageren, maar u kunt ook nog in uw eigen termijn zo meteen een reactie geven.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Even een reactie op de heer Boon. Volgens mij weet de heer Boon namelijk heel goed hoe het zit. Er zijn verschillende manieren om te voldoen aan de IOV. Eén van de manieren is innovatieve stalsystemen. Andere manieren zijn extensiveren, minder dieren houden, natuur inclusief en biologisch is. Dus het is niet terecht om te doen alsof we de agrariër in een hoek duwen. Dat is totaal niet wat er in werkelijkheid gebeurt.

De **voorzitter**: Gaat u verder meneer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u wel. Voorzitter, we kampen met een krapte op het elektriciteitsnet. Deze dreigt onze ambities met betrekking tot de energietransitie en verduurzaming te frustreren. We zien als Lokaal Brabant dat ook hier de problemen best van onderop kunnen worden aangepakt. En in het bestuursakkoord vindt u dit terug. De gemaakte regionale afspraken en de nog te maken afspraken moeten we respecteren. En we moeten met gemeenten en anderen per regio bekijken of we lokale oplossingen kunnen vinden. Indien een bedrijf bijvoorbeeld een overschot heeft en een goede buur komt tekort, dan is het wat ons betreft voor de hand liggend dat we kijken hoe we deze ondernemers kunnen verbinden. Om Brabant te laten floreren, wordt meestal aan de economie gedacht. Lokaal Brabant wil natuurlijk de sterke Brabantse economie in stand houden, maar met een sterke economie alleen zijn we er niet. We staan zoals in het akkoord ook is opgenomen voor brede welvaart.

De **voorzitter**: Gaat u gang, meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoor de heer Koevoets nu spreken over van onderop met ondernemers zaken aanpakken. Maar tegelijkertijd heb ik net de discussie gehoord dat er eigenlijk van bovenaf wordt opgelegd, neemt u als agrarisch ondernemer maar die luchtwassers, want iets anders dat kan niet. De oplossing wordt opgedrongen van bovenaf om luchtwassers te nemen, terwijl als een boer er zelf voor kiest, dan is het zijn keuze, maar nu wordt het opgelegd. Hoe verhoudt zich dit tot het van onderaf samenwerken met ondernemers? Het is dan toch precies het tegenovergestelde?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): U hoorde mevrouw Van der Linden al een aantal opties geven. Er zijn wel degelijk keuzes beschikbaar. En met name ook in de richting van de toekomst willen we ervoor zorgen dat er ook keuzes zijn voor de agrarische ondernemers, net zoals voor andere ondernemers, om te beslissen op welke wijze zij die uitstoot halen. Het gaat natuurlijk uiteindelijk om het doel. Het doel is niet een luchtwasser, of minder dieren, of wat dan ook, maar het doel is dat we de uitstoot beperken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, maar het punt is dat als er dan geen echte alternatieven zijn, die gecertificeerd zijn en toegelaten kunnen worden, die vergunbaar zijn, dan worden ze toch wel aangewezen op die luchtwassers. Dat gaat dan botsen met een andere ambitie uit dit bestuursakkoord, wat op zichzelf een hele goeie ambitie is, namelijk het aantal stalbranden terugdringen. We zien met name door die luchtwassers dat er veel stalbranden ontstaan. Dus ik hoor ook graag van de heer Koevoets, als deze ambitie serieus wordt genomen en het ondertussen vrijwel de enige optie is voor boeren om richting zo'n luchtwassers te gaan. Hoe gaat zich dat met elkaar verhouden? Gaan we niet juist meer stalbranden krijgen als we nog meer luchtwassers richting onze boeren gaan afdwingen?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): We zullen erop moeten letten dat die luchtwassers doen wat ze moeten doen en dat ze onderhouden worden. En dat het op die manier functioneert dat die stalbranden niet hoeven te ontstaan.

De heer **Van Hattem** (PVV): We hebben net gesproken over dat er oplossingen zouden moeten zijn. We hebben begrepen dat daarom de stallendeadline alleen voor rundvee is verschoven. Maar wanneer nou blijkt dat voor geiten, varkens en kippen ook de oplossingen niet werken. Wanneer gaan we dan ook daarin schuiven?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dan gaan we dat opnieuw bezien wanneer blijkt dat dat inderdaad zo is.

De heer **Van Hattem** (PVV): En dan kunnen we schuiven?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Zoals we al gezegd hebben, wat niet is of wat niet kan, dat kunnen we ook niet eisen. Het is ook onzin om te vragen aan een boer om te investeren in iets dat niet werkt. Dat snapt u, dat snap ik, dat snapt iedereen.

De heer **Van Hattem** (PVV): We noteren het, dank u wel.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Waar was ik? Ik had het over brede welvaart en dat wil zeggen dat we oog hebben voor de gezonde leefomgeving. Dat we een vitaal platteland hebben en dat we ondersteunen daar waar mogelijk de cultuur, de volkscultuur, ons erfgoed en de sport. Dat alles helpt Brabant weer dichterbij brede welvaart te brengen. Ten slotte, maar niet op de laatste plaats zijn we blij dat we samen kunnen werken aan een veiligere Brabantse samenleving. Veiligheid is van groot belang.

De **voorzitter**: Maakt u het maar even af. Daarna ga ik de heer Rutjens het woord geven.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Veiligheid is van het grootste belang. Veiligheid zorgt ook voor vrijheid. We staan de komende weken stil bij de prijs die we voor onze vrijheid hebben betaald. En volgend jaar vieren we dat we 80 jaar in vrijheid mogen leven in Brabant.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik hoorde net in het vorige blokje over cultuurerfgoed spreken. Maar hoe pregnant is het dan, of hoe vervelend is het dan, dat Offroad Budel gecanceld is. Op 30 augustus krijgen we het bericht Offroad Budel gaat niet door. Maar wat we wel gaan doen, is deugkunstenaars vragen of ze alsjeblieft willen meehelpen met mobiliteit en de oplossing voor netcongestie. Ik bedoel kunnen we even serieus hier ook over praten?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Wij kunnen serieus overal over praten, maar deugkunstenaars heb ik volgens mij niet teruggelezen in het akkoord, voorzitter. Dat heb ik niet gezien. Maar we roepen iedereen op, dus ook kunstenaars om mee te denken. En wat we zien is dat kunstenaars vaak hele creatieve ingangen hebben. Dat heb ik zelf ook mogen ervaren en ik zou graag willen dat iedereen meedenkt. En met een beetje creativiteit kunnen we wellicht een heel end komen.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar waarom krijgen kunstenaars, gesubsidieerd door Kunstloc en dat soort clubjes wel een rol om mee te denken over mobiliteit en energie en dat soort dingen en andere burgers niet.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Wat mij betreft hebben wij daar geen labeltjes opgeplakt zoals Kunstloc, dat haalt u erbij. Kunstenaar is een heel breed begrip wat mij betreft, als u zichzelf een kunstenaar noemt of iemand kent die zichzelf een kunstenaar noemt, meldt die persoon dan aan. Want we staan open voor iedere bijdrage en kunnen iedere hulp gebruiken. Dat hebben we hard nodig als Brabant, dat iedereen meedoet.

De **voorzitter**: Dank u wel. En nu was volgens mij ook aan het einde van uw betoog.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Nee, nog net niet. Maar ik ga wel afronden hoor.

De **voorzitter**: U heeft nog tijd. Gaat uw gang.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Lokaal Brabant kiest ervoor verantwoordelijkheid te nemen en lef te tonen. We willen meebesturen op basis van gelijkwaardigheid op een betrokken, open en integere manier. Het liefst doen we dat zo dat iedereen betrokken is. Ook hier in de Staten. Samen in overleg. Met ons doel een nog beter perspectief voor alle Brabanders, van onderop en met iedereen. Samen maken we Brabant. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Hamerslag.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik zou toch nog even de tijd krijgen voor de bijdrage van meneer Brouwers.

De **voorzitter**: Ja, u heeft groot gelijk. Daar krijgt u de ruimte voor.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant, namens de heer Brouwers van 50PLUS): U moet nu even niet denken dat ik hier sta, maar dat meneer Brouwers hier staat. Dat is misschien verwonderlijk, maar hij heeft een bijdrage gegeven aan mij en die zou ik graag voor dragen. 50PLUS kan zich voor het grootste deel vinden in het ambitieuze bestuursakkoord 2023-2027 Samen maken we Brabant. Maar het zal u niet verbazen dat we als 50PLUS enkele kanttekeningen hebben bij het uitgangspunt dat gekoppeld is aan het samen maken en dat in het zicht is dat iedereen kan meedoen, niet alleen jongeren, een doelgroep waar ruimschoots aandacht voor is, ze worden negen keer genoemd, terwijl oudere senioren slechts een keer worden genoemd. We kunnen ons niet voorstellen dat dit college, dat tijdens de presentatie sprak over een kneiter sociaal akkoord, geen aandacht heeft voor de groep ouderen die maar liefst 50 procent van onze samenleving uitmaken. En evenmin dat er weinig tot geen aandacht is voor onze gehandicapten en kwetsbare medemens. 50PLUS blijft het ook jammer vinden dat er ook nu weer geen gedeputeerde wordt benoemd met ouderen- en kwetsbarenbeleid in haar of zijn portefeuille. Maar we spreken de hoop uit dat Lokaal Brabant deze rol binnen de coalitie gaat oppakken. Je kan maar wat vinden. Het is logisch dat het akkoord de grote lijnen van het bestuursakkoord weergeeft. Wat 50PLUS betreft, behoort tot deze grote lijnen ook de door Provinciale Staten aangenomen motie, dat leningen en subsidies die door de provincie worden verstrekt, worden beoordeeld op doelmatigheid en doeltreffendheid. Het zou de coalitie sieren wanneer deze opdracht aan het college aan het bestuursakkoord Samen maken we Brabant wordt toegevoegd. Wat betreft de stallendeadline. Tijdens de presentatie werd dit ook door de journalisten aangehaald. 50PLUS is blij dat dit college de vee- en kalverhouders meer adem geeft. We vinden het jammer dat het niet geldt voor de varkens- en pluimveehouders. Daarentegen is 50PLUS weer blij met de uitspraak van de beoogd gedeputeerde dat wanneer de deadlines uiteindelijk niet haalbaar blijken, er tijdig gesproken gaat worden over het verlengen van de deadlines. Deze toezegging stelt 50PLUS gerust. Overigens blijft 50PLUS een voorstander om de landelijke afspraken te volgen, maar daar zult u ons de komende vergaderingen zeker nog over horen. We wensen alle nog te benoemen gedeputeerde heel veel succes in hun ambtsperiode en spreken de hoop uit op een kneiter sociale en constructieve samenwerking. Tot zover de inbreng van 50PLUS.

De **voorzitter**: Nu wordt het wel heel ingewikkeld voor meneer Koevoets om als meneer Brouwers te praten. Gaat uw gang.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik stel ook geen vraag, voorzitter, dat zou niet goed zijn. Maar ik heb wel een suggestie voor 50PLUS. Uit de woorden van 50PLUS, voorgedragen door een andere partij, horen we dat ze erg bezorgd zijn over de rol van ouderen, vijftigplussers, omdat ze niet gehoord worden. De hele praktische suggestie is dat ze zichzelf vanaf nu kunstenaar noemen. En dan mogen ze mee gaan denken. Dank u wel.

De **voorzitter**: En nu kom ik inderdaad toch echt bij mevrouw Hamerslag, Partij voor de Dieren. Zij heeft het woord.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Dank, voorzitter. De zin die het bestuursakkoord het best samenvat is volgens mij de volgende, wij willen een mensgericht bestuur zijn. Dat wordt pijnlijk duidelijk als we het akkoord lezen. Vooral natuurlijk in het hoofdstuk over agrarische ontwikkeling onder het kopje welzijn voor dieren, waar ik in mijn tweede termijn verder op in zal gaan, maar waarvan ik alvast kan verklappen dat we hier een motie over gaan indienen. Wie de afgelopen week het nieuws heeft gevolgd, weet dat er bij de beruchte horrorfokker in Eersel, bij wie eerder honderden verwaarloosde en mishandelde dieren zijn weggehaald, toch weer honden zijn gevonden. Het is walgelijk en absurd dat iemand die zo weinig aandacht heeft voor het welzijn van dieren keer op keer doorgaat. En tijdens het 2019 is door deze Staten een motie breed aangenomen om dierenmishandeling en criminaliteit bij elkaar te betrekken, bijvoorbeeld voor het tegengaan van illegale puppyhandel, welke mede is ingediend door aankomende coalitiepartijen VVD, GroenLinks, PvdA, SP en D66. Is hier nog wel voldoende aandacht voor? Doet de provincie wel genoeg voor de dieren bij broedfokkers en illegale handel? Of zien deze partijen, net als ik, ruimte voor verbetering? Het is niet op te maken uit het mensgerichte bestuursakkoord. Dan voorzitter, in het bestuursakkoord staat dat het regenboog-stembusakkoord wordt omarmd. En dat kan ik alleen maar toejuichen. Echter, alleen woorden zijn niet genoeg als daden uitblijven. Het eerste punt van het regenboog-stembusakkoord, dat door bijna alle coalitiepartijen is ondertekend, is dat een van de leden van het college verantwoordelijk wordt voor LHBTI+ beleid. Deze is echter niet terug te vinden bij de portefeuilleverdeling. De eerste belofte is al niet nagekomen. Hoe moet dit verder de komende vier jaar? Om het college de kans te geven deze vergissing goed te maken, dienen wij hier samen met Volt een motie over in. Het zou het college sieren deze motie breder op te pakken en een gedeputeerde inclusiviteit in te stellen, die opkomt voor mensen in de LHBT+ gemeenschap en andere kwetsbare en gemarginaliseerde groepen in de samenleving. Dan verder over stikstof en natuur. In het bestuursakkoord wordt genoemd dat er in deze bestuursperiode geen extra Natura 2000 gebieden of zodanig streng beschermde natuurgebieden bijkomen. Kan de aankomende coalitie duiden wat er wordt bedoeld met zodanig streng beschermd? Natuur wordt alleen maar streng beschermd als dit noodzakelijk is. En hoe kan nu al worden besloten dat we niet gaan doen wat nodig is om natuur te beschermen? Het is wat betreft de coalitiepartijen belangrijker om vooral geld te verdienen aan de natuur. Er moet immers gerecreëerd en ondernomen kunnen worden. Bescherming vinden zij blijkbaar minder belangrijk. Dit kan verschrikkelijke gevolgen hebben. Daarom dienen wij een motie in die de mogelijkheid om natuur te beschermen openhoudt. Een andere vreemde maatregel is het helpen verplaatsen van veehouders naar andere provincies. Mijn fractie heeft overwogen hier een motie op in te dienen. Maar dit plan is zo vreemd dat we niet eens wisten waar we moesten beginnen. Willen we echt onze problemen over de provinciale grens gooien en dan doen alsof ze weg zijn? Ik hoop echt dat een van de coalitiepartijen me zo gaat vertellen dat dat niet echt het plan is. Hoe dan ook als bedrijven verplaatst worden, blijven wij blijkbaar wel achter met de mest. Er is namelijk ruimte voor meer mestvergisters. Hiermee worden zogenaamd groen gas gemaakt. Maar gas uit mest is niet groen, het is poepbruin. Het houdt een systeem in stand waar miljoenen dieren onder lijden, wat veel overlast voor mensen geeft en wat geen duurzame energie oplevert. Vandaar onze motie om te stoppen met het opwekken van dit bruine gas. We moeten inzetten op het verminderen van de stikstofuitstoot. En het is dan ook niet uit te leggen dat de stallendeadline voor melkveehouders wordt uitgesteld. Als uitleg staat er dat er nog niet voldoende werkende maatregelen zijn voor deze sector. Maar er staat ook dat het houden van minder dieren een maatregel is om stikstofuitstoot te reduceren. Hoe is dit met elkaar te rijmen? Mevrouw Van der Linden zegt net zelf dat er ook andere opties bestaan. Er is dus geen noodzaak voor zaken als luchtwassers. Waarom vasthouden aan lapmiddelen die alle problemen van de vee-industrie in stand houden, maar dan met iets minder stikstof. Mijn partij waarschuwt al jaren dat we niet die weg in moeten gaan. En ook uit dit akkoord blijkt dat beter geluisterd moet worden naar de Partij voor de Dieren. Mijn partij zegt namelijk ook al jaren dat we prioritering moeten aanbrengen op vrijkomende stikstofruimte, maar dit wordt altijd weggewuifd. Nu staat dit plan in het

bestuursakkoord. Het is fijn dat deze stap eindelijk gezet gaat worden. Maar mijn vraag is wat willen de partijen prioriteren? En wat vooral niet? Om te helpen een begin te maken met dit dilemma dienen wij een motie in om grootschalige logistiek in ieder geval geen prioriteit te geven. We dienen ook nog twee moties in over het erkennen van intrinsieke waarden voor dieren en voor de natuur. Maar de toelichting daarover volgt in mijn tweede termijn. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

Motie M69-2023 Eindverantwoordelijke dierenwelzijn

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023 behandelend het Bestuursakkoord 2023-2027

overwegende dat;

- in het bestuursakkoord staat dat er vanuit de provincie Noord-Brabant oog is voor het welzijn van dieren;
 - wat het "oog voor het welzijn van dieren" is, momenteel niet duidelijk wordt uit Brabants beleid;
- constaterende dat
- dierenwelzijn binnen de landbouw, maar ook in het kader van o.m. natuur (stroperij) en economie (malafide hondenhandel), een levend maatschappelijk thema is;
 - het provinciaal beleid zich uitstrekt over verschillende terreinen die te maken hebben met dieren en dierenwelzijn, zoals veehouderij, dieren in het wild, jacht en soortenbescherming;
 - door het ontbreken van een provinciale eindverantwoordelijke, deze verschillende beleidsterreinen versnipperd zijn en niet goed op elkaar worden afgestemd;
 - door het ontbreken van een provinciale eindverantwoordelijke, dierenwelzijn een onderbelicht thema dreigt te blijven;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- in de uitwerking van het bestuursakkoord dierenwelzijn te borgen door het benoemen van een eindverantwoordelijke;
- aan Provinciale Staten een notitie te overleggen met daarin de actiepunten waaruit blijkt, of in de toekomst zal blijken dat oog hebben voor het welzijn van dieren ook zal leiden tot concreet beleid;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Ellen Putman,
Partij voor de Dieren

Motie M70a-2023 Uitvoering regenboogstembusakkoord

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, behandelend Bestuursakkoord 2023-2027;

constaterende dat

- vrijwel alle huidige coalitiepartijen voorafgaand aan de laatste PS-verkiezingen het regenboogstembusakkoord van de COC-afdeling in Brabant hebben ondertekend;¹
- vrijwel alle coalitiepartijen hebben beloofd zich in te spannen om de maatregelen van het regenboogstembusakkoord uit te voeren, waaronder het verantwoordelijk maken van één van de leden van het college voor LHBTI+-beleid;²

overwegende dat

- het nakomen van expliciete beloftes, gedaan tijdens verkiezingscampagnes, ten goede komt aan de geloofwaardigheid van de politiek;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- om, in lijn met het regenboogstembusakkoord, één van de leden van het college verantwoordelijk te maken voor LHBTI+-beleid;
- dit lid van het college erop te laten toezien dat de punten van het regenboogstembusakkoord worden uitgevoerd;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Partij voor de Dieren
Inge Vossen, Volt

Motie M71-2023 Sluit bescherming niet uit

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023 behandelend het Bestuursakkoord 2023-2027

overwegende dat

- het beleidskader Natuur 2030 met de drie pijlers Robuust, Inclusief en Verbonden, de basis voor ons beleid vormt;
- heel Brabant wel vaart bij een robuuste, toekomstbestendige en veerkrachtige natuur;
- bescherming van de zones rond N2000 noodzakelijk is om, een robuuste Brabantse natuur te bereiken;
- alle beschikbare middelen moeten worden ingezet om tot een robuuste Brabantse natuur te komen;

constaterende dat

- uit het meest recente stikstofonderzoek in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, blijkt dat de natuur nog meer overbelast is en dat we meer moeten doen om de natuur te herstellen;¹
- volgens de Rijksoverheid de opgave om de natuur op een gezond niveau te krijgen en wettelijke doelen te halen, daarmee groter wordt;²
- desalniettemin in het bestuursakkoord wordt genoemd dat er geen streng beschermde natuurgebieden bij komen in Brabant;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- in de uitwerking van het bestuursakkoord de mogelijkheid tot strengere bescherming van nieuwe en bestaande zones rondom Natura2000-gebieden te behouden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Ellen Putman,
Partij voor de Dieren

¹<https://open.overheid.nl/documenten/8f8b16dd-Of19-4139-97b4-Sb2c990fd159/fille>

²<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/08/31/natuur-blijkt-gevoeliger-voor-stikstof-opgave-voor-natuurherstel-is-groter-dan-gedacht>

Motie M72-2023 Geen bruin gas in Brabant

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, behandelend Bestuursakkoord 2023-2027;

overwegende dat

- het gebruik van bruin gas ('groen' gas uit mest) de veehouderij bestendigt, en daarmee de bijhorende negatieve effecten op dierenwelzijn, natuur, water-, lucht- en bodemkwaliteit, volksgezondheid en leefbaarheid;
- monomestvergisting een laag energetisch rendement heeft en daardoor niet als serieuze bron van energie beschouwd moet worden, maar hoofdzakelijk als middel om het mestoverschot te greenwashen;¹
- gebruik van bruin gas geen duurzame oplossing is richting een klimaatneutraal Brabant in 2050;

constaterende dat

- de Tweede Kamer mestvergisting heeft uitgesloten van de SDE++-subsidiepot, en de kringloopvisie voor de landbouw hierop wordt aangepast;²

verzoeken Gedeputeerde Staten

- geen nieuwe (mono)mestvergisters toe te staan;
- de (Interim) Omgevingsverordening hierop aan te passen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Partij voor de Dieren

¹ https://www.rvo.nl/onderwerpen/bio-energie/vergisting-en-vergassing/technieken#stimuleren_monovergisting-van-mest

² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z16251&did=2021D34987> &

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z20314&did=2021D43448>

Motie M73-2023 Lage prioriteit voor logistieke centra bij verdelen stikstofruimte

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, behandelend Bestuursakkoord 2023-2027;

overwegende dat

- vanwege de Zorgelijke staat van de Brabantse natuur de vergunningverlening voor aanvragen met stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden voorlopig stil is gelegd, en daarmee ook aanvragen voor vergunningen voor logistieke centra niet behandeld worden;
- er een moment komt waarop weer vergunningen kunnen worden aangevraagd voor logistieke centra, maar stikstofruimte wel een beperkende factor blijft; een schaars goed waarover de overheid maatschappelijke afwegingen moet maken, om te voorkomen dat geldt "wie het eerst komt, wie het eerst maalt";

van mening zijnde dat

- we "de basis op orde" moeten krijgen, en we echt keuzes moeten maken over waar we straks de herwonnen stikstofruimte voor inzetten, met het oog op het veelvoud aan opgaven met maatschappelijk belang, zoals natuurherstel, woningbouw, de energietransitie en de PAS melders;
- we moeten voorkomen dat het beetje stikstofruimte dat straks weer beschikbaar komt, zodra de vergunningverlening weer op gang komt, wordt verspild aan nog meer logistieke centra i.p.v. het te gebruiken voor opgaven met (meer) maatschappelijk belang;

constaterende dat

- het vorige college, op meerdere verzoeken vanuit PS¹, aangaf geen prioritering aan te kunnen brengen in het gebruik van vrijgekomen stikstofruimte;²
- de huidige coalitie wel kansen ziet om stikstofruimte te prioriteren;³

verzoeken Gedeputeerde Staten

- de fysieke leefomgeving prioriteit te geven door als provincie (voorlopig) geen aanvragen voor vergunningen, waarin ontwikkelruimte wat betreft stikstof wordt gegeven, voor logistieke centra in behandeling te nemen, zodra de vergunningverlening weer op gang komt;

¹ Zoals motie M17-2023: <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/2ca01c4f-21b4-4c35-b76e-09233054c287>

² Zie de reactie van GS op motie M17, op pagina 685:

<https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/OS7347Sc-9bf9-4cc5-a8b3-20df58bebce2?documentId=07d921a1-b161-412fb685-Sb0ad564cb58&agendaItemId=cd12aaaa-38ad-40cd-abf6-9b8f32f6c755>

³ Getuige de volgende passage: "Als we de komende tijd stikstofruimte kunnen gaan prioriteren, doen we dat op basis van een integrale afweging waarbij het bestuursakkoord richtinggevend is."

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Partij voor de Dieren

Motie M74-2023 Intrinsieke waarde natuur

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023 behandelend het Bestuursakkoord 2023-2027

overwegende dat

- het beleidskader Natuur 2030 met de drie pijlers Robuust, Inclusief en Verbonden, de basis voor ons beleid vormt;
- natuur een intrinsieke waarde heeft;

constaterende dat

- niet uit het Bestuursakkoord 2023-2027 blijkt dat de provincie Noord-Brabant de intrinsieke waarde van de natuur erkent;

spreken uit dat

- natuur intrinsieke waarde heeft;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- te handelen naar de intrinsieke waarde van natuur, ook bij de uitwerking van het Bestuursakkoord;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Ellen Putman,
Partij voor de Dieren

Motie M75-2023 Intrinsieke waarde dieren

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023 behandelend het Bestuursakkoord 2023-2027

overwegende dat

- dat in het Bestuursakkoord 2023-2027 op pagina 32 staat te lezen: "Wij hebben oog voor het welzijn van dieren";

constaterende dat

- uit het Bestuursakkoord niet blijkt dat de provincie Noord-Brabant ook de intrinsieke waarde van dieren erkent;

spreken uit dat

- dieren intrinsieke waarde hebben;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- te handelen naar de intrinsieke waarde van dieren, ook bij de uitwerking van het Bestuursakkoord;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag, Ellen Putman,
Partij voor de Dieren

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Laat ik als eerste eens beginnen met complimenten te geven. In het bestuursakkoord staan zaken die Volt Brabant graag wil omarmen. Denk daarbij aan de genoemde generatietoets, het intensiveren van het internationaliseringsbeleid binnen Europa, misschien moet dat nog duidelijker worden omschreven, de mobiliteit, de hubs, de inzet op het verbeteren van het internationale treinverkeer van en naar Duitsland en België en het verduurzamen van de industrieterreinen. Voor Volt Brabant allemaal noodzakelijke, prettige zaken. Wat Volt Brabant ook erg prettig vindt, is dat het voorgestelde college van Gedeputeerde Staten aangeeft open, integer en eerlijk te willen gaan besturen. Logisch lijkt me dat, maar in deze tijd is het niet verkeerd om dat nog eens extra te benadrukken. En als constructieve partij in de oppositie hebben we nu eens nagedacht hoe wij het nieuwe college daarbij kunnen helpen? En wij zijn gekomen tot twee handreikingen. En we dienen daarvoor ook twee moties in. Voor beide moties geldt dat het gaat om het invoeren van instrumenten die bijdragen aan een open, politieke omgeving, waarin de belangen van de Brabanders worden beschermd en het vertrouwen in het beleidsproces wordt versterkt. Ik zal deze moties nu vast voorlezen. Samen met de ChristenUnie delen wij u mede de motie Brabants lobbyregister. Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, constaterende dat, het voorgestelde college van Gedeputeerde Staten in haar

Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant', de voorgenomen bestuursstijl omschrijft als open, integer en eerlijk; het Europese anticorruptie orgaan GRECO in 2019 zestien aanbevelingen heeft gedaan aan Nederland ter bevordering van de aanpak van corruptie; een van de aanbevelingen ziet op het invoeren van regels en richtlijnen over de omgang van bestuurders en de ambtelijke top met derden en lobbyisten en het vergroten van de transparantie over hun contacten en de daarmee besproken onderwerpen; de provincie Brabant zeer slecht beoordeeld werd in het onderzoek uitgevoerd door de Volkskrant en de Open State Foundation in maart 2023. Overwegende dat de provincie Brabant voor grote keuzes staat om Brabant toekomstbestendig en duurzaam te maken en dit college in haar bestuursakkoord op veel onderwerpen aankondigt mogelijke oplossingen te onderzoeken; bindende integriteit en lobbyregels vanuit de landelijke overheid helaas nog op zich laten wachten; het vertrouwen van de Nederlandse burger in het openbaar bestuur afneemt. Draagt het voorgestelde college van Gedeputeerde Staten op tot invoering van een transparant, toegankelijk lobbyregister voor Gedeputeerden, ambtelijk top en Statenleden dat voldoet aan de aanbevelingen geformuleerd door GRECO; 2) financiering voor uitvoering hiertoe op te nemen in het aangekondigde uitvoeringsprogramma bij dit bestuursakkoord; hierover te rapporteren uiterlijk Q1 in 2024; en direct te starten, vooruitlopend op een volledig lobbyregister, met het bewaren van gegevens in lijn met de door GRECO gestelde aanbevelingen aan Nederland in 2019; en als laatste het openbaar maken van de agenda's van Gedeputeerde Staten naar voorbeeld van de regering. En gaat over tot de orde van de dag. Ik zie dat ik een interruptie heb.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel voorzitter. Uiterst goede voorstellen. Ik had het genoeg dit eerder te mogen lezen en dat kunnen we zeker steunen. Een verduidelijkende vraag daarbij, hoe kunnen we het beste draaideur politici daaronder vangen? Gedeputeerden die daarna adviseur worden, of mensen die bij een aan de provincie verbonden organisatie hun facturen sturen en daarna op een andere manier bestuurlijk verantwoordelijk worden.

Mevrouw **Vossen** (Volt): U heeft het nu over de afkoelingsperiode, neem ik aan?

De heer **Rutjens** (JA21): Een afkoelingsperiode, partijgenoten die baantjes krijgen, netwerkcorruptie, wat doen we daarmee?

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dat had ik in eerste instantie ook in de motie opgenomen, maar ik heb inmiddels begrepen dat dat op de agenda staat om binnenkort behandeld te worden. Dus dan zullen we daar met elkaar over in gesprek gaan. Wat mij betreft mag dat verlengd worden. Dus dat het langer mag duren voordat iemand die functie kan aannemen.

De heer **Rutjens** (JA21): En een afkoelingsperiode ervoor en erna?

Mevrouw **Vossen** (Volt): Zo diep ben ik er nog niet op ingegaan, maar er staat geloof ik een jaar afkoelingsperiode voor. Wij hadden graag gezien dat dat naar minimaal twee jaar gaat.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): De tweede motie dienen wij in met ChristenUnie en de PVV en die heet motie Transparante besluitvorming. Daar gaat het weer over constaterende dat de beoogde nieuwe coalitie van plan is om open, integer en eerlijk te gaan besturen; de nieuwe coalitie gelooft dat het beste naar boven komt als alle belangen en invalshoeken openlijk op tafel komen te liggen; het kabinet bij toezending van stukken aan de kamer ook de onderliggende departementale nota's actief openbaar maakt. Overwegende dat eenzelfde openbaarmaking van onderliggende ambtelijke adviezen de nieuw te vormen

Gedeputeerde Staten in staat stelt te voldoen aan het open en eerlijk communiceren over besluiten opdat het beste naar boven kan komen in de besluitvorming; onderliggende ambtelijke stukken inzicht kunnen geven in alle relevante feiten, risico's, alternatieven, argumenten en afwegingen die door de bewindspersonen zijn gehanteerd, bij evaluatie uit gesprekken met Kamerleden blijkt dat het openbaar maken al diverse voorbeelden van beslisnota's heeft opgeleverd die voor hen van toegevoegde waarde waren. Draagt het beoogde College van Gedeputeerde Staten op in navolging van het kabinet de onderliggende ambtelijke adviezen bij stukken naar Provinciale Staten openbaar te maken, met inachtneming van de anonimiteit van ambtenaren. En gaan over tot de orde van de dag. Voorzitter, hoewel het akkoord bol staat van doelstellingen en ambities, zou het nog krachtiger kunnen zijn als het voorziet in concrete actiepunten en meetbare doelen om voortgang te kunnen volgen. Het is Volt Brabant opgevallen dat op veel punten een Uitvoeringsagenda ontbreekt. Mooi dat we die stip op de horizon zien staan, maar de weg daarnaartoe is nog niet echt duidelijk. En hoe lang het gaat duren voordat we bij die stip zijn ook niet. En zeker niet onbelangrijk, hoeveel gemeenschapsgeld is nodig om tot die stip te komen? Ik roep dan ook op tot een snelle ontwikkeling en publicatie van die uitvoeringsagenda, zodat we gezamenlijk de ambitieuze doelen van dit bestuursakkoord kunnen realiseren. Het is van groot belang dat we onze belofte aan de Brabanders nakomen en hen de concrete stappen laten zien, die we nemen om dit doel te bereiken. Dank u, voorzitter.

Motie M76-2023 Transparante besluitvorming

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023,

Constaterende dat:

- De nieuwe coalitie een open, integer en eerlijk bestuursstijl voorstaan;
- De nieuwe coalitie beloven open en eerlijk te communiceren over besluiten, ook als deze niet bij iedereen op draagvlak kunnen rekenen;
- De nieuwe coalitie gelooft dat het beste naar boven komt als alle belangen en invalshoeken openlijk op tafel liggen;
- Het kabinet bij toezending van stukken aan de kamer ook de onderliggende departementale nota's actief openbaar maakt¹;

Overwegende dat:

- Eenzelfde openbaarmaking van onderliggende ambtelijke adviezen de nieuwe te vormen Gedeputeerde Staten in staat stelt te voldoen aan het open en eerlijk communiceren over besluiten opdat het beste naar boven kan komen in de besluitvorming;
- Onderliggende ambtelijke stukken inzicht kunnen geven in alle relevante feiten, risico's, alternatieven, argumenten en afwegingen die door bewindspersonen zijn gehanteerd
- Bij evaluatie³ uit gesprekken met Kamerleden blijkt dat het openbaar maken al diverse voorbeelden van beslisnota's heeft opgeleverd die voor hen van toegevoegde waarde waren;

Draagt het beoogde College van Gedeputeerde Staten op:

In navolging van het kabinet de onderliggende ambtelijke adviezen bij stukken naar de Provinciale Staten openbaar te maken, met inachtneming van de anonimiteit van ambtenaren.

En gaan over tot de orde van de dag.

Inge Vossen- van Beers, Volt Brabant
Anne Schipper, ChristenUnie/SGP
Patricia van der Kammen, PVV

¹<https://open.overheid.nl/documenten/ronl8e8df18Sf59ab09d8438d6f0e66a72d7c2999176/pdf&sa=D&source=docs&ust=1694107109023428&usg=AOvVaw2z7kXt16Qoxllsomr7ijeQ>

²https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20211216_rapport_versterking_functies_tweede_kamer_werkgroep_van_der_staaij.pdf&sa=D&source=docs&ust=1694107109025108&usg=AOvVaw33CRChUrhWo7vb3lNyPWI

³<https://open.overheid.nl/documenten/ronl31fa7d9ecd65ca24ac462c05eeb231ecc17ebf7e/pdf&sa=D&source=docs&ust=1694107109024167&usg=AOvVaw3pQ9j2rwtAzXlDjCgNXscS>

Motie M77-2023 Brabants lobbyregister

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023,

Constaterende dat:

- Het voorgestelde College van Gedeputeerde Staten in haar Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant', de voorgenomen bestuursstijl omschrijft als open, integer en eerlijk;
- Het Europese anticorruptie orgaan GRECO in 2019 zestien aanbevelingen heeft gedaan aan Nederland ter bevordering van de aanpak van corruptie;
- Een van de aanbevelingen ziet op het invoeren van regels en richtlijnen over de omgang van bestuurders en de ambtelijke top met derden en lobbyisten en het vergroten van de transparantie over hun contacten en de daarmee besproken onderwerpen;
- De Provincie Brabant zeer slecht beoordeeld werd in het onderzoek uitgevoerd door de Volkskrant en de Open State Foundation gepubliceerd in maart 2023.

Overwegende:

- Dat de provincie Brabant voor grote keuzes staat om Brabant toekomstbestendig en duurzaam te maken en dit college in haar bestuursakkoord op veel onderwerpen aankondigt mogelijke oplossingen te onderzoeken;
- Bindende integriteit en lobbyregels vanuit de landelijke overheid op zich laten wachten;
- Het vertrouwen van de Nederlandse burger in het openbaar bestuur afneemt

Draagt het voorgestelde College van Gedeputeerde Staten op:

1. Tot invoering van een transparant, toegankelijk lobbyregister voor Gedeputeerden, ambtelijk top en Statenleden dat voldoet aan de aanbevelingen geformuleerd door GRECO;
2. Financiering voor uitvoering hiertoe op te nemen in het aangekondigde uitvoeringsprogramma bij dit bestuursakkoord;
3. Hierover te rapporteren uiterlijk Q1 2024;
4. Direct te starten, vooruitlopend op een volledig lobbyregister, met het bewaren van gegevens in lijn met de door GRECO gestelde aanbevelingen aan Nederland in 2019;
5. Het openbaar maken van de agenda's van Gedeputeerde Staten naar voorbeeld van de regering.

En gaat over tot de orde van de dag,

Inge Vossen, Volt Brabant
Anne Schipper, ChristenUnie-SGP

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woorden aan de heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Vandaag bespreken wij het bestuursakkoord van de provincie Noord-Brabant. De fractie van Forum voor Democratie heeft kritisch gekeken naar het bestuursakkoord en ziet enkele zorgwekkende aandachtspunten met betrekking tot de bestuursstijl en de ambities. Het is belangrijk dat we deze kwestie onder de loep nemen, want een transparante en verantwoordelijke overheid is essentieel voor het welzijn van haar burgers. Ten eerste, het gebrek aan transparantie in het bestuursakkoord. Een vaag bestuursakkoord maakt het moeilijk voor de burgers. Onhelderheid kan leiden tot wantrouwen bij de bevolking en verminderde betrokkenheid. Hoe kunnen wij als Provinciale Staten het bestuur controleren als de doelstellingen nauwelijks concreet zijn? Dit ondermijnt de basis van onze democratie. We lezen vaak, we zetten in op en we stimuleren. In het hele stuk beginnen zinnen met, we willen, drie keer vaker dan met, we gaan. Durft men niet concreet te zijn? Of was de coalitie het onderling niet eens? Daarnaast moeten we ons afvragen of onze beslissingen gebaseerd zijn op reële problemen of dat we handhaven vanuit crisis. In de afgelopen jaren hebben we gezien dat overheden keuzes hebben gemaakt onder de noemer crisis. Waarbij maatregelen schadelijker waren dan de crisis zelf. Moeten we in Brabant deze stijl voortzetten of moeten we moedig genoeg zijn

om te doen wat goed is voor de Brabander? Zonder te handelen vanuit vermeende crises. Een ander opmerkelijk punt is het ontbreken van de term referendum. Hoewel er gesproken wordt over openheid, integriteit en eerlijkheid, lijkt de mogelijkheid voor burgers om inspraak te hebben in besluitvorming afwezig te zijn. Dat roept de vraag op over de daadwerkelijke bereidheid om de burgers te betrekken in het politieke proces. Nu wil ik graag enkele specifieke punten uit het bestuursakkoord aanstippen. Migratie. De oprichting van een migratie-informatiepunt roept vragen op, vooral in tijden van een woningtekort. Het is belangrijk om duidelijk te zijn over wie de doelgroep is en hoe dit initiatief het algemene welzijn van de Brabanders zal bevorderen. Circulaire economie. Het is in het huidige economiesysteem niet moeilijk om circulaire economie te hebben. De enige die dit kunnen veroorloven zijn de allergrootsten. Maar de gewone bakker of de kaasboer, die kan dit niet. De overheid kan het alleen maar laten werken door hier miljarden subsidie tegenaan te gooien. Is dit wenselijk? Woningbouw. Het doel om 130.000 woningen te bouwen tegen 2030 is niet reëel met de klimaat- en stikstofdoelstellingen die we in dit akkoord terugvinden. Hoe denkt men dit te gaan realiseren? Deelmobiliteit betekent afhankelijk zijn van een andere partij. Wie gaat beheerder worden van de shared mobility? Is dat de provincie? Is dat een andere partner? Wat als mensen geen gebruik willen maken van shared mobility? Blijft zelfstandig autorijden nog een norm? We zien in dit bestuursakkoord niets over de verbreding van de A58 en de A67, waar dagelijks vele auto's in de file staan. We begrijpen dat dit inderdaad landelijk besloten moet worden, maar nu wordt er geen enkele verantwoordelijkheid vanuit de provincie genomen. Energietransitie. Wat betekent de term energie-rechtvaardigheid? Hoe doelmatig ziet de aanmoediging van de snelle uitvoering van het opwekken van duurzame energie eruit? En dan de zonneladder. Met de gestelde klimaatdoelen in dit akkoord, hoe groot is de kans dat we op de laatste trede belanden? Ofwel dat de hele Brabantse grond straks vol ligt met zonnepanelen. Men wil energie-armoede bestrijden, maar steun van de provincie is nog steeds het belastinggeld van de Brabanders. Dus linksom of rechtsom, die warmtepompen en zonnepanelen kosten alle inwoners geld. Onlangs is uit berekeningen van de voorlichtingsorganisatie Milieu Centraal gebleken dat de terugverdientijd van zonnepanelen 25 jaar is. Een zonnepaneel is daarmee niet beter voor het milieu, gericht op de productie, afvoer en ook economisch niet rendabel. Agrarisch ontwikkelingen. Het is cruciaal om duidelijkheid te krijgen over de visie van de provincie op de agrarische sector. Uitkopen of niet uitkopen? En is verplicht onteigening een serieuze optie? En ziet het nieuwe bestuur kweekvlees daadwerkelijk als een kansrijke ontwikkeling? En dan stikstof. Zijn de ambities in dit akkoord niet te voortvarend, gezien de verkiezingsuitslag in Brabant? De val van het kabinet, nieuwe verkiezingen en het feit dat minister Van der Wal heeft aangekondigd het wetsvoorstel Halveren van stikstofuitstoot in 2030 niet in te dienen. Of is het beter om pas op de plaats te maken? Tenslotte, wat betekent een robuust en sterke natuur? Conclusie, dit bestuursakkoord roept belangrijke vragen op met betrekking tot transparantie en verantwoordelijkheid. Tot zover.

Motie M78-2023 Brandbrief Brabants wegennet

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Minister Harbers recent heeft aangegeven dat vier miljard euro, bedoeld voor nieuwe wegprojecten en drie vaarwegen, wegens stikstofproblematiek, personeelstekorten en hoge materiaalkosten in groot onderhoud van andere infrastructuur wordt gestoken;
- Dit voor Brabant concreet betekent dat de projecten A58 Breda - Tilburg, Innova58 Annabosch - Galder, A2 Deil - 's Hertogenbosch - Vught en A67 Leenderheide - Geldrop voorlopig geen doorgang kunnen vinden;
- GS in een memo over Uitkomsten Bestuurlijk overleg Leefomgeving d.d. 13 juni 1 hebben aangegeven dat zij deze zet van de minister betreuren en waarschuwen dat Brabant in 2030 massaal stil zal staan;

Overwegende dat:

- Brabant nu al dagelijks hopeloos vaststaat en de provincie alles op alles moet zetten om ervoor te

- zorgen dat de situatie op ons wegennet de komende jaren niet nog verder uit de hand loopt;
- Het betreuren van de plannen van de minister of het "meegeven van aandachtspunten voor het vervolgproces" alleen niet genoeg zullen zijn, maar dat er een krachtig signaal afgegeven dient te worden;
- Het op de lange baan schuiven van noodzakelijke uitbreidingen van het Brabantse wegennet een ontwrichtende werking op onze provincie zal hebben, waardoor we inmiddels kunnen spreken van een verkeersnoodtoestand in Brabant;

Dragen GS op:

- Middels een brandbrief aan het Rijk protest aan te tekenen tegen het on hold zetten van deze belangrijke projecten, waar al sinds lange tijd bestuurlijke afspraken over zijn gemaakt;
- In de brandbrief tevens van het Rijk te eisen dat zo spoedig mogelijk wordt gekeken naar wat bij de genoemde projecten wél kan, in plaats van de huidige "oplossing" om alles maar op de lange baan te schuiven;
- Voor het ondertekenen van deze brandbrief steun te zoeken bij zoveel mogelijk betrokken Brabantse gemeenten en bedrijven;

en gaan over tot de orde van de dag,

¹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/fe66ca71-939a-4823-b3c4-6e75f3fec276?documentId=c6f3b3c4-5dd3-4bdd-bac2-9f8a3e8c248e&agendaItemId=5d454ce8-4f17-4443-8ab4-6101494adb2e>

Mede in samenspraak met de fractie 50PLUS dienen wij deze motie in:

Tjerk Langman, PVV Noord-Brabant

Kevin Nuijten, JA21

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik als laatste het woord aan de heer Schipper, ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Vandaag behandelen we het bestuursakkoord en allereerst felicitaties aan de zes partijen die dat bereikt hebben. Een akkoord waar wij mixed feelings bij hebben. Mooie vergezichten, maar ook gedachtengoed dat ons zorgen baart. En bij mijn voorbereiding van dit debat moest ik denken aan een verhaal uit de Bijbel. Het gaat over de genezing van een man. Een citaat: "Kort daarna ging Jezus weer naar Jeruzalem omdat er een Joods feest was. Bij de Schaapspoort van Jeruzalem was een badhuis met vijf overdekte gangen. De gangen van het badhuis waren vol met zieke mensen. Er waren blinde mensen, mensen die niet konden lopen en mensen met vergroeide armen of benen. Alle zieken lagen te wachten tot het water bewoog, want af en toe kwam er een engel van God, die het water liep bewegen en degene die dan als eerste het water inging werd beter. Er was daar ook een man die al 38 jaar ziek was en Jezus zag hem liggen en wist dat hij al heel lang ziek was. Hij vroeg aan hem wil je beter worden? En de man antwoordde, Heer, ik heb geen enkele kans, want er is niemand die me helpt. Als het water gaat bewegen is er niemand om mij erheen te dragen en daarom kom ik altijd te laat. Dan is er altijd een ander in het water en die wordt dan genezen. Jezus zei tegen de man, sta op pak je mat op en loop en meteen was de man beter en hij pakte zijn slaapmat op en liep". Mijn punt, soms heb je hulp nodig om vooruit te komen in het leven. Samen maken we Brabant. Niet iedereen in Brabant kan regie hebben over het eigen leven. Hoe gaan we deze Brabanders helpen? Hoe geven we hen ook een eerlijke kans op een gezond en gelukkig leven? Ik denk aan de mensen voor wie werk zoeken om uiteenlopende redenen niet mogelijk is. Aan mensen met een minimuminkomen, aan bewoners van verpleeghuizen en GGZ instellingen, aan laaggeletterden en aan daklozen. Zij hebben helemaal niets aan een akkoord, waarin de provincie van hem verwacht dat ze het zelf maar moeten regelen. Ik verwacht hierop initiatieven van uw bestuur en ik zal hiervoor samen met Volt een motie indienen, met als titel Welvaart voor iedereen. Dan een kleine analyse van het akkoord. De titel van het akkoord duidt op daadkracht. Samen maken we Brabant. Als lezer ben ik geboeid en wil ik weten wat we gaan doen. En dan gaat het meteen mis. De subtitels beginnen voor de helft met de woorden zicht op, hetgeen juist wijst op een gebrek aan daadkracht. Er is een heilig geloof in innovatie en vernieuwing in dit

akkoord. Maar liefst 38 keer komen deze termen terug, net alsof het mogelijk is om geen keuzes te maken en alles hiervan te verwachten. Besturen is volgens de fractie van de ChristenUnie-SGP keuzes maken en verantwoordelijkheid dragen. Uw agenda ziet er meerdere terreinen goed en veelbelovend uit. Je wilt vooral zicht op zaken hebben. Maar wat betekent dit dan? Gaat u ook iets doen? Of levert dit vooral mooie vergezichten op? Ik hoop dat het niet blijft bij zicht op. Personeelstekorten in OV en in energietransitie en tegelijk grote ambities. Kunnen we ze wel waarmaken? Of houden we het bij zicht op? Zicht op mooie ambities, maar nog geen betaler, denk aan natuur in de buurt van mensen in de grote steden. En we zetten hiervoor primair externe middelen in. Maar wat betekent nou zoiets? U wil verkennen welke projecten kunnen bijdragen aan bijvoorbeeld grootschalige isolatie van woningen, de warmtetransitie en zonnepanelen. Een prachtig uitgangspunt, ik zei het net al, maar het mag scherper. En ook hiervoor zullen we samen met Volt een motie indienen, met als titel Laat ze niet in de kou staan. U staat open voor door de gemeenten georganiseerde en gefinancierde initiatieven voor gratis openbaar vervoer voor doelgroepen. Maar waar blijft onze Brabantse boter bij de vis? De zoektocht naar meervoudig gebruik van ruimtes is een spannende. Dit klinkt heel prettig, maar een aanzet hoe dit te doen, ontbreekt. Gelukkig heeft u ook meerdere concrete voornemens. We zien bijvoorbeeld de erkenning van belemmerende wetgeving en regelgeving en de wil om dat met betrokken organisaties aan te pakken. En het zou goed zijn om de provincie-eigen partners daarop te evalueren. We denken bijvoorbeeld aan Ruimte voor ruimte of de samenwerking met onze boeren en ook aan andere uitvoeringsorganisaties. Voorzitter, alles overziend mag deze coalitie van de ChristenUnie-SGP fractie een positief kritische houding verwachten. We zien de geschetste vergezichten, maar voor de komende jaren verwachten we meer realistische perspectieven. Daadkracht en zorg voor alle Brabanders. Dank u wel.

Motie M79a-2023 Laat ze niet in de kou staan

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, Behandelend Bestuursakkoord 2023-2027;

Overwegende dat:

- Brabant er voor hulpbehoevende Brabanders moet zijn;
- Brede welvaart voor alle Brabanders een gezamenlijk ambitie is;
- Energierichtvaardigheid, draagvlak en draagkracht nodig zijn om de samenleving in beweging te krijgen en te houden voor de energietransitie;
- Duurzame energie voor iedereen toegankelijk moet zijn;
- Niemand in de winter in de kou moet staan en de winter over enkele maanden weer begint.

Constaterende dat:

- Er Brabanders zijn voor wie werk zoeken om uiteenlopende redenen niet mogelijk is;
- Er Brabanders zijn met alleen een minimumloon;
- De Inkomenspositie van deze Brabanders onder druk staat;
- Het gebruik van fossiele brandstoffen en de uitstoot van CO₂ moeten worden teruggedrongen;
- Het inkomen van deze Brabanders niet voldoende is om maatregelen te treffen voor de aanschaf van zonnepanelen en andere energiemaatregelen.

Vragen Gedeputeerde Staten:

- Spoed te maken met de verkenning via de immunisatieportefeuille en het ontwikkelbedrijf hoe wij als provincie - in aanvulling op rijksregelingen en projecten van gemeenten - kunnen bijdrage aan bijvoorbeeld grootschalige isolatie van woningen, de warmtetransitie en zonnepanelen;
- Zo snel mogelijk een regeling open te stellen waarmee dit voor alle Brabanders geregeld wordt;
- De regeling voor alle Brabanders open te stellen met in het bijzonder mensen uit de doelgroep en hen te ontzien door renteloze leningen en/of subsidies beschikbaar te stellen.

en gaan over tot de orde van de dag.

Anne Schipper, Fractie ChristenUnie-SGP
Inge Vossen, Volt

Motie M80-2023 Vergroot de welvaart voor iedereen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, Behandelend Bestuursakkoord 2023-2027;

Overwegende dat:

- Er Brabanders zijn die niet zelf in staat zijn keuzes te maken;
- Er Brabanders zijn met te weinig middelen om keuzes te maken;
- Er Brabanders zijn die continu aan de verkeerde kant van de streep staan;
- Brabant er ook voor deze Brabanders moet zijn;
- De gezondheid en welvaart van deze Brabanders ons aan het hart gaat;
- Iedere Brabander er drie levensjaren bij moet krijgen;
- Gemeenten en provincie samen kunnen werken aan de ondersteuning van deze groepen.

Constaterende dat:

- Verschillende groepen extra hulp nodig hebben. We denken daarbij bv. aan mensen voor wie werk zoeken om uiteenlopende redenen niet mogelijk is, mensen met alleen een AOW uitkering, bewoners van verpleeghuizen en GGZ-instellingen, laaggeletterden en aan daklozen;
- Brede welvaart voor alle Brabanders een gezamenlijk ambitie is;
- Rechtvaardigheid, draagvlak en draagkracht nodig zijn om de samenleving in beweging te krijgen en te houden;
- De coalitie er voor alle Brabanders wil zijn.

Vragen Gedeputeerde Staten:

- Samen met de Brabantse gemeenten een integraal actieplan te ontwikkelen voor het versterken van de brede Welvaart met speciale aandacht voor de genoemde doelgroepen;
- In 2024 op basis van dit plan maatregelen te treffen ter versterking van de welvaart voor deze groepen.

en gaan over tot de orde van de dag.

Anne Schipper, Fractie ChristenUnie-SGP

Inge Vossen, Volt

De **voorzitter**: Dank u wel. En met uw bijdrage zijn we gekomen aan het einde van de eerste termijn van uw Staten en zijn we toe aan de tweede termijn. We zijn zo'n 27 moties en 60 interrupties verder. Ik zou u voor de tweede termijn willen vragen om niet de hele discussie over te doen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, zou ik het verzoek mogen doen voor een schorsing van een kwartiertje?

De **voorzitter**: Dat is goed, dan gaan we over een kwartier verder. We hebben wel met elkaar afgesproken dat we uiterlijk om een uur of half zes klaar zijn. Hou dat ook in gedachten. De vergadering is een kwartier geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik wil graag weer beginnen. Het is al 20 minuten geleden dat de schorsing is gestart. Kan iemand regelen dat de mensen van buiten ook naar binnen gaan? De vergadering is heropend. We zijn toe aan de tweede termijn. Een tweede termijn, waarbij ik er vanuit ga dat die korter is dan de eerste termijn. Beperkt u zich tot de hoofdlijnen en interrupties ten aanzien van

onderwerpen op mensen die al zijn geweest, hoeven we niet meer over te doen. Ik geef het woord aan de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik zal mijn tweede termijn opsplitsen. Ik begin eventjes en dan neem mevrouw Kuiper het over met een motie. Voorzitter, in deze tweede termijn wil ik toch graag nog terugkomen op wat de heer Koevoets zei. Dat heeft betrekking op stikstof, dat alles er op gericht moet zijn om die stikstof uit de markt te halen. Wij vinden dat ongeloofwaardig en dat is wel heel erg jammer. Het moge duidelijk zijn dat BBB niet kan instemmen met een voorstel om de stallendeadline te verschuiven en niet te laten vervallen, omdat dit een juridische life line is om verder geen vergunningen in te moeten trekken. Wij vinden dat een oneigenlijk argument en wij betwisten dan ook of dat bestuursrechtelijk eigenlijk wel houdbaar is. Daar willen wij niet aan meewerken. Dat vinden we heel erg jammer. En mijn tweede punt, voorzitter, is een vraag aan de coalitie. Bent u bereid om de reeds bestaande stikstofbank in te zetten voor zo snel mogelijk realiseren van woningbouw? Dank u wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Kuiper. Meneer Boon, interrompeert u op de heer Frenken? Dat dacht ik al. Meneer Frenken komt nog even terug.

De heer **Boon** (PVV): Ik heb een vraag aan de heer Frenken van de BBB. Want u wilt alle stikstofruimte die nu beschikbaar is, inzetten voor de woningbouw. Maar we hebben in Brabant eigenlijk ook nog een probleem met de PAS-melders, die zitten serieus in de knel. Van mij hoeft dat hele stikstofgeneuzel niet. Maar als we het doen, hebben dan niet de morele verantwoordelijkheid om eerst de PAS-melders te legaliseren en daar de stikstofruimte voor in te zetten?

De heer **Frenken** (BBB): Ja, dat hebben we zeker. Maar de PAS-melders, dat is een Rijksprobleem, heb ik begrepen. En dat mag het rijk oplossen. En wij hebben hier in Brabant vooral ook te zorgen voor onze inwoners en die zitten te smachten om woningen. Dan maken wij voor wat betreft de stikstofruimte die er nu is, daar de keuze voor.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, juridisch klopt dat op de letter. Het is een Haags probleem. Maar we hebben het wel over Brabantse gezinnen, over Brabantse boerengezinnen, Brabantse burgers die gewoon kapot gaan van onzekerheid. En kunnen wij dan niet zeggen, oké het is een Haags probleem. Maar wij lossen het nu voor Den Haag op, om deze gezinnen uit de stress te halen, uit de onzekerheid te halen. Is dat niet gewoon het morele besef, een verantwoordelijkheid die we nu moeten doen?

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, daar ben ik het helemaal mee eens. Dat is zeker het morele besef en daar mag u ook zeker aan appelleren. Tegen de tijd dat er die woningen staan, hebben wij nog zeker de tijd om het daarover te hebben en dat samen goed in te richten.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Kuiper.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Beste voorzitter, aanwezigen en bezorgde Brabantse burgers. Een van de zaken waar wij verantwoordelijkheid voor dragen, is de veiligheid van onze Brabantse burgers. In de PS-vergadering van 16 juni stelde GroenLinks een vraag over de samenwerking met China. De heer van Gruijthuijsen gaf daarop als antwoord dat hij die kip rustig wilde laten broeden. Dit als een verwijzing naar de herijking van het internationaliseringsbeleid die nu plaatsvindt, wederom te lezen in het bestuursakkoord. Maar wat als je weet dat het ei waar die kip op broedt een slangenei is. En wanneer dit ei uitgebroed zou worden, die slang niet alleen de broedende kip, maar alle kippen in het hoenderhok zou aanvallen. En wat als je die ramp zou kunnen voorkomen door simpelweg het slangenei te verwijderen? En wat als je dat juist nu zou kunnen doen, wanneer je een nieuw kippenhok aan het ontwerpen bent? Het is natuurlijk een verwijzing naar ons vriendschapsverband met de Chinese provincie

Jiangsu. Een vriendschapsband waarbij we onze vrienden al sinds 2019 niet hebben gesproken. Een vriendschapsband met een land waarover niet alleen wij, maar ook het AIVD, het Europees parlement, de VS en zelfs andere Nederlandse provincies en gemeenten hun zorgen dermate uiten dat ze hun verbanden herzien en/of wetten erop maken. Een voorbeeld is de door de PvdA benoemde anti-wegkijkwet, waardoor bedrijven nu moeten investeren in de aanpak hierop. BBB heeft samen met Partij van de Dieren en JA21 deze motie opgesteld. Partijen die het wellicht niet altijd met elkaar eens zijn, maar op dit punt wel. Mensenrechten zijn namelijk een gezamenlijk goed. En de veiligheid van onze Brabantse burgers is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ons allemaal. We verzoeken dan ook het college die hete aardappel niet vooruit te schuiven, maar dat ze inderdaad richt, stuurt en doet, zoals ze zelf in het bestuursakkoord zegt te willen besturen. Laten we de handen ineenslaan en onze onafhankelijkheid terug eigenen. Laten we een boodschap geven dat wij mensenrechten niet in een verdomhoekje plaatsen. Laten we de veiligheid van onze Brabanders vooropstellen, simpelweg door nu het slangenei te verwijderen onder de broedende kip.

Motie M81-2023 Stop vriendschapsverdrag Jiangsu, China

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023

Constaterende dat;

- in het bestuursakkoord staat dat het internationaliseringsbeleid wordt geactualiseerd en eerder, bij de Provinciale Staten vergadering d.d. 16 juni 2023 er nadrukkelijk is toegezegd dat de overweging om te stoppen met de samenwerking met Jiangsu meegenomen wordt tijdens deze herijking;
- het college zich ervan bewust is dat er een risico kan zitten aan de samenwerking met Jiangsu;
- het college toenemende zorgen heeft rondom het delen van hoogwaardige kennis en technologie en de gevoeligheden hiervan;
- in het bestuursakkoord staat dat naast economische samenwerking het thema 'mensenrechten' een centrale plek zal krijgen en de samenwerking met Amnesty International hierin door zal zetten;
- na het ondertekenen van een memorandum op 1 november 2019, het opzetten van een Joint Committee niet geformaliseerd is en er geen bijeenkomsten hebben plaatsgevonden tussen Noord-Brabant en Jiangsu;
- het AIVD-jaarverslag rapporteert dat 'Nederland een doelwit is' van China om haar eigen (economische) doelen te kunnen nastreven die een bedreiging kunnen zijn;
- de Europese Commissie wil dat de lidstaten zelfbewuster optreden tegen China die met investeringen, chantage en spionage de economische basis van Europa ondermijnen;
- het Europees Parlement 1 juni jl. in heeft gestemd met de 'anti-wegkijkwet' om o.a. uitbuiting van werknemers in China te voorkomen;
- De VS vreest dat China de technologie afkijkt van ASML en haar concurrenten en die vervolgens gebruikt voor militaire doeleinden;
- de afgelopen twee jaar zeker acht gemeenten en twee provincies hun formele vriendschap met een Chinese evenknie opzegden met name wegens mensenrechtenschending en veiligheidsoverwegingen, waaronder Breda, Tilburg en Eindhoven;

overwegende dat;

- bedrijven verplicht zijn om te gaan investeren in een aanpak, betreffende 'anti-wegkijkwet';
- de economische waarde van de relatie tussen Noord-Brabant en Jiangsu marginaal is gebleken;
- wij als provincie verantwoordelijkheid dragen ten behoeve van de veiligheid van alle Brabanders;
- wij als provincie niet bevriend willen zijn met een overheid, welke grootschalig mensenrechten schendt;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- het vriendschapsverdrag met Jiangsu te verbreken en dit te verwerken in het aankomende internationaliseringsbeleid;
- indien Noord-Brabantse bedrijven, welke dusdanig afhankelijk zijn van het vriendschapsverdrag, hulp nodig hebben, een plan te ontwikkelen om de eventuele impact te beperken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Mede in samenspraak met de fractie 50PLUS dienen wij namens fracties BBB, PvdD, JA21 en PVV deze motie in,

Angela Kuiper, BBB

Nikky Hamerslag, PvdD

Kevin Nuijten, JA21

Alexander van Hattem, PVV

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. We horen het goed inderdaad, we hebben een politieke vriendschapsband met een ondemocratisch socialistisch regime. Een regime dat mensenrechten schendt. Maar ook, zoals de AIVD zegt, ons liever bespioneert dan dat het ons beschermt. Waar mijn fractie wel benieuwd naar is, is hoe kijkt de BBB ertegenaan dat als zo'n vriendschapsverband wordt stopgezet, of we dan nog wel samenwerking in de regio kunnen blijven houden. Dan heb ik het over meer democratische landen, zoals een Zuid-Korea, Japan, Vietnam, noem maar op.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dat kan zeker. Dat is ook een voorstel dat wij graag willen doen. Kijk ook vooral naar andere landen waar we mee samen kunnen werken. We weten van vorig jaar dat er al een keer gekeken is naar een ander land. En we zeggen ook, het vriendschapsverband moet nu stopgezet worden. Niet per direct, maar geef wel de opdracht mee dat we ermee willen stoppen. En bekijk waar we dan wel dezelfde waardes kunnen terughalen. Dus dat is zeker een belangrijk punt om mee te nemen. Je ziet het ook bij andere landen, bijvoorbeeld Australië. Dat land heeft altijd aan China geleverd, 97% van de lithium. Zij zijn ook aan het kijken met Europa of ze daar wat verbanden mee kunnen opstellen. Dus we zijn niet de enige die het zouden doen.

De heer **Nuijten** (JA21): Dat is goed om te horen. Laten we dan hier als Brabant, net als Noord-Holland, Utrecht of de Brabantse steden Tilburg, Breda en Eindhoven, als PS een einde maken aan dit vriendschapsverband.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Helemaal mee eens. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was klaar met uw betoog volgens mij? Meneer Heijmans, kort.

De heer **Heijmans** (SP): Vooral één vraag aan u. We hebben dit vorige keer aan de hand gehad. Ik meen dat deze motie twee of drie maanden geleden is ingediend. En ja dan vraag ik me af, wordt dit de nieuwe Ruit om Eindhoven motie? En hoe kijkt u daar als voorzitter tegenaan? Ik heb daar geen mening over.

De **voorzitter**: Ik heb daar wel een mening over. U heeft als onderhandelende partijen een tekst hierover opgenomen in het bestuursakkoord, dus ik vind het niet gek dat er ook een motie wordt ingediend over deze tekst in het bestuursakkoord.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dank u wel. Dan rest mij alleen nog om te zeggen dat wij de motie dus indienen. Dat doen we gezamenlijk met meerdere partijen, Partij voor de Dieren, JA21, PVV en mede in samenspraak met 50PLUS, die helaas niet aanwezig is om hem mee in te dienen. En daarnaast dient BBB nog twee andere moties in. In ieder geval samen met CDA de volgende moties, Brabant van het slot en Integrale aanpak NH3. Dank u wel.

Motie M82-2023 Brabant van slot

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023, overwegende dat het vorige college Brabant op slot heeft gezet,

Constaterende dat:

- de B7 zich grote zorgen maken over het realiseren van hun woningbouw plannen en infrastructurele projecten tot stilstand komen;
- reductie van stikstof en CO2 tot stilstand komen omdat het uitrollen van innovaties tot stilstand komt;
- Brabant, door het slot, blokkeert en belangrijke doelen om tot een beter Brabant te komen stranden en niet uitgevoerd worden,

verzoeken Gedeputeerde Staten

om Brabant per direct van het slot te halen en alle wettelijke mogelijkheden om Brabant van het slot te houden of te krijgen benutten

en gaan over tot de orde van de dag.

Namens fracties BBB en CDA,

Marcel Berkvens, BBB

Tanja van de Ven, CDA

Motie M83-2023 Motie Integrale aanpak NH3

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 8 september 2023

Overwegende dat:

- de stallendeadline al acht jaar de Brabantse staten in zijn greep houdt; deadlines telkens uitgesteld worden vanwege niet realistische doelen;
- ondernemers zelfs gedwongen geïnvesteerd hebben in maatregelen die geen stand houden bij de rechter, kortom een beleid dat failliet is.

Constaterende dat:

- NH3 reductie belangrijk is en blijft, maar huidige wetenschappelijke inzichten zich richten op een integrale aanpak en niet enkel op het aanpakken van de stallen en dat eenzijdige aanpak van de stallen een verdere integrale aanpak blokkeert.

Verzoeken

Gedeputeerde Staten om als provincie samen met de sector en kennispartners een integraal gedragen en perspectiefvol alternatief voor te stellen en actief te gaan werken aan het realiseren van de gestelde reductiedoelen

en gaan over tot de orde van de dag.

Namens fracties BBB en CDA,

Marcel Berkvens, BBB

Tanja van de Ven, CDA

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik zie af van een tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Ik zie ook af van mijn tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik zie af van de tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, de heer Heijmans is in zijn eerste termijn voldoende aan het woord geweest.

De **voorzitter**: De heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil een punt van orde maken, want ik zie nu dat alle coalitiepartijen die tot nu toe aan het woord zijn geweest, afzien van hun tweede termijn. Wij hebben geen college vandaag om te antwoorden, om vragen aan te stellen. Het gaat om het coalitieakkoord. Ik vind het toch wel een lastige situatie worden dat wij nu ook in de tweede termijn geen vragen meer kunnen stellen aan de initiatiefnemers van de motie, die vandaag is ingediend, om tot een nieuwe coalitie te komen. Dus ik zou het wel op prijs stellen als op zijn minst een van de coalitiepartijen, al is het maar namens de verschillende coalitiefracties, toch het woord voert, om in ieder geval in te kunnen gaan op dit debat. Want anders hebben we toch wel een vrij platgeslagen tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik kijk eventjes. Ik ga de heer Buiks nog het woord geven en daarna kan ik eventjes kijken of er een coalitiepartij wil antwoorden op uw vraag, meneer Van Hattem. De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank, voorzitter. Het ligt in dezelfde lijn. Wij hebben zestien vragen gesteld om te kunnen oordelen of we voor of tegen dit akkoord zijn. We krijgen geen enkel antwoord. Wij hadden verwacht dat in een tweede termijn die antwoord wel zullen volgen, maar iedereen houdt zijn mond dicht. Dus zo kunnen wij ook niet een positief of negatief advies geven over het voorstel dat voorligt. Dus ik stel toch voor dat mijn vragen beantwoord worden.

De **voorzitter**: Nou kan ik dat uiteindelijk niet beslissen. Ik kijk naar de coalitiepartijen of zij daar al dan niet op willen reflecteren. Ik zie dat de heer Gremmen naar het spreekgestoelte loopt.

De heer **Gremmen** (VVD): Wat mij betreft is het prima dat ik hier even ga staan en dat mensen interrupties kunnen doen. Dat is geen punt. Ik wil geen interrupties ontduiken, of dat soort zaken of het debat niet aangaan. De vragen van het CDA zijn dusdanig specifiek en technisch van aard, ook dermate in de uitvoering ook, dat ik ze niet allemaal genoteerd heb en ook geen antwoord kan geven. Dus ik stel voor dat de heer Buiks dat dan in een interruptie doet.

De **voorzitter**: Maar we gaan niet een interruptie beleven van de hele bijdrage. Dat kan gewoon niet.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, wij zijn geen college. Ik kan namens de VVD antwoord geven op sommige vragen die gesteld zijn, dat heb ik in de eerste termijn volgens mij ook gewoon gedaan. Dat hebben alle collega's ook gedaan. Als er in tweede termijn nog vragen openstaan, dan ben ik bereid om die te beantwoorden. Maar ik ga niet namens een college of namens zes onderhandelende partijen dingen beantwoorden, want ik sta hier niet namens zes partijen. Ik sta hier namens mijn partij en dat is de VVD.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): U bent daarnet, tijdens de schorsing, toch bij elkaar gekomen? Dus u kunt waarschijnlijk ook de vragen die ik stelde beantwoorden. U kunt niet verwachten van ons dat wij voor of

tegen stemmen als wij zestien vragen stellen. En dan zegt u nou ja, dan had u maar een interruptie moeten doen. Hoe kan dat nou? Daar is toch de eerste termijn voor? Wij moeten toch vragen kunnen stellen? Wie van jullie die beantwoordt, dat zal mij worst wezen. Ze dienen gewoon beantwoord te worden. En vandaag, want anders kunnen wij niet geen oordeel vellen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, los van dat de toon van de heer Buiks me echt niet aanstaat en ik wil dat we op een respectvolle manier met elkaar debatteren en op een respectvolle manier vragen aan elkaar stellen, is zowel in de agendavergadering als voor de eerste termijn duidelijk door de commissaris aangegeven dat er vandaag geen college is. U kunt geen vragen stellen aan de coalitie, want de coalitie is er niet. Er zijn partijen, die hier namens hun partij het debat voeren. En als die namens een partij een antwoord geven, geven ze namens die partij antwoord. En niet namens de zes partijen.

De **voorzitter**: Ik heb gezegd dat er geen college is. Nou ja, dat is helder dat er geen college is. Er is wel een voorstel van zes onderhandelende partijen. Daar heb ik geen uitspraken over gedaan. Dus in die zin is het natuurlijk ook aan uzelf om daar op een bepaalde manier mee om te gaan. Ik heb niet gezegd dat dat niet kan. Wel is het zo, dat u onderling moet afstemmen namens wie spreekt. U spreekt hier namens de VVD, dat heeft u net duidelijk gemaakt.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, ik zou niet weten op welk ander moment wij deze vragen hadden kunnen stellen. Vandaag ligt het voorstel voor, we hebben het vorige week vrijdag gehad. Het eerste moment dat we krijgen om deze vragen te stellen is vandaag. Dus ik zou het echt heel fatsoenlijk vinden, zeker na de uitspraken van uw partij in de eerste ronde, waarin u zegt, we willen het samen doen en we gaan het samen met u oppakken en we willen samen met u allerlei dingen doen. Ik stel vijftien vragen en krijg op geen enkele vraag een antwoord. Dat kan toch niet?

De **voorzitter**: Ik stel voor dat we tien minuten schorsen, zodat u met elkaar nog eventjes naar die vragen kunt kijken of die al dan niet beantwoord kunnen worden. Voor een deel zal dat misschien lukken en voor een deel niet, want er zat ook voor een deel detaillering in. We schorsen en we gaan over tien minuten verder.

Schorsing

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Wilt u allemaal plaatsnemen? Het woord is aan de heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. Naar aanleiding van het interruptiedebatje van zojuist denk ik dat het goed is om te zeggen dat alle vragen die gesteld zijn, gaan over onderwerpen waar we de komende drieënhalve jaar nog vaak genoeg over gaan spreken. En dat er nog een uitwerking komt van het bestuursakkoord in verschillende beleidsstukken, maar ook richting begroting en richting Perspectiefnota, dat soort zaken. Dus al dat soort vragen kunnen daar prima aan bod komen. Ze moeten zelfs ook aan bod komen in de debatten die we daarover voeren. Maar op dit moment sta ik hier namens de VVD en staan mijn collega's er namens hun partij. Er is dus geen specifiek antwoord mogelijk op alle vragen, die soms ook wel technisch van aard zijn. Maar ik ben zeker bereid om namens de VVD hier nog verduidelijkende vragen of anderszins interrupties te beantwoorden.

De **voorzitter**: Ik zie een aantal interrupties aankomen. Gaat uw gang, meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Een algemeen punt. Er zijn een aantal moties ingediend. Het zou toch wel heel verhelderend zijn als we weten wat het standpunt van de VVD is over die moties. En daar wil ik graag nog

een extra vraag aan toevoegen. Ziet u, net als D66, die stip aan de horizon dat wij stoppen met bommen stook in de Amercentrale.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik ga niet in op alle moties. Ik heb ook nog niet alle moties met mijn fractie kunnen bespreken.

De heer **Rutjens** (JA21): Punt van orde.

De **voorzitter**: Ik laat de heer Gremmen even uitspreken.

De heer **Gremmen** (VVD): Het is ook niet gebruikelijk om hier in tweede termijn een hele rits moties van een appreciatie te voorzien door een partij. Dat doen we bij de begroting ook nooit. Wat wij stemmen, ziet u straks bij de stemming. En op dat laatste punt, ik denk dat het goed is om te kijken naar duurzame opwek van energie. Daarbij speelt ook biomassa een enorm grote rol. Tegelijkertijd zien we ook dat bijvoorbeeld wijken in Breda en Tilburg via het warmtenet aangesloten zijn bij deze Amercentrale. En we kunnen dus niet zomaar zeggen dat we daar in een keer mee stoppen, want dan zitten die mensen in de kou. Dat willen we volgens mij geen van allen. Dus ik denk dat we daar met z'n allen zorgvuldig naar moeten kijken. En volgens mij wordt er volgende week vrijdag een start gemaakt met een bespreking over hoe we met de Amercentrale omgaan. Volgens mij kunnen we daar het gesprek aangaan met z'n allen.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens. Ook het punt van orde.

De heer **Rutjens** (JA21): Omdat we geen college hebben, maar wel voorstellende partijen die een coalitieakkoord voorleggen, was het wel onze verwachting dat er dan ook een soort appreciatie van moties volgt. Maar ik begrijp dat meneer Gremmen er in ieder geval een aantal wil gaan behandelen. Dus ik ga weer even zitten en luister aandachtig.

De heer **Gremmen** (VVD): Volgens mij heb ik niet gezegd dat ik moties ga behandelen hier.

De **voorzitter**: Ik zie nog meer mensen staan. Meneer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank voorzitter. Ik heb een vraag aan de fractie van de VVD over wat ik in het bestuursakkoord lees over defensievluchten. In het bestuursakkoord staat wat betreft defensievluchten, militaire vluchten, dat het beleidskader milieu aangehouden zal worden als uitgangspunt. Maar daarin staat dat militaire vluchten worden beperkt en nieuwe uitbreidingen worden tegengehouden. Nu zitten we in een geopolitiek nogal lastige situatie. Niet zo erg sinds de koude oorlog. Er is een oorlog in Europa gaande. Ik kan niet rijmen hoe de VVD er in staat dat defensievluchten beperkt kunnen worden, terwijl onze huidige krijgsmacht, onze luchtmacht, juist moet uitbreiden in deze geopolitieke context.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank voor de interruptie. Allereerst geldt afspraak is afspraak, ook voor onze fractie. Het beleidskader milieu hebben wij gesteund en daar staan wij dus ook nog steeds achter. Het zou raar zijn als we een half jaar later in een keer iets heel anders zouden vinden van dat beleidskader. Specifiek op dit punt over de defensievluchten denk ik dat we goed moeten kijken naar de balans tussen de overlast voor de omgeving en wat de impact is en het hele belangrijke punt van vrede en veiligheid op ons continent, een oorlog die dichtbij is. Er is op dit moment nog geen aanvraag gedaan door het ministerie van Defensie, of een gesprek aangegaan met ons college, voor zover ik weet in ieder geval, over het eventueel uitbreiden van het aantal defensievluchten. Maar ik reken erop dat een college, dat

natuurlijk vrede en veiligheid ook hoog in het vaandel heeft staan dat altijd mee zal wegen in de afweging hoe om te gaan met onze defensieluchthavens in Brabant.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank. Dat beleidskader is inmiddels een half jaar oud. Afgelopen halfjaar is nogal wat gebeurd in de wereld, maar goed. Mijn vervolgvraag gaat over de militaire luchtbasis in de Peel. Die zou volgend jaar geopend moeten worden. Hoe staat de VVD daarin? Is daar nog mogelijkheid voor, ook met het oog op dat beleidskader dat jullie willen aanhouden komende bestuursperiode?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, dit is wel een hele specifieke situatie en ik weet niet de specifieke details daarvan. Maar in zijn algemeenheid kan ik wel daarover zeggen dat wij als VVD altijd vrede en veiligheid heel belangrijk vinden. En dat we als VVD vinden dat de provincie altijd constructief en open met het ministerie van Defensie, waar toevallig een hele bekende en goede staatssecretaris van de Brabants politiek zit, moet overleggen. Dus volgens mij zijn die contacten heel warm en kan in overleg daarmee besloten worden wat te doen met onder andere ook die militaire luchthaven.

De heer **Nuijten** (JA21): Dat is goed om te horen. Dank je wel.

De **voorzitter**: Gaat het hierover meneer Boon? Dan geef ik u eerst het woord.

De heer **Boon** (PVV): Het gaat over de vliegbasis in Woensdrecht. Er is gisteren een uitspraak gekomen. Er was door milieuorganisaties een rechtszaak gestart omdat er extra verkeer richting de vliegbasis gaat. En de vliegbasis heeft dat nu opgelost door minder te testen met straaljagermotoren. Dan wil ik van de VVD gewoon een principiële uitspraak hebben, dat deze stikstofgekte nooit mag leiden tot onveiligheid van onze militairen. Want dit gaat wel gebeuren. Er gaat nu minder getest worden en op de lange termijn schaadt dit de veiligheid onze militairen. Durft de VVD net zoals de PVV te zeggen deze stikstofgekte mag nooit ten koste gaan van de veiligheid van onze jongens, onze militairen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, alle begrip voor de interruptie van de heer Boon en ook zeker vanuit de VVD alle begrip ervoor dat we moeten testen met vluchten. Tegelijkertijd hebben we ons ook gewoon te houden aan uitspraken van de rechter. En ik moet zeggen dat ik de meest recente uitspraak nog niet ken tot in detail, maar als de rechter aangeeft dat bepaalde zaken niet kunnen, dan kun je wel burgerlijk ongehoorzaam zijn als provincie, maar dat lijkt me ook niet wenselijk.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, ik heb geconcludeerd dat u geen vragen van mij gaat beantwoorden. Tot twee keer toe is dat nu een nee geworden. Dan benoem ik er nog twee, ik vind het erg inefficiënt, in interruptie. De eerste gaat over de kleine kernen. Wat gaat er wel gebouwd worden en wat gaat er niet gebouwd worden? En dat vraag ik maar aan de VVD. Want u wilde niet namens de andere partijen daarop reageren. En als agrariërs maatregelen hebben getroffen om stikstof te reduceren, worden ze 20 jaar gevrijwaard. Over welke maatregelen hebben we het hier? Is het minder dieren houden, nieuwe stal of misschien een vloer? Wat valt hieronder? En als er maatregelen komen uit de Rijksoverheid, waar staan we dan? Dus die vraag zou ik dan per interruptie, want dan ga ik ze gewoon verdelen onder de mensen, aan u willen stellen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank. Allereerst over de woningbouw in de kleine kernen. Volgens mij geeft het bestuursakkoord genoeg ruimte voor woningbouw in kleine kernen. Dat staat er ook bij, dat we gaan bouwen waar nodig en voor de groepen waarvoor het nodig is. We geven daarbij ook de ruimte om waar nodig buiten de bebouwde kom te bouwen. Dus volgens mij is daarmee het bouwen in de kleine kernen aan alle kanten mogelijk en zelfs ook wenselijk. Want net als het CDA, is de VVD ook van mening

dat jongeren die in een dorp waar ze zijn opgegroeid, willen blijven wonen, dat moeten kunnen doen. En dan het antwoord op de tweede vraag. Wij hebben niet voor niks in het bestuursakkoord de zin geschreven dat ze dan gevrijwaard zijn. Dat geldt voor de agrarische ondernemers die emissie reduceren en maatregelen hebben genomen. Die bijvoorbeeld vooruitlopend op die stallendeadline al hun stallen hebben aangepast naar de dan geldende moderne eisen, de dan geldende IOV-eisen. Wij zeggen daarvan nou, die hebben allemaal al investeringen gedaan, vaak ook van enkele tonnen. Je kunt dan niet van ze verwachten dat ze binnen nu en een paar jaar weer aan de bak moeten om nog meer maatregelen te nemen. Dat zijn dus degenen die we vrijwaren. Hoe het landelijke beleid daar eventueel ondersteunend aan gaat zijn, of misschien wel tegenwerkend aan gaat zijn, dat kan ik niet voorspellen, ik heb geen glazen bol. Maar ik ga er wel vanuit dat onze gedeputeerden de belangen van ook die ondernemers tot in Den Haag en tot aan de dan zittende minister zal verdedigen.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Het eerste antwoord, wie bepaalt of het nodig is, dat is te vaag. En het tweede, u heeft het over maatregelen die tonnen kosten, maar als een ondernemer gewoon zelfstandig besloten heeft om zonder een vergunningsaanvraag emissiearme maatregelen te treffen, dat kan een GPS-systeem zijn of andere dingen, is dat ook voldoende? Want u maakt er een heel verhaal van, maar ik vraag me af, moet het gekoppeld zijn aan een vergunningaanvraag? Laat ik het zo stellen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dat laatste lijkt me logisch, maar dat zeg ik even uit mijn hoofd zonder specifieke situatie te kennen. Het lijkt me logisch dat je als provincie toetst op vergunningen die er liggen. Dus het lijkt me in die zin ook logisch dat je kijkt naar wat er staat in de vergunningen, welke vergunningen heeft diegene aangevraagd en wat voor reductie heeft er plaatsgevonden? En natuurlijk zijn we ook gebonden aan de maatregelen die ze nemen, aan alle zaken die in die Rav-lijst staan en die ook echt de daadwerkelijke goedkeuring hebben gekregen. Wat ons betreft gaan we daar, dat staat ook in het bestuursakkoord, de komende tijd wat verder naar kijken. Mogelijk zijn er ook andere manieren van emissiereductie, denk daarbij bijvoorbeeld aan Kopros, hier al meerdere keren voorbijgekomen. We gaan kijken of we kunnen helpen dat dat soort systemen of dat soort middelen om emissie te reduceren ook voet aan de grond gaan krijgen en ook goedgekeurd kunnen worden. En dan uw eerste vraag, over wie bepaalt dat. Bij woningbouw bepaalt een gemeente welke vraag er is naar woningbouw in hun gemeente. Dan komen zij met voorstellen naar de provincie. Tot voor kort hebben we altijd het beleid gehad dat dit in regioverband moet, dat als de ene gemeente een X aantal woningen bouwt, dat dan de andere gemeente misschien een beetje minder mag. We zeggen nu als nieuwe coalitie, daar zijn we als VVD heel blij mee, dat we daar flexibeler mee omgaan. Dat we dus echt gaan kijken naar maatwerk per gemeente. We gaan met die gemeente kijken naar wat er mogelijk is en waar er gebouwd moet worden en voor wie.

De **voorzitter**: Meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Dank namens onze fractie aan de VVD om hier toch wat antwoorden te voorzien. Het akkoord zegt ook Samen maken we Brabant, dus ik ben blij dat hier nog een hand uitgestoken wordt naar de oppositie. Ik heb een vraag aan de VVD omtrent de KRW. Er wordt vandaag de vraag door Lokaal Brabant gesteld, maar ook vorige week vrijdag door de SP dat niemand tot het onmogelijk gedreven moet worden, of gevraagd. Dan vraag ik me eigenlijk toch af hoe de VVD aankijkt tegen de KRW-doelen. Er staat in het akkoord dat die bijna koste wat het kost gehaald moeten worden, terwijl er heel veel waterschappen al aangeven dat dit gewoon het onmogelijk is, dat ze het mogelijk nooit gaan halen. Is de VVD en mogelijk alle andere coalitiepartijen dat met ons eens dat dat ook zo is? En dat dit dan misschien anders beschreven zou moeten worden?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, gelukkig heb ik ook het genoegen gehad om in een andere rol dan deze al eerder met de heer Havermans hierover te spreken. En daarin heb ik toen ook aangegeven en dat zal ik nu namens mijn fractie ook weer aangeven, dat we een zeer zware inspanningsverplichting hebben om die doelen te kunnen gaan halen. En dan kan het natuurlijk zo zijn dat we met alle mogelijke mensen en middelen, die natuurlijk binnen het haalbare zijn, tot de conclusie komen dat we in sommige gebieden de doelen gewoon niet halen. En volgens mij heb je dan ook een goed verhaal om richting Brussel te gaan kijken. We hebben alles gedaan dat binnen onze mogelijkheden ligt. We hebben we ons best gedaan. En dan verwachten we van Brussel dat zij ook daarin meedenken en misschien geen boetes of dat soort dingen op die doelen gaan zetten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie verder geen interrupties meer. Dank u wel meneer Gremmen. Ik kijk nog even rond naar de anderen. Dan kom ik bij de heer van Hattem.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, we hebben net gezegd dat wij ook geen tweede termijn hebben, zoals meerdere partijen. Als er ook behoefte is om aan GroenLinks vragen te stellen dan ben ik alsnog bereid om die te beantwoorden.

De heer **Heijmans** (SP): Dat geldt eveneens voor de SP-fractie.

De **voorzitter**: Goed, dan ga ik om de beurt rondkijken. Zijn vragen aan mevrouw Van der Linden? Ja, meneer van Hattem heeft een interruptie. We blijven met elkaar nog wel aan de tijd denken, zoals we dat altijd doen. De heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil eigenlijk mevrouw Van der Linden van GroenLinks een tweede kans geven. We hebben straks een discussie gehad, waarbij er heel stellig werd gezegd van ja, we gaan hier geen reactie op geven, we gaan dit niet beantwoorden, we gaan hier het debat niet voeren. En ik merk steeds meer dat dat eigenlijk gewoon geen pas heeft. We zitten hier in een Brabants parlement, we zouden hier een echt parlement behoren te zijn, waar echt gedebatteerd moet worden. Daar moeten we elkaar ook gewoon een reactie kunnen geven. Daarom wil ik gewoon heel simpelweg aan mevrouw Van der Linden nogmaals de vraag stellen voor al onze Brabanders die jarenlang op wachtlijsten staan voor sociale huurwoningen, terwijl statushouders wel voorrang krijgen, wat gaat deze coalitie daaraan doen? Wordt daar eens een keer een andere koers gevaren? Of blijven onze Brabanders nog jarenlang op wachtlijsten staan en komen ze niet aan een sociale huurwoning?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, in 2019 ben ik Statenlid geworden omdat ik het verschil wilde maken. En deze discussie hebben we nou al zo vaak gevoerd in de Staten, dat ik niet denk dat deze discussie ons of Brabant verder gaat helpen. En vandaar dat ik zeg, laten we kijken waar we constructief het gesprek aan kunnen gaan, waar we goede ideeën kunnen uitwisselen. Maar deze discussie elke keer weer opnieuw op de agenda zetten, zorgt niet voor een andere uitkomst.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, onze collega van de ChristenUnie verwees straks naar een Bijbeltekst van de lamme van Bethesda, die niet naar het helende water werd geholpen. En eigenlijk behandelt GroenLinks hier nu al onze Brabantse woningzoekenden een beetje als de lamme van Bethesda. Niemand wil ze helpen. Ze worden aan hun lot overgelaten. De discussie mag hier niet worden gevoerd. We staan hier nu aan het begin van een nieuwe coalitieperiode, of in ieder geval een nieuwe coalitie en daar moet die vraag gewoon opnieuw worden gesteld. En dan kan mevrouw Van der Linden zeggen ja, we hebben vanaf 2019 de discussie al heel veel gevoerd, maar het probleem is niet opgelost. Het probleem is alleen maar erger geworden. En van dit college mag worden verwacht dat de ambitie wordt neergelegd, om er iets aan te doen. Dus mijn vraag aan GroenLinks, aan mevrouw Van der Linden is, gaat u iets doen om dat waar te maken? Of heeft de Brabantse burger helemaal niets van u te verwachten?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik blijf erbij dat ik denk dat discussies moeten bijdragen aan het vooruit brengen van Brabant. U mag elke discussie aanhalen die u wil, maar ik mag ook kijken, denk ik dat we Brabant daarmee verder helpen. Mijn antwoord is nee. Hoe gaan wij de Brabander verder helpen? Nou dat kunt u lezen in het bestuursakkoord. GroenLinks neemt verantwoordelijkheid. We gaan aan de slag en zorgen dat er veel woningen gebouwd worden. En dat is volgens mij een hele goede oplossing voor het probleem.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. In het bestuursakkoord lees ik heel veel het woordje lef en keuzes. U laat nu duidelijk blijken dat u geen lef heeft. Wat gaat u inderdaad doen voor onze Brabanders die druk doende zijn met het zoeken naar een woning.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Volgens mij staat in het bestuursakkoord duidelijk hoe deze partijen lef tonen door verantwoordelijkheid te pakken. Dat had ik op zich ook wel graag willen doen samen met de BBB. Eén van de dingen is om die stikstofcrisis op te lossen, zodat er weer veel woningen gebouwd kunnen gaan worden. Het is belangrijk om te kijken hoe we woningen kunnen gaan bouwen, dat we ervoor zorgen dat er tijdens de bouwfase niet veel stikstof uitgestoten wordt, of eigenlijk amper stikstof uitgestoten wordt. Zodat we niet te lang hoeven te wachten. Want zo helpen we de Brabander. Maar dat doen we niet door maar te zeggen, dat de ander geen lef heeft. Volgens mij is GroenLinks de partij die hier verantwoordelijkheid neemt.

De **voorzitter**: De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Brabant op slot was een politieke keuze. Dat is gewoon een feit. Die keuze kunt u terugdraaien. Dus toon lef, heb ballen en zorg dat Brabant van het slot gaat.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, was het maar zo makkelijk. Volgens mij zitten we in een juridisch hele complexe tijd. Ik wil er graag nog een keer over doorpraten maar dit lijkt me niet het moment.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): In de eerste termijn hadden we een discussie over luchtwassers en gangbare boeren. Toen gaf ik aan dat er geen andere mogelijkheden zijn dan luchtwassers. We hebben altijd gezegd dat we dat niet willen, we moeten boeren ook andere mogelijkheden bieden. Toen kwam u even tussendoor en u gaf aan dat ze kunnen kiezen om biologisch te worden, of natuur-inclusief. Maar laten we realistisch zijn, het is niet te doen dat al die boeren nu natuur-inclusief of biologisch kunnen worden. Dus uiteindelijk komt het toch neer op die luchtwassers. Of heeft GroenLinks nog een optie? Want ik denk, dat heeft GroenLinks ook altijd gesteund, dat luchtwassers niet de gewilde mogelijke oplossing zijn.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik reageerde inderdaad bij interruptie op de heer Boon, omdat ik de nuance wilde aanbrengen. De heer Boon deed net alsof wij alle boeren richting een luchtwasser duwen. En ik zeg nee, dat klopt niet. We hebben meerdere opties. We willen de Brabantse agrariër helpen om een keuze te maken via verschillende sporen. Dus het is niet enkel de luchtwasser. Dat is wat ik heb gezegd.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Nee, u heeft gezegd ze kunnen kiezen of ze biologisch worden of gangbaar. Dat waren de twee opties die u gaf. Maar als we gewoon heel realistisch zijn, daar hebben we ten eerste niet genoeg oppervlakte voor in Brabant. En ten tweede de voedselprijzen worden onbetaalbaar. De Brabantse boeren prijzen zich uit de markt en de biologische markt wordt overspoeld met producten, waardoor de prijs zakt en alle biologische boeren uiteindelijk kapot gaan. Dus dat is eerlijk gezegd geen oplossing. Voor een aantal boeren zal het een oplossing zijn, zal het een hele mooie oplossing zijn. Daar hebben we helemaal vrede mee. Maar we hebben nog een heleboel gangbare boeren die nu alleen kunnen kiezen voor een luchtwasser. En zegt u dan voor deze boeren moet er ook een innovatief stalsysteem komen, dan pas gaan wij die verplichting opleggen. Pas als ze een keuze hebben, gaan we de verplichting opleggen. En niet alleen de keuze tussen een luchtwasser. Dat is een hele duidelijke vraag.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, volgens mij staat in het bestuursakkoord heel duidelijk wat we willen. Nogmaals de nuance dat er niet alleen de mogelijkheid is om richting een innovatief stalsysteem te gaan. Inderdaad natuur-inclusief of biologisch, maar ook extensief en met minder dieren is een optie. Maar we hebben bij dit bestuursakkoord ook aangegeven dat we in willen zetten op meervoudig ruimtegebruik. Dus daarmee zou het ook makkelijker moeten worden voor de agrariër om zijn bedrijf te verbreden en op andere manieren het verdienmodel aan te vullen.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, ik heb twee vragen aan GroenLinks die ik geselecteerd heb. Er kunnen volgens u alleen windmolens komen, zoals in het stuk beschreven staat, als de buurt akkoord is. Tegelijkertijd zetten we in op energietransitie. Ik kon dat niet heel goed plaatsen, want de buurt is bijna nooit akkoord. Dus wanneer komen die windmolen er dan nog wel? En dan de tweede vraag die ik had, ik heb er genoeg om te selecteren. Er is zes miljoen voor mobiliteit, waarvoor zou u die willen inzetten? Is dat voor het goedkoper maken van het buskaartje, extra buslijnen, voor de kleine kernen, nachtbussen. Wie weet.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, eerst de vraag over mobiliteit. Volgens mij staat er nu dat er zes miljoen alvast vrijgemaakt wordt voor het tekort dat in de huidige afspraken van de concessie zit. Dus dat is echt puur om te voldoen aan de afspraken die we hebben gemaakt in de huidige concessies. Dat betekent ook niet dat er bovenop die zes miljoen niet meer middelen naar mobiliteit komen. Daar wordt aan de hand van het bestuursakkoord nog invulling aan gegeven, ook met de hele PS. Dus daar komen we op een ander moment nog op terug, maar dit is puur om nu al te kunnen voorzien in de gemaakte afspraken. En dan uw eerste vraag over energie. Er staat in het bestuursakkoord dat er draagvlak en eigenaarschap moet zijn bij windmolens bovenop de opgave uit de Regionale Energiestrategie. Dus dat betekent niet dat wij nu niet kunnen voldoen aan de RES-opgaven, omdat we zeggen dat er lokaal draagvlak en eigenaarschap moet zijn. U zegt dat dat er nergens is. Dat is geen argument om te stoppen met die RES-en. Of een argument om te zeggen dat we onze opgaven niet gaan realiseren. De windmolens die worden geplaatst bovenop die best wel ambitieuze doelstellingen, daarvoor moeten we zorgen dat er lokaal eigenaarschap en draagvlak is.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dus wat zegt u tegen die buurtbewoners rondom een windmolen. Wat is uw reactie als er een nieuw plan komt voor een windmolen ergens in Brabant?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): In de Regionale Energiestrategie gaan ze kijken waar die windmolens het beste passen. En dan zeg ik ja, misschien is het voor die mensen, die het voor hun gevoel in hun achtertuin krijgen niet ideaal, maar het is wel nodig. Dat onderschrijft volgens mij een heel groot deel van deze Staten. We moeten gaan zorgen dat we duurzame energie opwekken, want dat is ook het verhaal dat we naar onze volgende generatie hebben.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Ik kijk naar de heer Deckers. Zijn er vragen richting de heer Deckers? De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Ja, dat is niet zo verrassend natuurlijk. Er staat dat u zich gaat inzetten voor het oplossen van knelpunten die de spoordoorsnijdingen in onze provincie met zich meebrengen. Kan nu elke gemeente waar dit aan de orde is een verzoek voor een ondertunneling indienen, of gaan de spoorlijn en de stations door u verlegd worden buiten de dorpen? Hoe ziet u dat voor zich?

De heer **Deckers** (PvdA): Ik zou willen dat ik ja zou kunnen zeggen op die vraag. We zien dat dit zeker in een aantal gemeenten en dorpen knelpunten geeft. In het verleden zijn er ook programma's geweest van het Rijk waarbij dit soort mogelijkheden er zijn. Wij gaan daarop inzetten. Wat dan uiteindelijk de financiële consequenties zijn en wat we bereid zijn om daarvoor te investeren? Dat gaan we met elkaar bekijken bij de begroting.

De heer **Buiks** (CDA): Dus u zegt wel tegen gemeentes die daar nu mee worstelen, meldt u zich aan bij ons, want wij gaan met u naar een oplossing zoeken. Dus waar een spoor door de stad loopt.

De heer **Deckers** (PvdA): Nee, dat zeg ik niet. Wij zeggen dat we oog hebben voor de knelpunten en dat we kijken hoe we daar een bijdrage aan kunnen leveren.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, langzaam maar zeker vallen er steeds meer puzzelstukjes op zijn plaats. Of de puzzel wordt nog ingewikkelder, het is maar de vraag hoe het uitvalt. Ik hoor de heer Deckers van de PvdA nu zeggen dat we gaan kijken bij de begroting hoeveel ruimte er is voor die spoordoorsnijding. Maar straks heb ik u, of één van uw collega's van de coalitiepartijen, horen zeggen dat we een beleidsarme begroting krijgen. Dus blijkbaar worden er nu toch alweer beleidsrijke initiatieven geïnitieerd bij de begroting. Mijn vraag is, wat moeten we bij de begroting gaan verwachten? Komt er ineens toch allerlei beleidsrijk werk en uitvoering daar te liggen?

De heer **Deckers** (PvdA): U heeft gelijk, ik verspreek me. We hebben een beleidsarme begroting. Dat blijft het geval. Maar de plannen en de ambities zoals we dit in het bestuursakkoord hebben vastgelegd, gaan we in de Voorjaarsnota voor het komende jaar toedelen in gesprek met uw Staten.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel. Dus dan wordt het eigenlijk pas bij de begroting van 2025 dat er effectief beleid opgetuigd gaat worden vanuit dit college.

De heer **Deckers** (PvdA): We gaan dan de financiën erbij zetten. En uiteindelijk hebben we, hopelijk aan het eind van deze dag een college dat aan de slag kan met de uitvoering. Want een deel van deze plannen, misschien tot onvrede van u, is ook een voortzetting van het beleid dat nu loopt. U doet net alsof er niks meer kan gebeuren na morgen. Dat lijkt me niet waar.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk meneer Heijmans. Ja, er zijn interrupties voor de heer Heijmans. Komt u er even bij. En de eerste is de heer Rutjens.

De heer **Heijmans** (SP): Ik ben er helemaal klaar voor.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. En dank u, meneer Heijmans, dat u er helemaal klaar voor bent. De vraag is eigenlijk heel simpel. In dit bestuursakkoord staat dat de provincie verschillende rollen zal gaan opnemen. Dat maakt het allemaal niet makkelijker voor burgers om te begrijpen wat de provincie nou wel en niet doet. De SP heeft destijds het initiatiefvoorstel gesteund om de rollenparagraaf op te nemen bij diverse beleidsvoorstellen. Mogen we er vanuit gaan dat de SP dat weer doet? Of is het zo dat dat weer gefrustreerd wordt door de zittende macht?

De heer **Heijmans** (SP): Meneer Rutjens, u mag erop rekenen, maar u moet het me niet kwalijk nemen dat ik hem nog niet uit-en-te-na gelezen heb. Maar ik ga met zekere sympathie, misschien wel met behoorlijk veel sympathie, naar de motie over de rollenparagraaf kijken. En ik schat in dat we hem gaan steunen, maar ik moet hem nog echt heel goed lezen en ik moet hem nog met mijn fractie bespreken.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is fijn dat we in ieder geval vandaag toch nog wat uitgestoken handen naar elkaar kunnen hebben. Dank u wel.

De **voorzitter**: Meneer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, wij constateren in het plan dat u mede ondertekend heeft dat 145 ambtenaren hun contract verlengd krijgen met een jaar en dat u daar 22 miljoen voor heeft uitgetrokken. Kunt u aangeven of dat sommetje klopt, want dat betekent 151.000 euro per persoon. U knikt nee.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, dat kan ik echt niet aangeven meneer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Maar u denkt wel dat het klopt? Want het staat erin.

De heer **Heijmans** (SP): Ik zal het nakijken. Maar dit is nou typisch zo'n vraag waarvan de heer Gremmen terecht zegt, hoe kunt u denken dat wij dit soort vragen op dit moment zomaar kunnen beantwoorden? Het is heel goed dat u die vraag stelt.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat u beiden via de voorzitter gaat praten. Dat lijkt me aardig.

De heer **Heijmans** (SP): Ik vind het heel goed dat u die vraag stelt en natuurlijk gaan wij kijken waarom dit een behoorlijk groot bedrag is voor zoveel mensen. Natuurlijk ga ik daar serieus naar kijken, maar u moet mij niet kwalijk nemen dat ik hier niet het antwoord kan geven.

De **voorzitter**: Meneer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Het gaat om 22 miljoen in uw eigen voorstel, dat u mede ondertekend heeft. En nu zegt u hier ter plaatse dat moeten wij eigenlijk niet zo nauw naar kijken, want dat gaan we nog wel een keer bekijken. Het gaat om serieuze bedragen, meneer Heijmans. En ik vind dat u er heel makkelijk over doet zo van ja, daar gaan we nog een keer naar kijken. En de tweede vraag die ik had, op bladzijde 40 staat dat er minder gevaarlijk stoffen via het spoor vervoerd gaan worden. Hoeveel minder is dat volgens u?

De heer **Heijmans** (SP): Zoveel mogelijk minder als mogelijk is. Goh, wat een antwoord. Maar moet ik nu zeggen, dat moet zijn 750 kilogram per dag of zo?

De heer **Buiks** (CDA): Het gaat om de ambitie die u heeft.

De **voorzitter**: Meneer Buiks, ik verzoek u om via de voorzitter te spreken.

De heer **Heijmans** (SP): Meneer Buiks, wij hebben het liefst dat er over het spoor, zeker als het gaat om het spoor in steden, want daar liggen de grootste gevaren, dat daar bijna geen gevaarlijke stoffen door vervoerd worden. Maar het betekent wel dat je in een aantal gevallen een alternatief zult moeten hebben. Want soms is het inderdaad noodzakelijk dat er gevaarlijke stoffen van A naar B worden vervoerd, om vervolgens voor ons heel noodzakelijke producten te maken.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Na alle opgestoken vuisten wou ik toch even richting de uitgestoken handen gaan bij de heer Heijmans. Want er wordt voortdurend gezegd dat er inderdaad ruimte is om te spreken over bepaalde zaken. Ik wil dan toch van de heer Heijmans weten of er ook zaken zijn uitgesloten binnen de coalitiepartners. Heeft de SP nog ruimte om bepaalde initiatieven te steunen, waar ze eerder ook steun aan hebben gegeven? Wij hebben een tweetal moties ingediend, nog wel meer moties, maar bij twee wil ik even specifiek stilstaan. Allereerst de motie voor een referendumverordening. Daar hebben wij altijd de SP aan onze zijde gevonden. Ik zou de heer Heijmans willen vragen of hij opnieuw bereid is om dat te steunen. Of wordt hij daarvoor klemgezet door de coalitie? En het tweede is, daar heeft meneer Heijmans zelf het initiatief voor genomen aan het eind van de vorige bestuursperiode, een kerntakendiscussie. Na de Agenda van Brabant van 2010 heeft er eigenlijk geen echte kerntakendiscussie meer plaatsgevonden. We hebben verder geen initiatief meer gezien. Dus wij hebben nu gezegd, dan gaan we toch maar even boter bij de vis doen. Dus ik wil heel graag van de heer Heijmans horen hoe hij daar in staat.

De heer **Heijmans** (SP): Laat ik beginnen bij die kerntakendiscussie, waar u mee eindigde. Ik vind dat een hele goede zaak, meneer Van Hattem, dat we daarover gaan praten met elkaar. Ik vind dat je ook in dit bestuursakkoord ziet, dat we niet meer zo heilig vasthouden aan een aantal kerntaken. Bijvoorbeeld veiligheid, dat natuurlijk totaal geen provinciale taak is. Maar ook het tegengaan van energiearmoede is nooit gezien als een puur provinciale taak. We zijn bezig om zelf onze grenzen op te zoeken. Ook in deze coalitie gaan wij op zoek naar grenzen en het liefst doen we dat met de hele Staten en gaan we daar met elkaar een goede discussie over voeren. Wanneer zeggen we nou tegen mensen, daar gaan we niet over. En wanneer zeggen we tegen mensen, we gaan er misschien niet direct over maar we gaan wel proberen er wat aan te doen. Of zeggen we, hier gaan we helemaal over en dit bepalen we. Dus graag ga ik die discussie nog steeds aan. Wat betreft het referendum, meneer Van Hattem, wij zijn daar altijd voorstander van geweest. U mag echt van mij aannemen dat ik het zeker ter sprake heb gebracht in de coalitie. Ik heb dat met verve verdedigd. Ik heb gevochten als een leeuw. Ik heb met twee vuisten in de lucht gestaan, maar ik was de enige die voor het referendum was. Ja, meneer Van Hattem, dan moet je je inderdaad neerleggen bij een uitkomst in het bestuursakkoord, dat zegt dat er de komende vier jaar geen referendum komt. Het doet me echt wel een beetje pijn in mijn hart. Maar mocht u een motie daarover in willen dienen, ik meen dat ik al zoiets gezien heb, dan zal ik die met pijn in mijn hart niet kunnen steunen. Ik zeg het u eerlijk.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik kan de eerlijkheid van de heer Heijmans wel waarderen, maar tegelijkertijd is er ook grote teleurstelling. Want blijkbaar zijn er ook afspraken gemaakt die niet in het coalitieakkoord staan. Er staat niets over een referendum, wat niet zou kunnen. Er worden wel andere vormen van burgerparticipatie genoemd, maar een referendum dus niet. Dan betreur ik wel dat er op die manier eigenlijk zaken worden uitgesloten, waar coalitiepartijen in overleg met de andere Statenfracties geen medewerking aan kunnen verlenen. Ten aanzien van de kerntakendiscussie. De heer Heijmans zegt

dat we steeds meer de grenzen opzoeken. Ik denk dat het juist belangrijk is om die discussie te voeren over waar we de grens leggen. We hebben dat in 2010 gedaan, althans onze voorgangers hier, maar het is heel goed om duidelijke grenzen te kunnen trekken, want de bestuurlijke olievlek van de provincie is aan het uitdijen. Dus ik ben heel benieuwd of er straks ook steun gaat zijn voor deze motie. Tot zover.

De heer **Heijmans** (SP): Een kleine correctie op u, meneer Van Hattem. U zei, in 2010 waren dat onze voorgangers. Het was niet mijn voorganger, daar was ik zelf bij.

De heer **Van Hattem** (PVV): U was de enige, inderdaad.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem kan volgens mij blijven staan want het woord is aan u in uw tweede termijn.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik heb toch een beetje met leedwezen kennisgenomen van de gang van zaken, zoals we daarstraks zagen. Coalitiepartijen die in eerste instantie helemaal geen tweede termijn wilden doen, het debat eigenlijk niet aan wilde gaan en pas nadat we aan de rem hebben getrokken toch bereid waren om nog wat reacties te geven. Dat is eigenlijk een beetje kenmerkend voor de manier waarop er hier wordt omgegaan met elkaar in de Staten. Er is toch alweer een stukje bestuurlijke arrogantie in deze nieuwe coalitie geslopen. Als je dan zegt, we willen de kiezer erbij betrekken, de burger weer het gevoel laten krijgen dat ze ertoe doen, dan schiet dat niet op. Er wordt al een verkiezingsuitslag genegeerd en op deze manier wordt het alleen maar erger. We zien nu ook nog gebeuren dat er wordt gesproken over een beleidsarme begroting. Maar ik ga twifelen of die wel beleidsarm zal zijn, want we hebben de afgelopen jaren steeds gezien dat er beleidsarme begrotingen werden gepresenteerd, maar hele beleidsrijke voorstellen in zaten. Ik denk dat we het komende jaar nog heel veel tussentijdse begrotingswijzigingen gaan zien, waar allerlei nieuw beleid en uitgaven in gefietst gaan worden. Dus voorzitter, daar zit toch wel een zorgpunt in. Net werd al gezegd dat de grenzen worden opgezocht. Er worden termen gebruikt zoals gezondheid en brede welvaart. Die worden zo breed getrokken dat er allerlei beleid onder gehangen kan worden. En daardoor zien we de bestuurlijke olievlek in de provincie uitdijen. En daarom is een kerntakendiscussie keihard nodig, zoals ik net al in het interruptiedebat heb aangegeven. Het waaiert steeds verder uit en voor je het weet, zitten we hier op heel veel zaken die bij andere bestuurslagen thuishoren gewoon dubbel werk te doen. En dan zijn we niet bezig met het samen maken van Brabant, maar het samen mismaken van Brabant. Voorzitter, ten aanzien van de kerntaken hebben een motie ingediend, dat heb ik net gezegd. We hebben ook een motie ingediend over een andere kern, namelijk kernenergie. Het is goed dat het in het bestuursakkoord staat, maar er moet meer boter bij de vis. Het wordt nu eigenlijk een beetje naar de toekomst geschoven en wij hebben een motie ingediend om alvast werk te maken van de ruimtelijke inpassing, zodat we in ieder geval alles voorbereid hebben. Zo gauw de techniek en dergelijke kant-en-klaar is, kan het dan ook meteen geplaatst worden als we ons ruimtelijk beleid daarvoor al op orde hebben. Verder over de referendumverordening, daar heb ik net ook al aan gerefereerd. Deze is ook mede door de FvD ingediend. Die willen we eigenlijk voor de lente van 2024 hebben, zodat als er besluiten worden genomen in deze bestuursperiode, onze burgers effectief uitspraken kunnen doen over het beleid. Verder hebben wij nog een aantal andere belangrijke moties ingediend. Een motie om bij arbeidsmigranten te zorgen voor huisvestingsnormen volgens de aanbevelingen zoals die eerder zijn gedaan vanuit het rapport Roemer. Bij de verdozing willen we geen inzet meer op XXL-distributiecentra. Dus ook al die uitzonderingen, daar moeten we zoveel mogelijk vanaf. Verder een motie over de uitrusting van onze groene boa's. Er wordt nu in het bestuursakkoord gezegd dat dit bij de minister ligt, maar we kunnen het ook actief bij de minister gaan bepleiten. Daar roept onze motie toe op. We willen afzien van het intrekken van latente ruimte bij onze veehouders. En we hebben ook een motie over de emissiearme stalsystemen. We willen geen tweesporenbeleid, geen eigen Brabantse deadlines en dan ook aansluiten bij het landelijke beleid. Voorzitter, dan hebben wij nog een motie ingediend over de weervisserij in Bergen op

Zoom, een belangrijke traditionele vorm van visserij die nu dreigt te verdwijnen, waarschijnlijk door de aanleg van het windpark bij Borssele. Zo'n mooi stukje Brabants erfgoed en economie moeten we gewoon behouden. Dus ook een oproep om daar mogelijkheden toe te onderzoeken. Verder hebben we moties ingediend over Renure als kunstmestvervanger om die mogelijkheid toe te staan. En we hebben nog een punt gemaakt via een motie over de ondermijning, die plaatsvindt via Extinction Rebellion. Zij roepen nu ook ambtenaren op om zich aan te sluiten bij deze organisatie. En we vragen ons af of dat wel verenigbaar is met de gedragscode. Verder hebben we deze week in het Eindhovens dagblad kunnen lezen dat het schrappen van bus 319 in Steensel heeft geleid tot door ons eerder voorziene nadelen. De bus komt op de snelweg in de file te staan en doet er effectief nog langer over. Er is minder comfort voor de reizigers. Kortom, het wordt er allemaal slechter op. Dus we hebben een motie ingediend om bus 319 weer gewoon in het mooie dorp Steensel te laten stoppen. Daarnaast hebben we nog een motie over de luchtwassers. En ik moet ook nog even melden dat de motie over de ondermijning door Extinction Rebellion door de heer Boon is aangepast. Daar is een aangepaste versie van ingediend. Tot slot hebben wij nog een motie over een brandbrief voor de wegeninfrastructuur, want heel Brabant loopt vast. Het is straks al aangehaald, we hebben geen motie ingediend over de ruit om Eindhoven, maar die is wel heel hard nodig en die blijft heel hard nodig. Daar zullen we ons ook in deze periode voor in blijven zetten. Tot slot, voorzitter, we hebben nog enkele moties mede ingediend, onder andere over de rollenparagraaf, de motie over de vriendschapsband verbreken met Jiangsu en de motie van Volt over de transparante besluitvorming. Uiteraard zullen we ook nog de nodige moties steunen, onder andere de motie om te zorgen dat de asioldwangwet niet aan onze Brabantse gemeentes wordt opgelegd. Complimenten daarvoor aan JA21. En de motie over het lobbyregister zullen wij ook steunen. Voorzitter, dit is een slecht bestuursakkoord, we zullen het niet kunnen steunen, we zullen alle goede punten die vanuit de coalitie komen gewoon zakelijk bekijken en steunen, bijvoorbeeld het verhaal van kernenergie, de gesmolten zoutreactoren en ook het steunen van de veerponten over de Maas. Dat is allemaal prima, maar grosso modo is het geen goede zaak voor Brabant. Daarom zullen we het bestuursakkoord an sich niet steunen. Tot zover, voorzitter, in tweede termijn.

Motie M84-2023 Kerntakendiscussie

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Het bestuursakkoord veel bestuurlijke ambitie bevat;
- Aan het einde van de vorige bestuursperiode gesuggereerd is om een nieuwe Kerntakendiscussie te voeren;

Overwegende dat:

- Het vigerende kader als basis voor de taakopvatting van de provincie de Agenda van Brabant is, en deze in 2010 is vastgesteld;

Besluiten:

Dat een nieuwe kerntakendiscussie dient te worden gevoerd.

En gaan over tot de orde van de dag.

Alexander van Hattem, PVV

Patricia van der Kammen, PVV

Motie M85-2023 Luchtwassers niet als enige oplossing voor gangbare boeren

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- De beoogde coalitiepartijen aangeven dat veehouders onder druk van de in het bestuursakkoord

afgesproken deadlines voor de reductie van de uitstoot van ammoniak in stallen in bepaalde gevallen geen andere optie zullen hebben dan het installeren van luchtwassers;

Overwegende dat:

- Luchtwassers niet de enige oplossing voor gangbare boeren mogen zijn;
- Luchtwassers inefficiënt zijn en niet ten goede komen aan de veiligheid in stallen;

Sprekend uit:

- Dat gangbare boeren te allen tijde de mogelijkheid moet worden geboden om door middel van emissiearme huisvestingssystemen aan de emissienormen voor ammoniak te voldoen, zonder dat zij vanwege tijdsdruk worden veroordeeld tot luchtwassers;

Maikel Boon
PVV Noord-Brabant

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank u, voorzitter. Ik had eigenlijk niet een heel belangrijke inbreng in de tweede termijn. Ik wil wel zeggen wat ik in de eerste termijn door tijdgebrek niet heb kunnen zeggen. Ik vind het iets heel moois dat we de jongeren gaan betrekken bij een aantal beleidsvoorstellen. Ik zou eigenlijk ook een handreiking willen doen naar 50PLUS, dat we ook zeker de ouderen daarbij gaan betrekken. Eerder heeft 50PLUS in deze Statenzaal melding gemaakt dat als het gaat om het gat op de arbeidsmarkt, we zeker ook moeten kijken hoe we de zilveren kracht kunnen benutten. Nou, ik denk dat het heel mooi is. Een tweede punt in reactie op de BBB. Als het gaat om internationalisering, dat vraagt toch echt wel een soort van diplomatie in hoe je dingen opschrijft. Om nu de deur dicht te gooien richting Jiangsu, richting China, kan echt een verkeerd signaal zijn. Dus mijn pleidooi is toch echt om met elkaar in gesprek te gaan op basis van voorstellen, om het internationaliseringsbeleid te herijken. Heel nadrukkelijk ook te kijken met Clingendael, met Amnesty International en met Buitenlandse Zaken, wat slim is. Ik weet dat dat ook gebeurt. Het kan niet zo zijn dat wij straks een band verbreken en dat daardoor de deur dicht zit om juist de mensenrechtendialoog op een effectieve wijze te gaan voeren met de Chinezen in de provincie Jiangsu.

De **voorzitter**: Mevrouw Kuiper.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dank u wel, ook voor de uiteenzetting. Volgens mij hebben wij in de motie juist gezet dat wij willen werken aan een goede manier om het vriendschapsverband stop te zetten. Ik hoor hieruit dat we het dus belangrijk vinden of we een invloed zouden kunnen uitoefenen. Het gaat om een provincie die al jarenlang en echt al jarenlang mensenrechten schendt. Kijk maar na, in de jaren 80 werden gewoon abortussen gepleegd omdat er geen vrouwen geboren mochten worden. Nu is er vrouwenhandel. Alsof wij daar een hele grote invloed in hebben, als wij daar als provincie onze vriendschap aan uitdragen. Daarnaast zijn nog de zorgen die overal leven in verband met ASML, met alle spionagetechnieken, TikTok wordt verboden. Waar doel je op?

De **voorzitter**: Uw vraag?

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Ja, sorry. Waar doel je op dat wij dat als provincie zouden kunnen veranderen?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Eén ding is zeker, op het moment dat je niet meer in dialoog treedt met Chinese partijen weet je zeker dat je letterlijk en figuurlijk geen momenten meer hebt om zaken uit te wisselen, te benadrukken ook vanuit onze kant. Een relatie kan op een gegeven moment geladen worden met activiteiten, dat is jarenlang ook gebeurd, de provincie had om de haverklap inkomen vanuit handelsmissies en economische missies om het ruimer te trekken. We gingen ook richting investeringsbevordering, we probeerden ook Chinese bedrijven naar Brabant te krijgen. Je kunt het op een

gegeven moment zelfs gaan laden met culturele uitwisselingen. Dat is ook allemaal gedaan. En je kunt ook op dit moment besluiten om daar wat minder aandacht aan te geven. Daardoor heb je nog wel op papier een relatie en kunnen bedrijven nog zeker zaken doen met China, onder de voorwaarden die gesteld zijn. Niet alleen door de nationale overheid, maar ook zeker door de Europese overheid. Maar dat je het toch even op een wat lager pitje zet, dat je het afschaalt. En toch op het moment dat er een relatie is, on speaking terms blijft, juist ook om de crisissituatie op het gebied van de mensenrechten te benoemen. Dat is anders dan de deur helemaal dicht te gooien en te zeggen we verbreken de banden, want dan kom je ook nooit meer aan tafel.

De **voorzitter**: Mevrouw Kuiper.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Dank u wel voor het uitgebreide antwoord waarin je dus aangeeft dat wij daar ook regelmatig op handelsmissies zijn gegaan. De laatste keer waren volgens mij zelfs de telefoons uitgeschakeld, zo veilig is het om daar op handelsmissie te gaan. Daarnaast geeft u dus ook aan, wij hebben al ontzettend veel dingen gedaan met die provincie. Maar nog steeds hebben wij de afgelopen jaren dus helemaal niets gedaan om daar de situatie te verbeteren. Het voorbeeld dat ik aanhaalde betreft de moeder van acht kinderen die dus vastgeketend zat en de provincie Jiangsu heeft daar zelf bewezen meegeholpen aan vrouwenhandel. Dat is alleen nog maar de situatie daar. We hebben het ook over de Brabanders nu hier. Wij hebben het over verbanden met Rusland die China kent.

De **voorzitter**: Uw punt is denk ik wel helder.

Mevrouw **Kuiper** (BBB): Ik wil afronden. Ik zou kijken naar andere landen die wel goed omgaan met de mensen, waar wij niet zoveel spionagewerkzaamheden zien en daar gewoon ook zulke verbanden mee afspreken, in plaats van doorgaan met een vriendschap die nergens toe leidt.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ik hoor geen concrete vraag, maar ik wil wel een reflectie meegeven. Brabant heeft jarenlang ook richting China kennis uitgedragen op het gebied van domotica, op het gebied van betere omgang met ouderen. Dat werd ook heel vaak door allerlei maatschappelijke organisaties en door ondernemers vanuit Brabant naar China gebracht. Ook dat zijn de manieren om de situatie voor mensen in China uiteindelijk te kunnen verbeteren. En het zou jammer zijn als we dit soort mogelijkheden simpelweg niet meer hebben, omdat de relatie wordt verbroken.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. Het zal vooral jammer zijn als die robotica gebruikt gaat worden voor de Chinese defensie, zoals nu gebeurt. Maar goed. Ik wil nog een punt aanstippen, want er werd net verteld door de heer Van Miltenburg dat je met zo'n een vriendschapsband nog in gesprek kunt gaan over mensenrechten. Maar iedereen die kennis heeft van de Chinese cultuur die weet, je praat niet met Chinese zakenpartners over mensenrechten. Dat is een gevoelig onderwerp, dat leidt tot gezichtsverlies. Dus zeggen dat je daardoor over mensenrechten in gesprek kan gaan met je partner, dat is gewoon klinkklare onzin.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Wederom, ik hoor geen vraag. Maar ik ben meerdere keren in China geweest en mijn ervaring leert juist dat je op het moment dat je met respect met je partners omgaat, heel veel kunt bespreken inclusief de mensenrechtensituatie. Zelfs de situatie in Tibet is in het verleden ooit besproken met Chinese partners.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik wil nog even doorgaan op dit onderwerp. Ik vind het toch een vreemde houding die de heer Van Miltenburg van D66 nu aanneemt. Hij zegt dat wij moeten doorgaan met een vriendschapsband met de Volksrepubliek China. En daarbij hebben wij Amnesty International nodig. Dat is ongeveer zoiets als ja, ik wil graag de relatie met mijn huwelijkspartner in stand houden, maar wel voortdurend met een echtscheidingsadvocaat ertussen. Zoiets gaat toch niet werken? Dan moet je toch gewoon zeggen dat je geen normale vriendschapsband kunt hebben met een land dat ondertussen ons aan het bespioneren is. Dus hoe kan de heer Van Miltenburg nou verklaren dat hij met Amnesty International aan de arm een vriendschapsband in stand wil houden, wat dan toch eigenlijk gewoon geen vriendschapsband is?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Misschien toch een correctie, voorzitter. We hebben geen vriendschapsband met de Republiek China, we hebben een vriendschapsband met een zusterprovincie, de provincie Jiangsu, al lange tijd. En Amnesty International wordt ingevlogen op het moment dat we het hebben over een herijking van het internationaliseringsbeleid. Ik zou het juist mooi vinden als we in het kader van het internationaliseringsbeleid bredere kijken, samen met Buitenlandse Zaken, Clingendael, kennispartners zoals Amnesty International. Niet alleen als het gaat om China maar ook als het gaat om bijvoorbeeld de samenwerking op gebied van de High Tech met Israël. Of juist ook in het kader van de verschuivende panelen in de wereld op het vlak van geopolitiek. Wat doen we wel met de Amerikanen, wat doen we niet? Ook zij hebben een eigenstandig belang als het gaat om High Tech industrie. En wat D66 betreft dient vanuit die bredere gedachte het internationaliseringsbeleid richting een herijking te gaan. En het nu sluiten van deuren, het nu doen van uitspraken vinden wij niet verstandig.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot. Daarna ronden we dit onderwerp af.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, de manier van redeneren zoals de heer Miltenburg dat doet, waarbij hij zegt dat we alleen maar contact hebben met een provincie van China, dat is eigenlijk al meegaan in het systeem dat China daar zelf bij hanteert. De retoriek van China klinkt nu door in de retoriek van de heer Van Miltenburg door dit systeem te hanteren. Een provincie van de Volksrepubliek China is gewoon de Volksrepubliek China. Er zit geen echt geen onderscheid in de belangen die daarmee samenhangen. En dan haalt hij nu Israël erbij. Daar hebben we het wel over een echte vriend en de enige democratie in het Midden-Oosten. Dus als we het dan daarover hebben, dan vind ik dat een totaal non-argument. Dus ik hoor toch graag van de heer Van Miltenburg, als wij met een land als China een vriendschapsband aanhouden, zou het dan op zijn minst niet zo moeten zijn dat we nu geen activiteiten meer organiseren de komende tijd. Zolang deze discussie nog loopt, zou in ieder geval alles on hold moeten staan en on hold moeten blijven, zodat we gewoon toewerken naar het beëindigen van iets dat wij een vriendschap noemen, maar eigenlijk gewoon een diplomatieke truc is van dit communistische land.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nogmaals voorzitter, ik ga in herhaling vervallen. We hebben een band met een provincie, niet met een land. Ook een provincie als Brabant kan eigenstandig besluiten om contacten te hebben op het gebied van economische met bepaalde regio's in de wereld zonder dat er meteen wordt gezegd dat we een samenwerking met het land aangaan. Zo werkt het niet. We hebben een eigenstandige bevoegdheid. En nogmaals, u heeft mij ook al eerder richting de BBB horen betogen dat we op een gegeven moment een samenwerking kunnen hebben, die dan geladen wordt met tal van activiteiten, zoals we ook kunnen besluiten op een gegeven moment, op dit moment bijvoorbeeld, om dat wat af te schalen en een stapje terug te doen, zonder de relatie formeel te verbreken.

De **voorzitter**: Ik heb aangegeven dat dit de laatste wisseling is op dit onderwerp. Ik weet niet of u interrupties op andere onderwerpen heeft? Ik heb net ook een paar mensen naar de plaats verwezen dus daar moet ik wel eenduidig in zijn. U was aan het einde gekomen volgens mij van uw betoog.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ik ben aan het einde gekomen. Ik weet niet of we vragen zijn vanuit andere invalshoeken.

De **voorzitter**: Die ruimte is er denk ik al ruimschoots geweest. Dus dank u wel. Ik ga naar de heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank u wel, voorzitter. In ieder geval bedankt aan de coalitiepartijen om een paar vragen die ik gesteld heb alsnog in de tweede termijn te beantwoorden. Jammer dat er geen duidelijkheid over te geven is als het gaat om de 22 miljoen. Dat geeft weinig vertrouwen voor de rest. Ik wil benoemen waar wij het als CDA niet mee eens zijn. Er zijn ook een aantal punten genoemd in het akkoord waar wij het absoluut wel mee eens zijn, die willen wij ook benoemen. Er staat niets opgenomen over de mogelijkheden die de plantaardige sectoren krijgen. Ten eerste missen we beleid, teelt ondersteunende voorzieningen en de glastuinbouw ontwikkelkansen. Ten tweede gaat er grondwaterheffing ingevoerd worden voor agrariërs, kleine industrie en particulieren. Omtrent de grootverbruikers is in het akkoord opgenomen, dat ze op dat moment pas gaan kijken wat te doen met de grootverbruikers van grondwater. De coalitie zegt een eerlijk beleid te willen voeren, wij vinden dat in ieder geval niet eerlijk. Ten derde is het vreemd dat er verschil wordt gemaakt tussen melkveehouders en varkenshouders. We hebben daar in de eerste termijn ook al aandacht voor gevraagd in de interrupties. In het begin van het akkoord staat dat iedereen gelijk is. U bent het toch met ons eens dat de intensieve veehouderij, inclusief de geitenhouderij, de grootste reductie heeft gerealiseerd?

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ik wil toch nog even terugkomen op die grondwaterheffing. U doet het voorkomen alsof het niet eerlijk is. Maar op dit moment wordt er wel onder andere door de grote industriële onttrekkers betaald, wordt er wel door drinkwaterbedrijven betaald, maar voor die kleine onttrekkers vindt totaal geen heffing plaats. Dat is ook heel moeilijk, want we moeten eerst eens in kaart krijgen waar het nou precies om gaat. Maar u bent het toch met mij eens dat het juist niet eerlijk is om ze te vrijwaren van welke heffing dan ook in de toekomst? De gebruiker betaalt toch? Of zie ik dat verkeerd?

De heer **Buiks** (CDA): Nee, u ziet dat niet verkeerd. Maar het vreemde is, dat u in uw eigen verhaal zegt dat u de grootverbruikers daarna nog een keer gaat beoordelen. Waarom sluit u die uit in het totale verhaal? Dat is eigenlijk wat ik gezegd heb.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dan nodig ik u toch uit om goed te lezen. Want er staat dat op het moment dat er onderzoek is geweest en de resultaat zijn bekend geworden, dan gaan we ook kijken of het leidt tot een verandering in de tarieven van onder andere die grote onttrekkers.

De heer **Buiks** (CDA): Wij hadden dat moment liever samengepakt gezien, want dan kunt u het totaal overzien. En nu belast u een bepaalde doelgroep, de kleinverbruikers. Die krijgen allemaal weer administratieve lasten en die zitten daar echt niet op te wachten. Daar gaat u dan geld halen. Ik zeg, pak het dan in één keer samen. Dat is het verschil denk ik. Er is gekozen voor het opschuiven van de beruchte datum. We zijn met 120 kilometer per uur tegen een vangrail geknald. Nu gaan we weer het risico van de gevolgen van een juridische procedure bij de agrariër neerleggen. Het CDA wil graag er samen met de sector gezocht wordt naar oplossingen. De sector is daartoe bereid. Voor het CDA is het ook erg vreemd dat alleen de landbouwsector verder is uitgewerkt, terwijl de coalitie zegt dat iedereen gelijk is aan elkaar. Dan zouden de andere sectoren zoals industrie, mobiliteit en luchtvaart toch ook verder uitgewerkt moeten worden in dit akkoord.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GrL): Ik wilde toch nog even doorgaan op die grondwaterheffing. Die hebben we vorig jaar herzien. Vanaf 150.000 kuub betaal je grondwaterheffing van ongeveer twee cent per kuub, namelijk 0,19. En die is verhoogd naar 0,38, dus bijna vier cent per kuub. Ik gebruik 80 kuub per jaar, maal vier cent, dus dan weet u hoeveel ik betaal aan de grondwaterheffing. Maar wat we nu juist gaan doen, is ook een heffing zetten op een grondwatergebruik van onder die 150.000. Dus we hebben eigenlijk al die grondwaterheffing verhoogd voor de grootverbruikers. En dan is het heel fair dat iedereen moet betalen voor het grondwatergebruik. Dat je ook gaat kijken naar verbruik kleiner dan die 150.000 kuub.

De heer **Buiks** (CDA): Ik heb er geen vraag uit gedestilleerd, ik heb meer een toelichting gehoord. Mij ging het erom dat wij zeggen, pak nou die verschillende doelgroepen samen. Maar dat heb ik net ook beantwoord. Dank u wel voor de vraag die gesteld is, die niet gesteld is. Dan ga ik naar punt zes. In de pers hebben wij kunnen lezen dat gereedschap in de tas zit, waarbij het intrekken van vergunningen niet wordt uitgesloten. Hoe gaat de coalitie dit financieel compenseren aan de agrariërs en uit welke gelden gaat dit dan betaald worden? Wat is dan een verleende vergunning waard? Dit mag en kan zeker geen instrument zijn, wat betreft het CDA, dat ingezet gaat worden. Het CDA mist in dit akkoord de starterslening, essentieel voor de starter op de woningmarkt. Deze zou het CDA graag opgenomen zien. Er wordt gesteld in het akkoord dat de woningbouw vooral gestimuleerd gaat worden in de gebieden waar woningen in hoog tempo gerealiseerd kunnen worden. Dit gaat volgens het CDA betekenen dat bepaalde gemeenten, waarbij dat hoge tempo niet mogelijk is, achterop raken. Ten achtste, het CDA mist in dit akkoord de senioren. Deze hele belangrijke doelgroep komt totaal niet terug en is nergens benoemd. Er zijn 120.000 Brabantse senioren die niet alleen zorg en aandacht vragen, maar die zich ook breed inzetten als vrijwilliger in sportclubs, zorgcoöperaties, cultuur, sociale activiteiten, et cetera. Smeerolie om de Brabantse samenleving draaiende te houden. Dit kan dan toch geen knettersociaal akkoord genoemd worden? En punt negen, als laatste voorzitter, het woord starter komt zeggen en schrijven één keer terug in het boekwerk van 60 pagina's. Deze doelgroep heeft het grootste probleem op de woningmarkt in Brabant en smeekt om oplossingen. Hier is ook totaal geen aandacht voor in dit stuk. Voorzitter, het CDA zou graag zien dat, zoals ik het in mijn eerste termijn noemde, het kookboek voor beginners eerst gecomplementeerd gaat worden met de hiervoor genoemde opmerkingen en verduidelijkingen erin verwerkt. De koks zullen snel het spoor bijster raken in de recepturen en dit kan desastreuze gevolgen hebben voor de kwaliteit van de gerechten. Dus daar maken wij als CDA ons wel zorgen om. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef graag de heer Rutjens het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel. Voorzitter, dames, heren, Brabanders, vandaag is het eigenlijk best wel een historische dag, 8 september 2023. Het is vandaag voor de eerste keer dat wij een college gaan installeren zonder een middenpartij als CDA. Ze mochten bij deze coalitiebesprekingen niet eens meepraten. Niet de eerste keer en niet de tweede keer. Ze hebben een keer niet meegedaan, dat klopt, dat weet ik, dat was in 2018. Of wanneer was het? Maar toen mochten ze in ieder geval wel meepraten. Er werd niet over hen verteld dat ze onbetrouwbaar en instabiel waren. Wat we vandaag gaan doen, is dat we VVD, D66 en de complete linkse walm gaan installeren. Dat is wat we vandaag gaan doen. Vandaag gaan we een college installeren dat Brabant duurder en bemoeizuchtiger maakt. En daarom hebben we in ieder geval een aantal moties om een klein beetje de pijn te verzachten, om de pijn te verzachten dat het niet duurder wordt. We hebben een motie ingediend om de opcenten niet te verhogen, een motie ingediend om de kleine onttrekkers niet te belasten en we hebben een motie ingediend over de dreigende dwangwet. Niet zozeer alleen maar om te zorgen dat de provincie geen extra druk op gemeenten oplegt, maar ook om de notulen en de agenda's van de diverse tafels waar gedeputeerden van dit college aan gaan deelnemen, openbaar te maken. Het is interessant dat dit college, deze coalitiepartijen, een hele vreemde keuze in prioriteiten stellen. De provincie gaat met name over ruimtelijke ordening. En als je het hebt over ruimtelijke ordening, dan hebben we twee hele grote problemen. Wonen

en stikstof. Uiterekend de zevende loco-commissaris gaat over ruimtelijke ordening, wonen en stikstof. Hoe zit het met de prioriteiten? Beste Brabanders, trap er niet in. Als de VVD belooft dat ze een rechtse partij zijn, dan klopt dat niet, want samen met hun linkse walm maken ze Brabant afstandelijker, tot een elitair bestuurderscliché. Samen maken ze Brabant bemoeizuchtiger, voller, krapper, onbereikbaarder, vermoeiender, krankjorem, naargeestiger, onstabiel. Samen maken ze Brabant achterhaald en verpauperd, afhankelijker, ingewikkelder en onhoudbaarder. Samen maken ze Brabant strenger, onzekerder voor ondernemers, onduidelijker voor burgers en samen maken ze Brabant vooral armer.

Motie M65-2023 Dreigende dwangwet

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 8 september 2023, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constateernde dat:

- de omstreden dwangwet provincies meer bevoegdheden zal geven om gemeenten te dwingen nog meer asielzoekers te huisvesten;
- op deze wet veel kritiek is van zowel gemeenten als de Raad van State;
- er nog veel onzekerheid is over de werking van deze wet;

Verzoeken het college:

- geen verdere druk uit te oefenen op de Brabantse gemeenten als het gaat om de opvang van asielzoekers;
- de agenda en notulen te openbaren van de "tafels", "overleggen" en andere gremia over immigranten- en vluchtelingenhuishuisvesting waaraan Gedeputeerden deelnemen als participant of toehoorder.

en gaan over tot de orde van de dag.

Willem Rutjens, JA21

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Koevoets. Ik wijs u erop dat het intussen kwart over vier is en we nog veel moties te beleven hebben qua stemming, et cetera. En er is nog een ander groot onderwerp dat besproken moet worden. De heer Koevoets heeft het woord.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Wat ons betreft heeft u gelijk. Het is al laat, er is al veel gewisseld. Maar net als de andere politieke partijen stel ik me graag open voor eventuele vragen die er op dit moment nog zouden kunnen zijn.

De **voorzitter**: En dan geef ik het woord aan de heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank u wel voorzitter. Ik kom toch nog even terug op uw eerste termijn, want er is een vraag bij mij blijven hangen. De luchtwassers doen ook niet wat ze beloven. Waar rekent de provincie nou mee? Met 80 procent besparing? Terwijl dat ding maar 40 procent besparing oplevert. En ben je vergunningsruimte dan wel kwijt? Dat zijn de vragen die ik aan u stel.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ben je je vergunningsruimte dan wel kwijt? Ik weet niet waar u op doelt. Welke methode je ook kiest, dat kunnen luchtwassers zijn, of andere op de Rav-lijst voorkomende technische maatregelen, of dat kunnen andere maatregelen zijn, bijvoorbeeld voer maatregelen, dat hebben we al eerder besproken en dat valt binnen het kader van de vergunningen, dan heb je die vergunning. En als je die vergunning hebt en je hebt hem aangevraagd op het moment dat het is, dan geldt die vergunning. Dan geldt die vergunning voor de termijn die daarvoor staat. Dat is bij varkenshouders bijvoorbeeld vijftien jaar, bij melkveehouders 20 jaar.

De heer **Buiks** (CDA): Laat ik het zo zeggen, ik adviseer u om u in dit onderwerp verder te verdiepen. Niet alle antwoorden van de eerste termijn zijn helemaal juist. En nu weer niet. Maar ik zou u wel nog een keer de vraag willen stellen, is het standpunt van Lokaal Brabant na de discussie die heeft gespeeld nog steeds dat sectoren buiten de melkveehouderij en de kalverhouderij een vergunning aan moeten vragen voor de datum van 1 oktober, die over drie weken gewoon al is? Is dat nog steeds uw standpunt?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, Lokaal Brabants staat nog steeds volledig achter wat in het akkoord staat en daar staat die datum in.

De **voorzitter**: De heer Berkvens.

De heer **Berkvens** (BBB): Dank u wel, voorzitter. De heer Koevoets begint opnieuw over Rav-codes die gelden. Maar volgens de brief van de beide ministers van 30 juni zijn alle Rav-codes van voor 2021 niet meer in werking, enkel de Rav-codes na 2021. Dat zijn er twee, namelijk de Lely Sphere en de Hanskamp, het CowToilet. Die zijn beiden voor rundvee. Alle anderen zijn niet meer van toepassing. Dus kunnen we geen vergunning aanvragen met Rav-codes die er niet meer zijn.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Wat ik begrepen heb, is dat we op basis van de maatregelen die genomen worden en die aantoonbaar stikstof reduceren, ik heb me laten vertellen dat dat ook luchtwassers zijn, eventueel vergunningen kunnen verlenen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Dank voor het woord, voorzitter. Ik begin met de mededeling dat we een vernieuwde versie van de motie Uitvoering regenboogstembusakkoord bij de griffie hebben ingediend. Zoals beloofd zal ik verder eerst ingaan op het dierenwelzijn. Het aankomende college zegt hier wel oog voor te hebben, maar ik ben hier sceptisch over. In de onderhandelingen was er blijkbaar niet voldoende oog voor dieren om tijd vrij te maken om het over ze te hebben. Net zoals er geen verantwoordelijke is aangewezen voor het LHBTI+ beleid, is er ook geen verantwoordelijke aangewezen die iets doet voor dieren.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter, ik kan me nog een debat herinneren waarin de Partij voor de Dieren, kunnen jullie zorgen dat niet alles dichtgetimmerd is, zodat de oppositie met goede ideeën kan komen. Deze zin over dierenwelzijn waar we het over hebben, ik hoop juist dat dit jullie zou uitdagen als Partij voor de Dieren om hier met een heel mooi voorstel te komen. Mochten jullie die vandaag nog niet paraat hebben dan wil GroenLinks daar in ieder geval heel graag met jullie gaan nadenken in de komende periode.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Voorzitter, er is natuurlijk een verschil tussen alles dichttimmeren en in ieder geval een aantal ideeën hebben. Het hele bestuursakkoord had kunnen zijn, we hebben oog voor mensen en Brabant en dan hebben we het er de komende vier jaar nog wel over. Het is juist de bedoeling dat deze partijen met ideeën komen, die wij dan inderdaad kunnen aanvullen. En als u daar ideeën voor nodig hebt dan mag u mijn verkiezingsprogramma lezen. Dat staat vol met goede ideeën voor de dieren in Brabant.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, ik begin met een opmerking. U komt met een motie voor een aparte gedeputeerde voor dierenwelzijn. Maar deelt u niet mijn mening dat dierenwelzijn eigenlijk op de radar moet staan van alle gedeputeerden? Dat is mijn opmerking. En dan heb ik een vraag over twee moties die u heeft ingediend over intrinsieke waarden van natuur en intrinsieke waarde van dieren. Kunt u me uitleggen wat het doel is van die moties, wat die moties behelzen? Ik begrijp ze niet helemaal.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Voorzitter, het antwoord op de eerste vraag is natuurlijk dat we het liefst willen dat iedereen oog houdt voor dierenwelzijn. Maar helaas is dit juist iets wat in de praktijk vaak wordt vergeten. En wij roepen in deze motie dan ook op om een notitie te maken, waarin wordt uitgewerkt wat we gaan doen voor dierenwelzijn. En wij vinden het dan van belang dat wij iemand hebben die we kunnen aanspreken, als wij zien dat het deze notitie niet goed wordt uitgevoerd. We willen vooral gewoon iemand die we ter verantwoording kunnen roepen. Daarom roepen wij op om daar een eindverantwoordelijke voor te hebben. En wat betreft de andere twee moties. Wij vinden het echt van grote waarde om uit te spreken dat wij die intrinsieke waarden erkennen, zodat we daar ook daar kunnen handelen de komende vier jaar. Wij vinden echt dat dieren van belang zijn, niet alleen maar omdat ze iets doen voor mensen, maar ook echt voor de dieren zelf. En wij hopen dat we daar dan dus ook de komende vier jaar de gedeputeerde aan kunnen houden.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, ik wil bedanken voor het antwoord. Het blijft voor mij nog een beetje vaag, want ik denk dat we bij elk agendapunt altijd de intrinsieke waarde in ons achterhoofd hebben en dat we altijd zo gehandeld hebben sinds de acht jaar dat ik hier zit. En ik kan me niet herinneren dat het ooit niet gebeurt. Dus ik zie op dit moment geen meerwaarde in deze motie. Of u kunt me misschien nog overtuigen, maar tot nu toe nog niet.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Wij hebben een heleboel voorbeelden gezien, voorzitter, van momenten waarbij de intrinsieke waarde van dieren of van de natuur als minder belangrijk werd geacht. Een voorbeeld is, dat heb ik net ook al genoemd, dat in het bestuursakkoord staat benoemd dat we vooral veel moeten recreëren in de natuur, dat er vooral veel ondernomen moet worden in de natuur en dat we vooral niet te veel de natuur moeten kunnen beschermen. Ja, dat vinden wij niet getuigen van het erkennen van die intrinsieke waarde.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Even kijken waar ik gebleven was. Er is geen verantwoordelijke aangewezen die iets doet voor dieren, want het was een mensgericht bestuur. Er staat één zin, geen plannen en geen stip op de horizon. Sterker nog, dit punt zat in het hoofdstuk over landbouw. Komt er dan geen oog voor in het wild levende dieren? Als ik naar de passage over Faunabeheer kijk, vind ik mijn antwoord. Er wordt gewoon doorgeschoten. Dachten de coalitiepartijen dat wij in onze achterban daar genoeg mee zouden nemen? Dan hebben ze een hele lage dunk van alle dierenvrienden in Brabant. We dienen dan ook een motie in, waarmee we het college oproepen een notitie over dierwelzijn te maken en een eindverantwoordelijke aan te wijzen die wij daarop kunnen aanspreken als deze notitie niet goed wordt uitgevoerd. Er is genoeg wat de provincie kan doen voor de dieren die in Noord-Brabant leven. Een voorbeeld is het aanleggen van meer faunapassages bij wegen en het steunen van de faunaopvang, zodat gewonde en in het wild levende dieren geholpen kunnen worden. En ook in de agrarische sector kan meer gedaan worden. In het bestuursakkoord staat dat er gesproken gaat worden over het verminderen van stalbranden, maar hier wordt al jaren over gesproken. Ondertussen sterven er tienduizenden dieren per jaar in brandende stallen. De tijd van praten is echt voorbij. Er moeten acties worden ondernomen, maar het bestuursakkoord zwijgt hierover. Dieren zijn levende wezens met gevoelens en emoties. Zij kunnen

lijden en ze kunnen vreugde ervaren. Er waarde aan hechten dat deze dieren goed behandeld worden, niet omdat dit beter is voor mensen, maar voor de dieren zelf, dat heet de intrinsieke waarde van het dier. Aangezien in het bestuursakkoord beschreven staat dat er oog is voor het welzijn van dieren, zien wij hier een uitgelezen kans om ook die intrinsieke waarde hardop te erkennen. Vandaar deze motie. En ook de natuur in haar geheel heeft intrinsieke waarde. De dieren die er leven, de planten en het volledige ecosysteem. Zij is er niet slechts voor menselijk gewin, voor recreatie en ondernemers. Wij vragen dan ook met onze laatste motie om ook deze intensieve waarde als PS te erkennen. En als laatste wil ik het nog hebben over de economie. We kunnen nog meer doen om de circulaire economie te verbeteren. Denk hierbij aan meer hergebruiken en bijvoorbeeld bouwen met bio-based bouwmaterialen. Bij het bouwen met hout en andere plantaardige materialen wordt minder stikstof uitgestoten en wordt zelfs CO2 opgeslagen. Het is snel, duurzaam en efficiënt. Dit zijn stappen waar we op in moeten zetten als provincie. Maar er is ook goed nieuws. Het staat er echt, dat economische groei geen doel is op zich. Wat een mooi inzicht van de aankomende coalitie. De economie moet binnen de draagkracht van de leefomgeving blijven. Waarbij wel oog moet worden gehouden voor de brede welvaart van inwoners van Brabant. Ik zie bijna de Donuteconomie van Kate Raworth terug in het akkoord. De gemeente Amsterdam heeft deze manier van kijken naar de economie al omarmd in haar beleid. En zullen wij de eerste provincie zijn die hetzelfde doet? Wie weet. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik zal het kort houden. In de eerste termijn hebben wij twee moties ingediend waarvan wij zeggen die ondersteunen het nieuwe college, om het eerlijke, open en integere bestuur uit te voeren. We kijken dan ook erg uit naar de stemming dadelijk. Daarnaast kijken we ook uit naar die uitvoeringsagenda, onderbouwd met een goede tijdlijn en een financiële onderbouwing. En we kijken ook uit naar samenwerking en discussie, want op heel veel punten zijn we het eens. Er zijn ook punten waarbij we af en toe onze wenkbrauwen fronsen, maar dat gaat de komende tijd wel blijken. En we beloven om scherp te blijven op de uitvoering van het nieuwe college. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens, interrumpeert u?

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, mevrouw Vossen had het over allerlei moties en zo. En om het haar makkelijker te maken om voor motie 68 te stemmen, de Brabantse bijdrage aan vrede en veiligheid, hebben we een geamendeerde motie ingediend. Misschien kunt u daarnaar kijken op uw gemak. En dan zien wij dadelijk hoe u stemt.

De **voorzitter**: Het treft, we gaan zo meteen nog even schorsen voor de stemming. Dus dan kunt u daar nog even naar kijken. Ik ga naar de heer Minkels.

De heer **Minkels** (FVD): Dank u wel, voorzitter. Ik zal het ook kort houden. Wij kunnen zo veel punten niet vinden in dit onduidelijk en slechte bestuursakkoord. We kunnen er dan ook niet mee instemmen. Wel dienen wij moties 53) Kaders voor gesmolten zoutreactoren en motie 54) Referendumverordening mee in.

Motie M53a-2023 Kaders voor gesmolten-zout-reactoren

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constatende dat:

- In het bestuursakkoord wordt gesteld dat in de komende bestuursperiode de kansen voor gesmolten-zout-reactoren in Brabant worden onderzocht, maar dat er nog geen besluiten over eventuele plaatsingen zullen plaatsvinden;

- Er tevens wordt gesteld dat eventuele voorbereidingen voor uitvoering wel kunnen plaatsvinden;

Overwegende dat:

- Gesmolten-zout-reactoren een enorme kans voor Brabant bieden en er daarom niet te lang gewacht kan worden met deze voorbereidingen;

Dragen GS op:

- Om zo spoedig mogelijk de ruimtelijke en infrastructurele kaders voor de plaatsing van gesmolten-zout-reactoren in Brabant vast te stellen en deze uiterlijk najaar 2024 voor te leggen aan PS;

en gaan over tot de orde van de dag.

Alexander van Hattem

Patricia van der Kammen

PVV Noord-Brabant

Motie M54a-2023 Referendumverordening

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 8 september 2023 ter bespreking van het Bestuursakkoord 2023-2027

Constaterende dat:

- Het bestuursakkoord expliciet inzet op 'draagvlak en participatie';
- Hierover wordt geschreven: "We willen de steun voor ons beleid onder inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties versterken. Daarom willen wij hen actief betrekken bij ontwikkelingen die hen raken", en "We zetten ons ervoor in dat alle Brabanders regie hebben over hun eigen leven."

Overwegende dat:

- Draagvlak, participatie, steun zoeken voor beleid en burgers actief betrekken bij uitstek gerealiseerd kunnen worden door de burgers de mogelijkheid van een referendum te bieden, zodat ze zich kunnen uitspreken over onderwerpen die hen raken;
- Een referendum het meest laagdrempelige en een zeer veelzijdig democratisch instrument is binnen het palet van instrumenten voor burgerparticipatie¹;
- Er nog meer positieve effecten te noemen zijn van de beschikbaarheid van een referendummogelijkheid, zoals grotere betrokkenheid van burgers met hun omgeving, meer vertrouwen in de overheid, groter gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid over de collectieve sector, een positief effect op beleidsuitkomsten zoals een schonere omgeving, een beter milieu, verbeterd onderwijs en betere gezondheid^{2 3}
- Het is dus om meerdere redenen wenselijk dat een referenduminstrument voor Noord- Brabant beschikbaar is;
- In 2019 een initiatiefvoorstel voor een referendumverordening (voorzien van onderbouwing) in PS is behandeld (<https://www.brabant.nl/bestuur/provinciale-staten/statenstukken/ps/20190628>, agendapunt 8.3.1);
- Dit initiatiefvoorstel ziet op de mogelijkheid van zowel raadgeving als raadpleging, wat naar believen verder kan worden uitgebreid;
- Het initiatiefvoorstel naar hartenlust gerecycled kan worden en er uit de tekst volop gekopieerd kan worden;

Dragen GS op:

- Om vóór de lente 2024 een referendumverordening aan PS ter besluitvorming voorleggen zodat het instrument zo spoedig mogelijk in gebruik kan worden genomen.

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

¹ https://www.denederlandsegrondwet.nl/id/vm3b9mwhcbrf/nieuws/meer_dan_een_noodrem_hoe_kunnen_we

² Qvortrup, M. (2007). Supply side politics. London: CPS

³ Matsusaka, J. G. (2008). For the many or the few: The initiative, public policy, and American democracy. Chicago: University of Chicago Press.

De **voorzitter**: Dank u wel. En dat waren de moties van de PVV? Ja. Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik had al aangekondigd dat wij een tweetal moties indienen samen met Volt. De ene gaat over Laat onze Brabanders niet in de kou staan. Daar hebben wij naar gekeken. We hebben de tekst inmiddels wat aangepast. We vragen ons nieuwe college, als dat straks geïnstalleerd zou worden, om echt spoed te maken met de verkenning van de immunisatieportefeuille en het ontwikkelbedrijf, hoe we dat goed kunnen invullen. En om daarbij een regeling open te stellen, waarmee het voor alle Brabanders geregeld wordt. En ook die regeling open te stellen, met in het bijzonder aandacht voor de mensen uit de doelgroepen en hen te ontzien door bijvoorbeeld renteloze leningen en of subsidies beschikbaar te stellen. Wij denken dat we daarmee een extra impuls geven voor deze doelgroepen.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): Wat u zegt, meneer Schipper, klinkt sympathiek. Begrijp ik u juist als u zegt, wij omarmen datgene wat eigenlijk in het bestuursakkoord staat. Alleen het is kei- en keihard nodig, maak er vooral haast mee. Mag ik dat zien als de essentie van uw motie?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Het is tweeledig, maak er haast mee en heb ook aandacht voor die groepen aan de onderkant van de samenleving.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dat is me duidelijk. Het wordt ook niet voor niks aan energiearmoede gekoppeld in het bestuursakkoord. Dus denk ik dat we het wat dat betreft helemaal eens zijn.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Nou, dat is de eerste motie. In de tweede motie vragen we eigenlijk ook aandacht voor een aantal doelgroepen. Voor de mensen die niet in staat zijn om zelfstandig actie te ondernemen en keuzes te maken vragen wij aandacht om een onderzoek te gaan doen en een actieplan te ontwikkelen, gericht op brede welvaart. En dat samen te doen met de Brabantse gemeenten. En in het plan maatregelen te treffen in 2024, zodat ook voor hen de welvaart versterkt wordt. Dat is ook een motie die wij samen met Volt indienen. Dat zijn ze.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan sluit ik de beraadslagingen over dit voorstel en gaan we zo meteen over tot stemming over de ingediende moties bij het bestuursakkoord. Voordat ik de vergadering voor een kwartier schors zullen we op de stembel drukken en verzoek ik u alvast uw sprekerspas in de microfoonpost te stoppen en daar te laten tijdens de schorsing, zodat we ons kunnen klaarmaken voor de stemming. Meneer Heijmans?

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, een gewaarschuwd mens telt misschien voor twee, maar ik heb de indruk dat de moties nog besproken moeten worden in de fracties en dan vind ik een kwartier wel erg kort voor meer dan 30 moties. Ik zou u willen vragen om die tijd in ieder geval iets te verlengen.

De **voorzitter**: Dan maken we er 20 minuten van. We hebben ook een eindtijd met elkaar afgesproken die we al niet meer halen en de agenda is nog echt niet klaar. Over 20 minuten zie ik u graag terug. Ik schors de vergadering.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik wil u verzoeken plaats te nemen. Ik heropen de vergadering. Ik vraag stilte in de zaal, want we zijn nu richting de stemming aan het gaan. Ik wijs u erop dat u zich alleen op grond van artikel 28 Provinciewet kunt onthouden van stemming. Ik heb daartoe geen melding ontvangen. En u weet, als we gaan stemmen, kunt u uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet gesloten is. Ik stel voor dat ik aan het einde van alle stemmingen, want we hebben geloof ik 33 moties, alle fracties nog eventjes langsloop om te vragen of er behoefte is aan een stemverklaring. Dan kunt u in één keer alle stemverklaringen geven. Dan noemt u de motie eventjes en geeft u per onderdeel, waar u behoefte aan heeft, een stemverklaring. Dan doen we dat dus allemaal in één keer. Dat gezegd hebbende, kunnen we denk ik overgaan tot stemming.

De eerste motie waarover we gaan stemmen is motie 52 en die heet Samen maken we Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 30, tegen 23 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Phillippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: De volgende motie waarover gestemd wordt, is motie 53a, Kader voor gesmolten-zout-reactoren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rutjens, Tolsma, Van Den Wildenberg, Vossen

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Schipper, Stoot, Van De Ven, Zwart.

De **voorzitter**: De volgende motie is motie M54, Referendumverordening. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rutjens, Tolsma, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven,

Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Schipper, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 55, Stop schandalige huisvestingsnormen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Putman, Schipper, Tolsma, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: De volgende motie waarover we gaan stemmen is motie 56, Stop verdozing. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Putman, Schipper, Tolsma, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: We gaan naar motie M57, Aansluiten bij het landelijk beleid emissiearme stalsystemen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: We gaan naar motie 58, Toestaan van Renure op provinciale gronden. De stemming is geopend.

Ik wacht nog op een stem. De stemming is gesloten. Voor 23, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Zwart.

De **voorzitter**: De volgende is motie 59, Afblijven van latente ruimte. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: De volgende motie is M60, De Bergse weervisserij mag niet verloren gaan. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 19 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Heijmans, Van der Horst, Van Der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Meylink, Minkels, Van Nostrum, Van Nuland, Oudenhoven, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Deckers, Van Den Broek, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Van De Langenberg, Van Der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Nuijten, Philippart, Putman, Rutjens, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 61, Verbetering uitrusting groene boa's. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 11, tegen 42 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Boon, Buiks, Hamerslag, Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Leeger, Putman, Ronnes, Schipper, Van de Ven.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van Den Broek, Damen, Deckers, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 62a, Tegen ondermijning door Extinction Rebellion. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De

Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 63 is aan de orde. Behoudt buslijn 319 voor Steensel. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 25, tegen 28 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Van Den Broek, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 64, Rollenparagraaf in Statenstukken. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 29, tegen 24 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Heijmans, Van der Horst, Van der Kammen, Koopman, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Van Raak, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Stoot, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie 65, Dreigende dwangwet. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 17, tegen 36 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rutjens, Tolsma, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Schipper, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 66, Stop belastingheffing op grondwateronttrekking door kleine gebruikers. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De

Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 67, Stop belastingverhoging. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 68a, De Brabantse bijdrage aan vrede en veiligheid. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 32, tegen 21 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Meylink, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Deckers, Van Den Broek, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Van Der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Oudenhoven, Philippart, Putman, Van Raak, Schellekens, Stoot.

De **voorzitter**: Motie 69, Eindverantwoordelijkheid dierenwelzijn. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Deckers, Van Den Broek, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Van Der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Oudenhoven, Philippart, Putman, Van Raak, Schellekens, Stoot, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Meylink, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 70, Uitvoering regenboogstembusakkoord. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 35, tegen 18 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van Den Wildenberg.

De **voorzitter**: Motie M71, Sluit bescherming niet uit. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 3, tegen 50 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Hamerslag, Putman, Schipper.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Boon, Van Den Broek, Buiks, Damen, Deckers, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Van Der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Stoot, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 72, Geen bruin gas in Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 2, tegen 51 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Hamerslag, Putman.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Boon, Van Den Broek, Buiks, Damen, Deckers, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Van Der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Schipper Stoot, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie M73, Lage prioriteit voor logistieke centra bij verdelen stikstofruimte. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 11, tegen 42 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Boon, Buiks, Hamerslag, Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Leeger, Putman, Ronnes, Schipper, Van de Ven.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van Den Broek, Damen, Deckers, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie M74 is aan orde. Intrinsieke waarde natuur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20, tegen 33 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Deckers, Van Den Broek, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koopman, Van De Langenberg, Van Der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Putman, Van Raak, Schellekens, Stoot, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Der Kammen, Koevoets, Kuiper, Langman, Lauwen,

Leeger, Lepolder, Meylink, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Van der Pluijm, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 75, Intrinsieke waarde dieren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 5, tegen 48 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Hamerslag, Van Hulten, Putman, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Van Den Broek, Buiks, Damen, Deckers, Dirken, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Rutjens, Schellekens, Schipper, Stoot, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 76, Transparante besluitvorming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 25, tegen 28 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 77, Brabantse lobbyregister. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rutjens, Schipper, Tolsma, Vossen, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Stoot, Van De Ven, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 78 is aan de orde. Brandbrief Brabants wegnen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 79, Laat ze niet in de kou staan. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 36, tegen 17 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Schipper, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rutjens, Tolsma, Van Den Wildenberg.

De **voorzitter**: Motie 80, Vergroot de welvaart voor iedereen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Kuiper, Lauwen, Leeger, Van Nostrum, Putman, Ronnes, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Vossen, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Boon, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hattem, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Langman, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Stoot, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 81, Stop vriendschapsverdrag Jiangsu China. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rutjens, Tolsma, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Buiks, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Leeger, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Ronnes, Schellekens, Schipper, Stoot, Van De Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie M82, Brabant van slot. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De

Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: M83, Integrale aanpak NH3. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Van Nostrum, Ronnes, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Nuijten, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 84, Kerntakendiscussie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Een close call. Voor 27, tegen 26 en aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Heijmans, Van der Horst, Van der Kammen, Koopman, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Van Raak, Ronnes, Rutjens, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Schipper, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 85, Luchtwassers niet als enige oplossing voor gangbare boeren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Ronnes, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van De Ven, Van Den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van Den Broek, Deckers, Dirken, Gremmen, Gruijthuijsen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van der Horst, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Van De Langenberg, Lepolder, Van Der Linden, Ludwig, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Oudenhoven, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Zoals belooft, ga ik u allen eventjes langs om te kijken of u behoefte heeft aan een stemverklaring. Ik doe dat per partij. Mocht het toch een individuele stemverklaring zijn, dan geeft u dat aan. Ik ga als eerste naar BBB.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter. Met pijn in het hart hebben wij tegen de eerste motie gestemd. Maar we kunnen wel zeggen de oproep voor goede samenwerking en constructief samen verder voor Brabant hebben wij absoluut omarmd.

De **voorzitter**: En ik zag de heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (BBB): Bij motie nummer 70 hebben wij tegengestemd. Als BBB zijn wij voor een inclusieve samenleving en geen doelgroepsamenleving, waarbij er voor iedere doelgroep een aparte gedeputeerde of een vertegenwoordiger is.

De **voorzitter**: Dank u wel. De VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Een aantal stemverklaringen. Bij motie 53 hebben wij tegengestemd omdat de deadline wat ons betreft onhaalbaar is. Maar de gedeputeerde zal hier vast snel mee aan de slag gaan. Bij motie 60 delen we de overwegingen in de motie niet, maar het gesprek is altijd goed dus daarom voorgestemd. Bij motie 61 zijn we blij dat het al in het akkoord staat en de gedeputeerde kan aan de slag, dus een motie is overbodig. Daarom hebben we tegengestemd. Bij motie 68 hebben wij voor gestemd, maar benadrukken wij dat dit binnen de kaders van beleidskader milieu valt. Bij motie 78 hebben wij tegengestemd want deze motie is al heel vaak ingediend en de gedeputeerden is al in gesprek met Den Haag, dus de motie voegt niks toe. Bij motie 79a hebben wij voor gestemd met dien verstande dat het wel via de immunisatieportefeuille gaat. Dus renteloze leningen en subsidies zijn niet aan de orde. Bij motie 84 zijn we tegen, de VVD is altijd voor het bespreken van kerntaken, maar er is al besloten dat we dat gaan doen. Dus hij is overbodig.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Dank u wel, voorzitter. Motie 74, we hebben voorgestemd, zoals heel duidelijk wordt in het bestuursakkoord en het beleidskader hechten wij heel veel waarde aan natuur. Motie 75, wij hebben hier niet voor gestemd. We hebben wel voor motie 69 gestemd. De intrinsieke waarde van de dieren is geregeld in de wet Dieren. Hiervoor zijn we als provincie niet het bevoegd gezag. We vinden wel dat het nieuwe college straks voortvarend aan de slag moet met dierenwelzijn.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik sluit mij voor mijn stemverklaringen aan bij de vorige spreker.

De **voorzitter**: De SP. Nee, PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. We hebben een aantal stemverklaringen. Ik zal er aantal doen en een aantal doen mijn collega's. Bij motie 73 over de logistieke centra hebben wij voorgestemd. Alleen niet vanwege de overwegingen die erin staan over de stikstofaanpak, maar deze logistieke centra moeten sowieso een halt worden toegeroepen. En als er dan sprake is van verdeling van stikstofruimte, dan moeten ze inderdaad niet aan de lat staan. Maar dus niet omwille van de stikstofbelangen. Motie 79 en motie 80, waarin vooral wordt gesproken over brede welvaart. Die spannen een beetje het paard achter de wagen, want we zijn als provincie de lasten voor onze burgers aan het verhogen in plaats van aan het verlagen. Dus je bent eigenlijk bezig met een oneigenlijke herverdeling. Dit zorgt niet voor meer welvaart, maar juist voor minder welvaart. Dus het is gewoon een verkeerde insteek van de motie. Er wordt een verkeerd beeld neergezet van wat het op zou moeten leveren. Dus deze hebben we niet kunnen steunen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, ik heb een aantal moties. Motie 69 over de gedeputeerde dierenwelzijn. Wij willen niet één gedeputeerde, maar wij willen dat alle gedeputeerden dat in hun achterhoofd meenemen en daarnaar handelen. Dan hebben we andere moties van de Partij van de Dieren, nummer 74

en nummer 75 over de intrinsieke waarde van natuur en dieren. Deze intrinsieke waarden houden wij altijd al op een normale manier bij Statenvoorstellen en moties in ons achterhoofd. En de Partij voor de Dieren wil dit tot het absurde toe doortrekken. Dat kan niet. Straks mag iemand niet mountainbiken omdat hij een mier kan overrijden. Dat vinden wij absurd. En dan hebben we motie 83, die was van het CDA en de BBB. Wij geloven helemaal niet in die stikstofwaan. Maar als we onze sector iets lucht kan geven, dan stemmen wij voor en dan hebben in deze ook gedaan. Voorzitter, tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar D66. Nee, CDA.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, een stemverklaring op nummer 52. Voor ons is de passage over de stallendeadline doorslaggevend geweest, dan bedoelen we de datum en het niet gelijk houden van de sectoren, de financiële onderbouwing die wij gemist hebben, zeker ook het antwoord op de 22 miljoen die niet verklaard kon worden en het plan van aanpak hoe het uitgevoerd moet worden, ontbreekt.

De **voorzitter**: Dank u wel. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hebben voor motie 84, de kerntaken discussie, gestemd, waarbij wij het dusdanig interpreteren dat het vooral gaat om het beperken van de overheidsbemoeienis, dus om minder taken. Dank u wel.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, de moties waarover de VVD een stemverklaring gaf daar hebben wij dezelfde stemverklaring bij. Met betrekking tot motie 60 over de weervisserij, als klein manneken ben ik vele keren mee geweest met Cor van Dort en Bram Aartsen enzovoorts. Mijn mening is dat het niet komt door de windparken, maar dat sinds de afsluiting van de Oosterschelde de ansjovis daar niet meer te zien is in grote mate. We hebben toch voor gestemd, omdat we vinden dat die weervisserij van grote waarde is voor die omgeving. De bus naar Steensel, wat ons betreft moeten alle kernen aangedaan worden door bussen, niet alleen Steensel. En vandaar dat we tegen gestemd hebben. Wij willen een bredere inzet van het openbaar vervoer. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (PvdD): Wij hebben een stemverklaring bij motie 83. Wij vinden een integrale aanpak natuurlijk een heel goed idee, maar deze motie voelt meer als een vertragingstactiek. En daarom hebben we toch tegengestemd.

De **voorzitter**: Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Bij de motie over Steensel hebben wij hetzelfde als Lokaal Brabant. Graag een grote integrale aanpak om die kernen bereikbaar te houden. Dus vandaar dat wij tegen hebben gestemd nu.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie? Nee. ChristenUnie-SGP? Niet. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de bespreking en de stemming van dit onderwerp.

Bepaling aantal zetels in Gedeputeerde Staten en benoeming leden van Gedeputeerde Staten (incl. stemming)

De **voorzitter**: Dan is op dit moment aan de orde Statenvoorstel 50/23 vaststelling van het aantal gedeputeerden voor de Statenperiode 2023-2027 en benoeming leden van Gedeputeerde Staten. De fracties van de college vormende partijen hebben de volgende zeven kandidaten voorgedragen voor het lidmaatschap van college van Gedeputeerde Staten. Volgorde conform het bestuursakkoord. De VVD, de heer Martijn van Gruijthuijsen, GroenLinks Hagar Roijackers, Partij van de Arbeid, Stijn Smeulders, SP, Jos van der Horst, D66, Saskia Boelema, Lokaal Brabant, Marc Oudenhoven en VVD, Wilma Dirken. Een commissie van geloofsbrieven heeft zich gebogen over de vereisten voor het lidmaatschap van het college van Gedeputeerde Staten. De geloofsbrieven zijn onderzocht door een commissie uit uw Staten, bestaande uit mevrouw Leeger, CDA, zij is voorzitter, de heer Tolsma BBB, de heer Hordijk, Partij van de Arbeid en mevrouw Koopman, SP. Ik verzoek de voorzitter van de commissie voor de geloofsbrieven, mevrouw Leeger, verslag uit te brengen van het onderzoek.

Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten

Mevrouw **Leeger** (CDA): Voorzitter, de door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de kandidaat gedeputeerden, de heer Van Gruijthuijsen, mevrouw Roijackers, de heer Smeulders, de heer Van der Horst, mevrouw Boelema, de heer Oudenhoven en mevrouw Dirken onderzocht. Na bestudering van de stukken kan de commissie het volgende opmerken, voor het ambt van gedeputeerde gelden conform het bepaalde in artikel 35b. van de Provinciewet de vereisten voor het lidmaatschap van Provinciale Staten, dat wil zeggen dat voor het ambt van gedeputeerde is vereist dat de gedeputeerde Nederlander en ingezetenen van de provincie is, de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt en niet is uitgesloten van het kiesrecht. De commissie constateert dat de kandidaten voldoen aan de genoemde vereisten. Voorts vervullen de kandidaten volgens eigen opgaven geen openbare betrekkingen als bedoeld in artikel 35c van de Provinciewet die onverenigbaar zijn met het ambt van gedeputeerde. De commissie voor geloofsbrieven is door middel van een brief van de Commissaris van de Koning geïnformeerd op welke wijze zij, ten aanzien van de kandidaat gedeputeerden invulling heeft gegeven aan haar taak om de bestuurlijke integriteit van de provincie te bevorderen. En tot welke conclusies dit heeft geleid met betrekking tot de kandidaten. Deze brief is voorafgaand aan de vergadering gepubliceerd en is terug te vinden bij de lijst van ingekomen stukken. Uw Staten kunnen er op deze wijze kennis van nemen. Onze commissie geeft de Staten dan ook in overweging de kandidaten benoembaar te verklaren. Voorzitter, ik geef u het woord terug.

De **voorzitter**: Dank u wel. En ik dank de commissie ook voor het verrichte werk. En dan wil ik nu alle fracties de gelegenheid geven te reageren op het Statenvoorstel en het ontwerpbesluit dat nu voorligt. U krijgt een minuut per fractie en ik geef als eerste het woord aan de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Wij zijn akkoord voorzitter.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Heel kort, voorzitter. Ik heb heel veel vertrouwen in deze kandidaat gedeputeerden en ze kunnen op volle steun van de GroenLinks fractie rekenen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Deckers.

De heer **Deckers** (Partij van de Arbeid): Voorzitter, wij zijn trots dat deze mensen voor Brabant aan de slag gaan. Veel steun, akkoord.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Met blijdschap geef ik kennis van het feit dat ik de heer Van der Horst voordraag als lid van Gedeputeerde Staten.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Onze fractie vindt toch zeven gedeputeerden eigenlijk te veel. Dat hebben we de vorige bestuursperiode ook al gezegd. Toen heb ik al gezegd, het zijn eigenlijk de zeven hoofdzonden en dan met name de hoofdzonde van gulzigheid, die hier op bestuurlijk vlak plaatsvindt. En dat doet deze provincie ook door steeds meer een olievlek van taken uit te breiden en door meer gedeputeerden aan te stellen. Onnodig veel gedeputeerden. Er wordt ook steeds meer beleid uitgevoerd, wat eigenlijk vaak niet eens nodig is. Dus wat dat betreft vinden we het aantal gedeputeerden gewoon te groot en dat zou wat ons betreft minder mogen zijn. Verder vinden we de portefeuilleverdeling ook gewoon te veel versnipperd. Dat hangt samen met dit aantal taken. Het is onduidelijk welke gedeputeerde nou precies waarvoor verantwoordelijk is. Zoals ik straks in mijn vorige termijn al zei, vier gedeputeerden die over stikstof kunnen gaan. Dat is eigenlijk gewoon veel te onduidelijk. Het is veel te onduidelijk wie de verantwoordelijkheid heeft. Wat wel positief is, dat wil ik tot slot benoemen, is dat alle gedeputeerden in Brabant woonachtig zijn. Dat hebben we in het verleden wel eens meegemaakt dat dat niet zo was. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank, voorzitter. Namens D66 wil ik ook het volste vertrouwen uitspreken in de voorgedragen kandidaat gedeputeerden. En qua samenstelling denk ik dat we voldoende taken hebben om het ook te rechtvaardigen dat we op dit aantal uitkomen. Dank u.

De **voorzitter**: De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, wij zijn akkoord en wensen ze veel succes.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, ook wij betreuren het dat er zeven politici nodig zijn om Brabant te besturen. We vinden de combinatie energie en cultuur uiterst curieus, maar we hopen dat daar dan ook beleids- en begrotingsconsequenties aan verbonden gaan worden.

De **voorzitter**: De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, wij achten zeven het juiste aantal om Brabant, wat een grote provincie is, te bestrijken en te besturen. We wensen de zeven genoemde mensen veel succes in het uitvoeren van hun taak.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Wij maken ons ook een klein beetje zorgen over de versnippering van de taken van de gedeputeerden, maar we wensen ze wel veel succes de komende jaren.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Volt Brabant kijkt uit naar de samenwerking en wenst de nieuwe gedeputeerde personen een fantastische tijd toe.

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben gemengde gevoelens over de takenverdeling, maar wensen ze toch veel succes.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Wij zijn akkoord en we wensen alle nieuwe gedeputeerde heel veel succes en ook de bestaande, die doorgaan.

De **voorzitter**: Oké, Dank u wel. Gehoord de beraadslagingen stel ik vast dat er geen behoefte is aan een tweede termijn of een reactie. Dat gezegd hebbende, sluit ik ook de beraadslagingen. Wij gaan zo meteen eventjes kort schorsen, want we gaan stemmen over het voorstel. Het voorstel bevat een tweetal beslispunten, dus we stemmen twee keer. Allereerst een digitale stemming ten aanzien van beslispunt 1, dat gaat over het aantal gedeputeerden. Dan een schriftelijke stemming ten aanzien van beslispunt 2, dat gaat over de leden. Ik schors de vergadering voor vijf minuten. Ik hoor dat we meteen door kunnen, dat is helemaal mooi. Dus het gaat gewoon steeds sneller. Wij gaan meteen stemmen over het eerste beslispunt en dat is Statenvoorstel 50-23, beslispunt 1. Dat voorstel geef ik nu vrij voor stemming. De stemming is geopend. Dames en heren, we zijn nog wel aan het stemmen, dus ik vraag u stilte. De stemming is gesloten. Voor 48, en tegen 5. Heeft er nog iemand behoefte aan een stemverklaring, wat u zojuist niet heeft kunnen zeggen? Dat is niet het geval. Dan zijn we nu toegekomen aan de stemming ten aanzien van de benoeming van de leden van het college van Gedeputeerde Staten. Omdat er sprake is van stemming over personen schrijven de Provinciewet en ons reglement van orde voor dat dit schriftelijk moet gebeuren. Ik stel voor om twee leden van de coalitiepartijen en twee leden van de oppositiepartijen te benoemen tot stemopnemers, te weten de heer Heijmans van de SP, de heer Buiks, CDA, mevrouw Van der Linden, GroenLinks en de heer Rutjens, JA21. Ik neem aan dat zij deze zware taak op zich willen nemen? Ja, ze willen de benoeming aanvaarden. Er worden nu stembriefjes uitgedeeld. De namen van de kandidaten zijn nu bekend en staan op het stembriefje. Omdat er in juridische zin sprake is van een aanbeveling en geen door bijvoorbeeld het presidium beperkte voordracht, kunnen Statenleden en kandidaat gedeputeerden die ook Statenlid zijn, Van Gruijthuijsen, Van der Horst, Oudenhoven en Dirken, deelnemen aan de stemming en op het stembriefje kunnen er natuurlijk ook andere namen worden geschreven. Voel dat niet als een uitdaging overigens. Ik herhaal de oproep uit de agendavergadering zoals ik die zojuist heb weergegeven. Gelieve per stem mogelijkheid slechts één vakje in te kleuren en dit doen we met blauw of zwart. En omdat uw stem geheim moet kunnen blijven, wordt uw verzocht uw stemformulier na het invullen daarvan eenmaal dubbel te vouwen en in de stembox zoals die hier voorstaat te deponeren. En u kunt ook zien dat die nu nog leeg is. Ook het stembriefje niet ondertekenen want als u dat doet dan is uw stem ongeldig. Als zo meteen blijkt, daar ga ik niet vanuit, dat het aantal stembriefjes groter is dan het aantal aanwezige leden van de Staten, is de stemming ongeldig en moet deze over. Eén keer vouwen en als de binnenste ring zover is, dan kunt u naar voren komen. Dames en heren, ik wil graag stilte in de zaal, want dit is een serieuze aangelegenheid en dat geldt ook voor de ondersteuning. We doen eerst de binnenste ring en misschien kan iemand dat even begeleiden. De binnenste ring graag naar voren om het stembriefje in de bus te deponeren. Dan graag de tweede ring. De buitenste ring graag. Als eenieder het stembriefje heeft ingeleverd, dan verzoek ik de commissie hier plaats te nemen om vervolgens ook tot telling over te gaan. Dat wordt begeleid door Maartje van Eden. En daar wachten wij met elkaar allemaal even op. Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen en ik verzoek ook stilte in de zaal ik geef de voorzitter van de stemcommissie het woord. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Namens de stemcommissie de volgende uitslagen. Er zijn 53 stembriefjes uitgebracht en er zijn ook 53 aanwezige leden van Provinciale Staten. Ik doe het per post. Op gedeputeerde eerste plaats, het voorstel is de heer Van Gruijthuijsen. Er zijn 47 geldige stemmen uitgebracht op de heer Van Gruijthuijsen, 1 stem op Lambertus Pauli, 1 op Simaya Sala, 1 op Frits Bolkestein, 1 op Charles Ponzi en 2 ongeldige stemmen, waarmee dus de meerderheid voor meneer Van Gruijthuijsen. Op post 2 zijn er 47 stemmen op mevrouw Roijackers uitgebracht, 1 stem voor Gert-Jan Mulder, 1 Michiel Philippart, 1 Hans Smolders, 1 Johan Vollenbroek en 2 ongeldige stemmen. Op post 3 zijn 48 stemmen uitgebracht op de heer Smeulders, 1 stem voor de heer Smolders, 1 stem Gerry Waardenburg, 1 stem Lutz Jacobi en 2 ongeldige stemmen. Op post 4 zijn 45 stemmen uitgebracht op de heer Van der Horst, 1 Gert-Jan Mulder, 1 Nico Heijmans, 1 Xi Jinping, 1 Henk Otten, 1 Hans Smolders, 1 Joe Biden, 1 Joseph McCarthy en 1 ongeldige stem. Op de vijfde post zijn 47 stemmen uitgebracht op mevrouw Boelema, 3 stemmen op Frans van Drimmelen, 1 stem op Sophie in 't Veld en 2 stemmen waren ongeldig. Op de zesde post zijn 48 stemmen uitgebracht op de heer Oudenhoven, 1 stem voor Jan Heijman, 1 Petra Lepolder, 1 Wil van Pinxteren, sorry zei ik dat fout? 1 Friedrich Wilhelm Voigt en 1 ongeldige stem. En op de zevende post zijn 51 geldige stemmen uitgebracht op mevrouw Dirken, 1 stem op Wilma Flintstone en 1 ongeldige stem.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee concludeer ik dat het voorstel is aangenomen. Dank u wel. En ik wil de kandidaten nu vragen naar voor te komen, want ik wil u nog de vraag stellen of u uw benoeming aanvaardt. Dus ik wil u vragen of u hier tegenover mij wilt komen te staan. En als dat allemaal positief is dan ga ik er vanuit dat we overgaan tot installatie. U mag ook op dit moment allemaal wel gaan staan. De heer van Gruijthuijsen, neemt u uw benoeming aan?

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, neemt u de benoeming aan?

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Ja.

De **voorzitter**: De heer Smeulders, neemt u de benoeming aan?

De heer **Smeulders** (Partij van de Arbeid): Ja.

De **voorzitter**: De heer Van der Horst, neemt u de benoeming aan?

De heer **Van der Horst** (SP): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema, neemt u de benoeming aan?

Mevrouw **Boelema** (D66): Ja.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven, neemt u de benoeming aan?

De heer **Oudenhoven** (Lokaal Brabant): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken, neemt u de benoeming aan?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja.

De **voorzitter**: Dat is zeven keer ja. En dan vraag ik nu de griffier de tekst van de eed en de verklaring en belofte namens mij voor te lezen.

De **griffier**: Ik verklaar dat ik om tot gedeputeerde benoemd te worden rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als gedeputeerde naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord? De heer Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Dat verklaar en beloof ik.

De **griffier**: Mevrouw Dirken?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dat verklaar en beloof ik.

De **griffier**: Mevrouw Boelema? Ik kijk naar de Commissaris.

Mevrouw **Boelema** (D66): Dat verklaar en beloof ik.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers?

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Dat verklaar en beloof ik.

De heer **Smeulders** (Partij van de Arbeid): Dat verklaar en beloof ik.

De heer **Van der Horst** (SP): Dat verklaar en beloof ik.

De heer **Oudenhoven** (Lokaal Brabant): Dat verklaar en beloof ik.

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd. Even stilte, even stilte, dames en heren, ik verzoek even stilte. Ik wil ook even heel kort schorsen vanwege administratieve redenen. De fotograaf kan in die schorsing foto's maken. Felicitaties graag op een nader moment want aan het einde vallen er nog meer mensen te feliciteren. Dus ik schors even kort vanwege administratieve redenen.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, we zijn zover. Ik zou iedereen willen verzoeken weer plaats te nemen. Ik begrijp heel goed dat er verlangend gekeken wordt naar het einde van deze vergadering, maar we zijn er nog niet. En het feit dat we er nog niet zijn, daar hebben we met elkaar een belangrijke bijdrage aan geleverd, dus het is, wat het is. Zoals gezegd ik heb de vergadering heropend. Met het vertrek van vier Statenleden uit PS zijn er evenzoveel vacatures vrijgekomen. Ik heb begrepen dat de heer Jansen van de VVD, mevrouw Meuwissen, VVD en de heer Spapens, SP, bereid zijn de vacatures te vervullen. De vacature binnen de fractie van Lokaal Brabant wordt op dit moment helaas nog niet opgevuld. Dat betekent dat de heer Oudenhoven zijn Statenlidmaatschap tijdelijk zal behouden, tot in een volgende vergadering een opvolger wordt benoemd. Ik stel voor dat we overgaan tot verdere installatie van de kandidaat Statenleden. Voor hun installatie zijn de geloofsbrieven onderzocht. En ik vraag mevrouw Leeger verslag uit te brengen van het onderzoek.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Voorzitter, de door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de heer Jansen, mevrouw Meuwissen en de heer Spapens onderzocht en in orde bevonden. De heer Jansen, mevrouw Meuwissen en de heer Spapens voldoen aan de voorwaarden van het lidmaatschap van

Provinciale Staten en vervullen volgens hun eigen opgave geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van Provinciale Staten. De commissie adviseert de Staten dan ook te besluiten tot een toelating. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik dank de commissie voor het verrichte werk en vraag of de Staten kunnen instemmen met het voorstel tot toelating. Ik zie geen bezwaren, dus dan kunnen wij overgaan tot beëdiging. Ik wil graag de bode verzoeken de drie kandidaat Statenleden naar voren te begeleiden. Ik vraag u allen te gaan staan en de griffier om de tekst voor te lezen zodat we tot beëdiging kunnen overgaan.

De **griffier**: Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord? De heer Spapens?

De heer **Spapens** (SP): Dat verklaar en beloof ik.

De **griffier**: Mevrouw Meuwissen?

Mevrouw **Meuwissen** (VVD): Dat verklaar en beloof ik.

De **griffier**: En de heer Jansen?

De heer **Jansen** (VVD): Dat verklaar en beloof ik.

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd. Dan kunt u plaatsnemen naar uw toegewezen plaats in de Statenzaal. En ja, feliciteren is verleidelijk, maar we gaan toch door. Het kan straks allemaal.

Afscheid leden Provinciale Staten die tot lid van het college van Gedeputeerde Staten zijn benoemd

De **voorzitter**: Met het aanvaarden van het ambt van gedeputeerde vertrekken drie collega's, Martijn van Gruijthuijsen, Jos van der Horst en Wilma Dirken uit uw Staten. Voor Wilma Dirken, Statenlid sinds 2015, past hier een woord van dank. En daarvoor ga ik ook eventjes staan. Nu kan ik de zaal eens vanaf het spreekgestoelte bekijken, want ik sta meestal daar. Ja Wilma, je bent als Statenlid geïnstalleerd op 26 maart 2015 en al in de eerste periode viel je op, zo heb ik mij laten vertellen, door je kundigheid, je politieke lenigheid, je realistische kijk, je humor en gevatheid en relativeringsvermogen. Jouw maiden speech kwam, zeker voor een lid van een grote fractie al snel, namelijk op 10 juni 2015. Je bijdrage betrof of het Statenvoorstel Uitvoering vergunningverlening Natuurbeschermingswet, naar aanleiding van het Berenschot rapport, een precaire balans. Het voorstel beoogde vergunningsaanvragen zo snel mogelijk te kunnen afhandelen. Iets dat een liberaal als jij, zo betoogde je, natuurlijk als muziek in de oren klonk. Vervolgens sprak je een zin uit, die bij jouzelf, maar ongetwijfeld ook bij je toehoorders, nog lang is blijven naklinken. De PAS, die op 1 juli in werking is getreden, zou hier eigenlijk verandering ingaan brengen, alhoewel de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ook de juridische houdbaarheid van dit instrument voor ons nog niet vaststaat, zei je. En je was kritisch op het college. Tegelijkertijd bij de inwerkingtreding van de PAS voerde het college een beleidsregel in. Je stelde dat de VVD dat alleen acceptabel vond, als daarvoor een hele goede reden was. En alsof je de naderhand gevoerde debatten vooruit was, je stond ook stil bij het aantal Natura 2000 gebieden in Brabant. In januari 2022 zwaaide Suzan Otters af in de

Staten en volgde jij haar met verve op als fractievoorzitter. Voor de meesten echt geen verrassing. De Staten wees jou bovendien aan als eerste vicevoorzitter en daarmee tevens voorzitter van de werkgeverscommissie. Met Nico en Alexander heb je in die hoedanigheden intensiever samengewerkt en je had zichtbaar oog en oor voor het reilen en zeilen van de griffie en de griffier in het bijzonder. Jouw kwaliteiten, zoals met een helicopterview boven de politiek kunnen staan, kwamen zeker ook in die rollen sterk uit de verf. En nu mag je gedeputeerde zijn. Je stevige staat van dienst hier en je lange loopbaan als manager in de publieke sector maken, daar ben ik van overtuigd, dat je klaar bent voor deze mooie taak. In het college gaat onze samenwerking zich verdiepen. Hier en nu neem je afscheid als lid van Provinciale Staten. Ik wil mijn grote dank uitspreken voor jouw inzet sinds 2015. Tevens wil ik je danken voor de wijze waarop je bijgedragen en mij hebt ondersteund als vicevoorzitter. Ik bied je daarom niet alleen een tastbare herinnering aan jouw Statenlidmaatschap aan, maar ook een biografie over een sterke persoonlijkheid, die zich kundig en gedegen inzetten voor een betere wereld. Wilma, dank je wel. Een nieuwe bestuursperiode is bij het einde van deze vergadering formeel gestart. Roel Gremmen wil ik ook nog het woord voeren. Ga je gang, Roel.

De heer **Gremmen** (VVD): Bij een afscheid van een Statenlid hoort ook een praatje van de fractievoorzitter. Wilma, je gaat dan wel de fractie verlaten, maar gelukkig voor ons en ook voor Brabant, vinden wij in ieder geval, blijf je je enorm inzetten voor deze provincie, maar dan aan die kant van de tafel. In 2015 kwam je in de VVD-fractie en vanaf dat moment heb je je op meerdere manieren onderscheiden. Allereerst door je kennis, want poeh, wat een kennis heb jij over alles wat met ruimte te maken heeft. Zonder moeite worden er artikelen uit wetsvoorstellen, of memories van toelichting geciteerd. En de tip is dan ook om bij Wilma altijd goed beslagen ten ijs te komen, voordat je met haar in gesprek of in debat gaat over ruimtelijke onderwerpen. Maar daarnaast ben je ook een fantastische sparringpartner geweest voor iedereen en heb je ook altijd oog voor de menselijke kant van het Statenwerk en van onze Statenleden, zowel binnen als buiten de fractie. Soms vergeet je daarbij ook jezelf, zoals die keer in 2017, dat we voor dag en dauw op het Provinciehuis samen hard zaten te werken aan de laatste voorbereidingen voor een zeker debat. En ik op een gegeven moment vroeg, heb je eigenlijk al wel ontbeten? Nee, dat was je vergeten in alle drukte. Dus toen heb ik snel maar even een paar boterhammen met hagelslag en kaas geregeld. Want ja, doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Het hoeft allemaal niet zo bijzonder te zijn. En dat is dus ook Wilma. Als iets moet, dan moet het en dan gaat ook alles opzij en dan gaat ze er gewoon vol voor. En daarnaast ben je enorm creatief. Ik noem de koeien op het dak. Volgens mij zullen de meesten wel gelijk weten waar ik het over heb. In ieder geval degenen die hier al wat langer zitten. Maar ook het opiniestuk in de Telegraaf over de rol van de rechter in onze politiek bekliefde. En soms gaan de hersenspinsels en ideeën te snel voor de mensen om je heen, maar uiteindelijk krijg je in de loop der tijd toch vaak wel je gelijk. En ja, nog een tip, ga nooit, maar dan ook nooit tegen Wilma en Hans een escaperoom doen. Want ik kan je garanderen, je wordt echt aan alle kanten ingemaakt door deze snelle en creatieve denker. Wilma zet alles opzij voor deze provincie, dat hebben de meesten van ons ook wel gemerkt, maar er is nog één ding dat haar nog liever aan het hart gaat. En dat zijn haar meiden, namelijk de meiden van Twirlvereniging Mobilé. Die gaan echt voor op alles. En volgens mij heb je dadelijk ook nog een training, dus daarom rond ik ook snel af. Dan kun je dadelijk met gerust hart je meiden trainen. En Wilma, oneindig veel dank voor alles wat je voor onze fractie gedaan hebt. En we zijn blij dat je door deze nieuwe functie toch nog bij ons blijft.

Sluiting

De **voorzitter**: Ik was al richting het einde aan het komen, maar ik wil ook nog eventjes stilstaan bij het afscheid van Sander Richters. Kom maar eventjes naar voren. Ik heb geen grote toespraak, maak je geen zorgen. Ik noem je maar even hoofd catering, zeg maar. Jij neemt helaas afscheid van ons. Ik begrijp het ook wel een klein beetje, want je hebt een hele mooie nieuwe baan gekregen. Maar ik vind het wel heel erg jammer. Want je was er altijd, een vaste waarde, dienstbaar, je regelde dingen goed. Kortom, je was

er gewoon altijd. Complimenten voor de manier waarop jij je functie hebt ingevuld. En dat heb ik niet alleen gemerkt, dat hebben niet alleen de collegeleden gemerkt, maar volgens mij hebben wij dat hier allemaal gemerkt, de voortreffelijke wijze waarop het altijd allemaal geregeld is hier. Dus succes voor de toekomst en heel veel dank. Goed, dan komen we wel echt richting het einde. Ik wil iedereen danken voor zijn of haar inbreng. Ik verzoek u allen om de pasjes te laten liggen op de tafel voor u. En ik nodig u allemaal uit voor een hapje en een drankje in de foyer. Ik wens u een heel erg mooi, zonnig weekend en graag tot de volgende keer. De vergadering is gesloten.

De voorzitter sluit om 18.35 uur de vergadering